

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Η ΝΕΑ ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΥΡΣΙΝΗ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΠΑΠΑΔΗ-
ΜΗΤΡΙΟΥ»

Καθηγητές: Γ. Πυργιωτάκης
Ν. Χανιωτάκης

Επιμέλεια: Κολτσιδά Όλγα
Α.Μ. : 0102028

ΒΟΛΟΣ 2006

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 4810/1
Ημερ. Εισ.: 29-11-2006
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΔΕ
2006
ΚΟΛ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Η ΝΕΑ ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΥΡΣΙΝΗ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΠΑΠΑΔΗ-
ΜΗΤΡΙΟΥ»**

**Καθηγητές: Γ. Πυργιωτάκης
Ν. Χανιωτάκης**

**Επιμέλεια: Κολτσιδά Όλγα
Α.Μ. : Ο102028**

ΒΟΛΟΣ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• Εισαγωγή	7
• ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική. Γενική επισκόπηση	9
• ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Μυρσίνη Κλεάνθους Παπαδημητρίου	
Η Νέα Αγωγή. Εκτενής παρουσίαση του έργου της.....	12
2.1 Βιογραφικά στοιχεία.....	12
2.2 Α' τόμος. Η Νέα αγωγή, θεωρία και μέθοδοι. Μέθοδος Βιωμάτων στο δημοτικό και στα ανώτερα λαϊκά σχολεία	13
2.2.1. Α' Μέρος. Η Νέα Αγωγή και η σύγχρονη φιλοσοφία της.....	13
Κεφ. 1 ^ο :Η Νέα Αγωγή και οι θεμελιώδεις αρχές της	13
Κεφ. 2 ^ο : 1. John Dewey	15
1.1 Ο θεμελιωτής της σύγχρονης φιλοσοφίας της αγωγή	15
1.2 Ο Dewey ως παιδαγωγός	18
2.2.2 Β' Μέρος. Τα θεμελιώδη προβλήματα του δημοτικού κατά την σύγχρονη φιλοσοφία της αγωγής.....	22
Κεφ:1 ^ο Οι παράγοντες της αγωγής στο δημοτικό	23
Κεφ:2 ^ο Οι σκοποί του δημοτικού	25
Κεφ:3 ^ο Η οργάνωση του δημοτικού σύμφωνα με τους σκοπούς που του θέτει η σύγχρονη φιλοσοφία της αγωγής	26
2.2.3 Γ' Μέρος. Μέθοδος Βιωμάτων και δημοτικό σχολείο.....	31
Κεφ:1 ^ο Το βίωμα ως έννοια και ως λειτουργία	31
Κεφ:2 ^ο Μορφές του βιώματος.....	34
Κεφ.3 ^ο : Η οργάνωση του βιώματος.....	43
Κεφ.4 ^ο : Αντιδιαστολή βιώματος προς μάθημα	46

Κεφ.5 ^ο :Διατηρείται το σύστημα των τάξεων στο σχολείο βιωμάτων; ...	47
Κεφ.6 ^ο :Μέθοδος Βιωμάτων και ετήσιο αναλυτικό πρόγραμμα	48
Κεφ.7 ^ο :Μέθοδος Βιωμάτων και ωρολόγιο αναλυτικό πρόγραμμα	49
Κεφ.8 ^ο :Πρόγραμμα βιωμάτων σε ολόκληρο το δημοτικό	50
Κεφ.9 ^ο :Βίωμα και δάσκαλος	51
Κεφ.10 ^ο :Βίωμα και εξετάσεις	52
Κεφ.11 ^ο :Το βίωμα, η ελευθερία του μαθητή και η σχολική πειθαρχία ...	54
Κεφ.12 ^ο :Βίωμα και σχολεία υπαίθρων	54
Κεφ.13 ^ο :Αντιδιαστολή της μεθόδου βιωμάτων προς την ενιαία συγκε- ντρωτική διδασκαλία το σχολείο εργασίας και τα κέντρα ενδι- φέροντος.....	56
Κεφ.14 ^ο : Το ελληνικό δημοτικό σχολείο.....	58
2.2.4 Δ' Μέρος. Η μέθοδος Βιωμάτων και η αγωγή των προέφηβων 12-15..	62
Κεφ.1 ^ο :Η ψυχοσύσταση των μαθητών από 12 έως 15 ετών.....	62
Κεφ.2 ^ο :Οι τύποι των σχολείων που εξυπηρετούν την ηλικία 12-15 ε- τών.....	64
Κεφ.3 ^ο :Η προεφηβία ως διαγνωστική ηλικία.....	65
Κεφ.4 ^ο :Η Μέθοδος Βιωμάτων στα σχολεία γενικής μόρφωσης για τους προεφήβους και το πρόγραμμα των σχολείων.....	66
Κεφ.5 ^ο :Η Μέθοδος Βιωμάτων στα σχολεία «πρακτικής κατεύθυνες» για τους μαθητές 12-15 ή 16 ετών	68
Κεφ.6 ^ο : Η Μέθοδος Βιωμάτων στην κατώτερη επαγγελματική εκπαίδευ- ση	69
Κεφ.7 ^ο :Οι δάσκαλοι και η προοπτική των σχολείων των προεφή- βων.....	70
Κεφ.8 ^ο :Η κατάσταση στην Ελλάδα για την εκπαίδευση των προεφήβων 12-14 ετών.....	71
2.2.5 Συμπεράσματα	72

2.3 Β' τόμος. Η Νέα Αγωγή, θεωρία και μέθοδοι. Η Μέθοδος Βιωμάτων στη Μέση Παιδεία.	73
2.3.1. Α' Μέρος. Θεμελιώδεις αρχές και σκοποί στη Μέση Εκπαίδευση.....	74
Κεφ.1 ^ο :Η μέση εκπαίδευση, η ψυχοσύσταση των μαθητών και η κοινωνία γύρω από αυτούς.....	74
2.3.2. Β' Μέρος. Η αναδιοργάνωση της Μέσης Παιδείας στα βασικά της προβλήματα.....	76
Κεφ.1 ^ο :Η αναδιοργάνωση της μέσης, η είσοδος των μαθητών στην μέση.....	76
Κεφ.2 ^ο : Η επιλογή των μαθητών για την μέση	77
Κεφ.3 ^ο : Η διάγνωση των ατομικών ενδιαφερόντων και ικανοτήτων των μαθητών	78
Κεφ.4 ^ο : Η διαφοροποίηση των σπουδών στη μέση και η διάρθρωση της σε άλλες χώρες και σε εμάς.....	78
Κεφ.5 ^ο : Το πρόγραμμα των σχολείων της μέσης εκπαίδευσης	81
Κεφ.6 ^ο : Το πρόγραμμα αύξησης στη μέση παιδεία	82
2.3.3. Γ' Μέρος. Η Μέθοδος Βιωμάτων στην αναδιοργάνωση της Μέσης.....	84
Κεφ.1 ^ο :Το βίωμα ως έννοια, λειτουργία και εσωτερική οργάνωση	84
Κεφ.2 ^ο : Η οργάνωση του προγράμματος της μέσης με την Μέθοδο Βιωμάτων	85
Κεφ.3 ^ο :Οι μεταβαλλόμενες αξίες στον κύκλο των γλωσσικών σπουδών.....	86
Κεφ.4 ^ο :Οι μεταβαλλόμενες αξίες στον κύκλο των κοινωνικών σπουδών.....	88
Κεφ.5 ^ο : Οι μεταβαλλόμενες αξίες στον κύκλο των γλωσσικών σπουδών.....	89
Κεφ.6 ^ο :Οι μεταβαλλόμενες αξίες στον κύκλο των καλλιτεχνικών σπουδών.....	91

Κεφ.7° :Συμπληρωματικά προβλήματα στη λειτουργία της Μεθόδου Βιωμάτων στη μέση.....	93
Κεφ.8° :Η μέθοδος βιωμάτων και η λειτουργία της μέσης	95
2.3.4 Δ' Μέρος. Οι σχέσεις Μέση και Νεώτερης Παιδείας και η συνεργασία τους.....	96
Κεφ.1° :Οι σχέσεις της μέσης και ανώτερης παιδείας	97
Κεφ.2°: Η οκτάχρονη έρευνα (the eight year study) ή το πείραμα των τριάντα δύο σχολείων.....	97
Κεφ.3° : Τα συμπεράσματα της οκτάχρονης έρευνας για την αναδιοργάνωση της μέσης και ανώτερης παιδείας και η μεταξύ τους σχέσεις.....	98
Κεφ.4° : Η ευρύτερη επίδραση της οκτάχρονης έρευνας	99
2.35. Ε' Μέρος. Κριτικό αντίκρισμα της Μεθόδου Βιωμάτων και υποδείξεις..	99
Κεφ.1° : Η επίκριση της Μεθόδου Βιωμάτων	100
Κεφ.2° :Η υπεράσπιση της Μεθόδου Βιωμάτων	100
Κεφ.3° : Αυτοκριτική	101
2.3.6 Συμπεράσματα.....	102
2.4.Γ' τόμος. Η Νέα Αγωγή, θεωρία και μέθοδοι. Η μέθοδοι Δάλτον, η τεχνική Βινέτκα, οι σχολικοί συνεταιρισμοί, η τεχνική του Σχολικού Συνεταιρισμού, η τεχνική του Σχολικού Τυπογραφείου, η μέθοδος Μοντεσσόρι, η μέθοδος της Ελεύθερης Εργασίας με ομάδες.	103
2.4.1. Η μέθοδος Δάλτον	104
Μέρος Α':Η δημιουργία της Δάλτον και οι επιστημονικές βάσεις.....	104
Κεφ.1° : Το ιστορικό της μεθόδου Δάλτον.....	105
Κεφ.2° : Η φιλοσοφική και η ψυχολογική δράση της μεθόδου Δάλτον..	105
Κεφ.3° : Οι παιδαγωγικές αρχές της μεθόδου Δάλτον	105
Κεφ.4° : Γενικός προσανατολισμός προς την μέθοδο Δάλτον.....	106

Μέρος Β΄: Η μέθοδος Δάλτον στο δημοτικό σχολείο.....	106
Κεφ.1 ^ο : Η προπαρασκευαστική εργασία στην Α΄ και Β΄ δημοτικού.....	106
Κεφ.2 ^ο : Η μέθοδος Δάλτον στο δημοτικό από την τάξη Γ΄ τάξη και εξής	108
Μέρος Γ΄ : Η μέθοδος Δάλτον με μαθητές από 12 ετών και εξής.....	112
Κεφ.1 ^ο : Η μέθοδος Δάλτον στα ανώτερα λαϊκά σχολεία και τα σχολεία της μέσης	112
Μέρος Δ΄: Κριτικό αντίκρισμα της Μεθόδου Δάλτον	114
2.4.2. Η μέθοδος Βινέτκα.....	116
Μέρος Α΄: Ιστορικό και βασικές αρχές της μεθόδου Βινέτκα.....	116
Μέρος Β΄: Η μέθοδος Βινέτκα στο δημοτικό σχολείο.....	116
Μέρος Γ΄: Η μέθοδος Βινέτκα στον κατώτερο κύκλο της μέσης (12-15 ε- τών).....	119
Μέρος Δ΄: Ανασκόπηση και κριτικό αντίκρισμα.....	119
2.4.3. Οι Σχολικοί Συνεταιρισμοί	120
2.4.4 Η τεχνική στο Σχολικού Πιστηρίου.....	121
Μέρος Α΄ : Η μέθοδος του τυπογραφείου στην σχολική πράξη.....	121
2.4.5 Η μέθοδος Μοντεσσόρη.....	123
Μέρος Α΄: Το ιστορικό της μεθόδου Μοντεσσόρη, οι θεωρητικές βά- σεις.....	123
Μέρος Β΄: Η μέθοδος Μοντεσσόρη για την ηλικία έως 7 ετών.....	123
Μέρος Γ΄: Η μέθοδος Μοντεσσόρη για το δημοτικό σχολείο.....	124
Μέρος Δ΄: Η αγωγή των νέων μετά το δημοτικά	124
Μέρος Ε΄: Κριτικό αντίκρισμα της μεθόδου Μοντεσσόρη	124
2.4.6 Η μέθοδος της Ελεύθερης εργασίας με ομάδες	125
Μέρος Α΄: Η μέθοδος της ελεύθερης εργασίας στην σχολική πράξη του δημοτικού.....	126

Μέρος Β΄: Η χρησιμότητα των ομάδων της μέσης.....	127
2.4.7 Συμπεράσματα	127
• ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
Κριτική αποτίμηση.....	129
• ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	134
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	140

«Η ΝΕΑ ΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΥΡΣΙΝΗ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΠΑΠΑΔΗ- ΜΗΤΡΙΟΥ»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της εργασίας μας επιλέχθηκε λόγω του προσωπικού ενδιαφέροντος για την Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική και ο σκοπός μας είναι ύστερα από τη μελέτη του τρίτομου έργου της Μ. Κ. Παπαδημητρίου να επισημάνουμε τα σημεία που έχουν σχέση με την Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική και εξάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα ώστε να γίνουν κατανοητές οι προτάσεις και οι μορφές των ρευμάτων που αποσκοπούσαν στην βελτίωση του Παιδαγωγικού Συστήματος.

Η μέθοδος εργασίας μας με την οποία προσεγγίσαμε το θέμα είναι ο σχολιασμός και η συζήτηση πάνω στις πιο σημαντικές απόψεις της Μυρσίνης Κλεάνθους-Παπαδημητρίου σε σχέση με σύγχρονες απόψεις και επιχειρήματα της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής.

Βασική πηγή της εργασίας μας είναι το εν λόγω τρίτομο έργο της Μυρσίνης Παπαδημητρίου με τον τίτλο «Η Νέα Αγωγή» Θεωρία και Πράξη, που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1952 σε τρεις τόμους. Το έργο αυτό εξακολουθεί να είναι ακόμη και σήμερα επίκαιρο, γιατί παρουσιάζει τις αρχές και τα αξιώματα της Νέας Αγωγής όπως θεμελιώνονται από τις σύγχρονες απόψεις. Επίσης παρουσιάζει τις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους που κατά την γνώμη της πρέπει να εφαρμοστούν στο σχολείο.

Η παρούσα εργασία περιλαμβάνει την εξής διάρθρωση: Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μία σύντομη παρουσίαση της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής καθώς και των βασικών αρχών της και αξιωμάτων της. Στο πρώτο μέρος του δεύτερου κεφαλαίου περιλαμβάνονται σύντομα βιογραφικά στοιχεία για την παιδαγωγό και το δεύτερο μέρος που καταλαμβάνει και το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας μας, περιλαμβάνει μία εμπειριστατωμένη γενική επισκόπηση των παιδαγωγικών ιδεών της Μυρσίνης Παπαδημητρίου. Το τρίτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο σε μία κριτική αποτίμηση στην οποία προσπαθήσαμε

να συσχετίσουμε τα συμπεράσματα από τα παραπάνω κεφάλαια με τα βασικά κριτήρια της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής. Τέλος παρατίθεται ένα ολιγοσέλιδο παράρτημα καθώς και η βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Κλασική μεταρρυθμιστική παιδαγωγική Γενική επισκόπηση

1.Ορισμός της Κλασικής Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγικής

Η Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική αποτελεί φαινόμενο προοδευτικού εκσυγχρονισμού και προσπάθεια για ανανέωση της αγωγής και της μόρφωσης. Είναι επίσης παιδί του εκσυγχρονισμού κατά τον Skiera που στοχάζεται μία καλύτερη κατάσταση του κόσμου. Όπως τα άλλα κοινωνικά κινήματα έτσι και αυτοί έχει σκοπό μία εκτενή μεταρρύθμιση της ζωής και της κοινωνίας. (Γ.Πυργιωτάκης, Παν.σημειώσεις 2005)

Η Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική αποτελεί την παιδαγωγική μεταρρυθμιστική προσπάθεια και κίνηση προηγούμενων εποχών με διάφορες παιδαγωγικές τάσεις οι οποίες είναι αντίθετες με την μονοδιάστατη πνευματική καλλιέργεια της Ερβαρτιανής Παιδαγωγικής.

2.Βασικά ρεύματα της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής.

Σ' αυτό το σημείο γίνεται μία αναφορά στα κυριότερα ρεύματα της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής, όπως δίνονται στις πανεπιστημιακές σημειώσεις του Γ. Πυργιωτάκη, και η παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών τους.

- Το πρώτο ρεύμα που ονομάζεται «Παιδαγωγική από το παιδί» ή «Από το παιδί» ασχολείται με την προσωπικότητα και τις ικανότητες του παιδιού, κύριοι εκπρόσωποι του οποίου είναι E.Key, Otto, Montessori, Neill και ο Decroly.
- Το δεύτερο ρεύμα ονομάζεται «Σχολείο Εργασίας» και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εργασία και τη δημιουργικότητα του μαθητή. Κύριοι εκπρόσωποι του είναι: Kerschensteiner και ο J.Dewey.
- Το τρίτο ρεύμα «Παιδαγωγική του σχολείου παραγωγής – Κολεκτίβας», το οποίο έχει αρκετά κοινά στοιχεία με το Σχολείο Εργασίας, ενδιαφέρεται περισσότερο για την σύνδεση της διδασκαλίας με την κοι-

ωνική-παιδαγωγική εργασία. Κύριοι εκπρόσωποι του οποίου είναι: R.Seidel, P.Oestreich, P.Blonskij, A.Pinkewitsch.

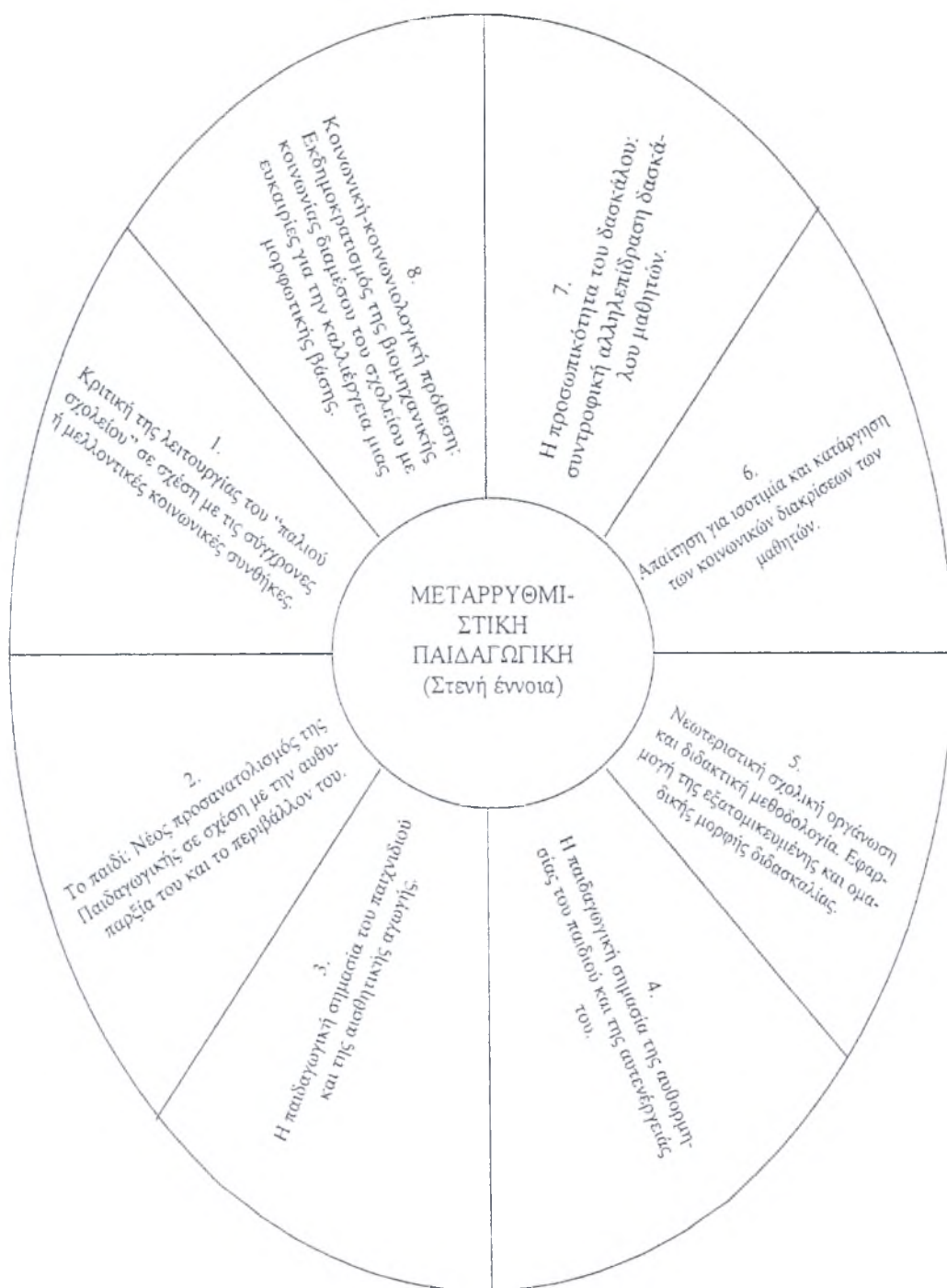
- Το τέταρτο ρεύμα συνδέεται με τα «Εξοχικά Παιδαγωγεία» στα οποία οι μαθητές θα αναλάμβαναν εργασίες σε μαθητικές κοινότητες οι οποίες θα βρίσκονται στην εξοχή. Κύριοι εκπρόσωποι είναι οι H.Lietz, G.Wyneken, P.Geheeb.
- Το πέμπτο ρεύμα περιλαμβάνει παιδαγωγικά συστήματα ιδιάζουσας μορφής: Κυριότεροι εκπρόσωποι του είναι οι Parkhurst, R.Stein και Freinet.

3. Κοινά χαρακτηριστικά των ρευμάτων.

Παρ'όλες τις διαφορές τους τα κύρια ρεύματα της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής έχουν αρκετά κοινά σημεία τα οποία είναι τα εξής: Η αντίθεσή τους προς το Ερβαρτιανό σχολείο και την παραδοσιακή παιδαγωγική η οποία εφαρμόζει το Αναλυτικό πρόγραμμα ως προς την διδακτέα ύλη, η επίδρασή τους από το Ρουσσώ ως προς την αναγνώριση της προσωπικότητας του παιδιού, κάτι το οποίο υποστηρίζει και η E.Key. Επίσης όλα τα ρεύματα αποδέχονται την παιδαγωγική σημασία της αυτενέργειας και της εργασίας καθώς και το γεγονός του ότι ο ρόλος του δασκάλου πρέπει να είναι συγκεντρωτικός και συντροφικός.

4. Βασικά κριτήρια

Τα βασικά κριτήρια της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής έτσι όπως καταγράφηκαν και αποδόθηκαν από τον κύριο Γ.Πυργιωτάκη στις πανεπιστημιακές του σημειώσεις για το έτος 2005 είναι τα ακόλουθα:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΥΡΣΙΝΗ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η Νέα Αγωγή, Θεωρία και πράξη

ΕΚΤΕΝΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ

2.1.Βιογραφικά στοιχεία

Τα βιογραφικά στοιχεία σχετικά με τη Μ. Κ. Παπαδημητρίου είναι σύντομα και προέρχονται από το οπισθόφυλλο του πρώτου τόμου του έργου της. Αυτό οφείλεται στο γεγονός του ότι η παιδαγωγός απεβίωσε πρόσφατα και δεν έχουν καταγραφεί στοιχεία για το βίο της.

Η Μυρσίνη Κλεάνθους-Παπαδημητρίου γεννήθηκε στη Φιλιππούπολη και πραγματοποίησε τις σπουδές της σε μία από τις μεγαλύτερες σχολές του γένους, τα Ζαρίφεια Διδασκαλεία. Το έτος 1906 μετά την κατάληψη της Φιλιππούπολης από τους Βούλγαρους η Μ.Παπαδημητρίου ήρθε στην Ελλάδα και φοίτησε στην Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών όπου ολοκλήρωσε και το διδακτορικό της.

Μετά την σύσταση του Βραβείου Όθωνα Σταθάτου έλαβε μέρος σε διαγωνισμό και πήρε υποτροφία για τριετή φοίτηση σε φιλοσοφικά αλλά και άλλα μαθήματα του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης. Ύστερα από την επιτυχή διεξαγωγή της τριετούς φοίτησης στο προαναφερθέν πανεπιστήμιο απέκτησε δεύτερη υποτροφία και συνέχισε την ειδίκευση της στην ψυχολογία στο Ινστιτούτο Επιστημών της Αγωγής της Γενεύης, κοντά στον Ed.Claparede και κατόπι στη Φιλοσοφική Σχολή της Σορβόνης.

Επιστρέφοντας στην Ελλάδα εργάστηκε στον Εκπαιδευτικό Όμιλο και δίδαξε αρχαία λογοτεχνία στην Ανώτερη Γυναικεία Σχολή, που ίδρυσε και διέυθυνε ο Δ.Γληνός, όπου είχε ως ρόλο να μετεκπαιδεύει νηπιαγωγούς και δασκάλους. Την ίδια περίοδο συνεργάστηκε με τους Α. Δελμούζο και Μ. Τριανταφυλλίδη για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας στα ελληνικά σχολεία. Επισκέφτηκε πολλές χώρες της Ευρώπης και ήρθε σε επαφή με τα παιδαγω-

γικά τους συστήματα τα οποία χρησιμοποίησε ως βάση για τη συγγραφή των βιβλίων της.

2.2.Α' τόμος:Η Νέα Αγωγή, θεωρία και πράξη.

Μέθοδος Βιωμάτων στο δημοτικό σχολείο και στα ανώτερα λαϊκά σχολεία.

Το συγγραφικό έργο της Παπαδημητρίου με τίτλο η Νέα Αγωγή αποτελείται από τρεις τόμους. Ο τόμος Α', για τον οποίο γίνεται λόγος εδώ αποτελείται από 360 σελίδες και περιέχει τέσσερα μέρη τα οποία είναι:1) Α' Μέρος: Η Νέα αγωγή και η σύγχρονη φιλοσοφία της,2) Β' Μέρος:Τα θεμελιώδη προβλήματα του δημοτικού κατά την σύγχρονη φιλοσοφία της αγωγής,3) Γ' Μέρος:Μέθοδος Βιωμάτων και δημοτικό σχολείο,4) Δ' Μέρος:Η Μέθοδος Βιωμάτων και η αγωγή των προεφήβων 12-15 ετών, ασχοληθήκαμε διεξοδικά σε όλο του το εύρος, καθώς θεωρήσαμε πως είναι πολύ σημαντικός σε σχέση με τους άλλους δύο τόμους.

2.2.1. Α' Μέρος. Η Νέα Αγωγή και η σύγχρονη φιλοσοφία της

Σχετικά με το πρώτο μέρος, στο πρώτο κεφάλαιο το οποίο περιλαμβάνει την θεωρία της Νέας Αγωγής ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις αρχές της και την χρησιμότητά τους. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι αρχές και οι απόψεις της θεωρίας του Dewey, διεξοδικότερη έρευνα πραγματοποιήθηκε σχετικά με την φιλοσοφία του, τις αρχές της και τον χαρακτηρισμό της. Επίσης λόγος έγινε και για την επιρροή του Dewey σε άλλους παιδαγωγούς.

Για περισσότερες πληροφορίες βλ.Μ.Παπαδημητρίου, Α' τόμος σελ.9-54.

Κεφάλαιο Πρώτο

Η νέα αγωγή και οι θεμελιώδεις αρχές της

Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με τις βιολογικές και φιλοσοφικές αρχές της Νέας Αγωγής, την ενίσχυση τους από την φιλοσοφία, την κοινωνιολογία και την ψυχολογία.

Η Νέα αγωγή είναι δεν μπορεί να διδαχθεί, άρχισε ως ανάγκη για μεταρρύθμιση ενάντια στην «παραδεδομένη» αγωγή. Παρουσιάζεται ως σύνθεση επιστήμης και διαίσθησης απ' την μία και επιστήμης και αισθητικής ανάλυσης απ' την άλλη. Εφαρμόζει πολλές επιστημονικές αρχές και γι' αυτό εργάστηκαν πολλές διαφορετικές ειδικότητες επιστημόνων για τη φιλοσοφία της.

Η Βιολογία και η Φιλοσοφία της έδωσαν τις εξής βασικές ιδέες: Ατομικότητα και μοναδικότητα του ατόμου, βιολογική σημασία της αυτενέργειας, η ιδέα της απαραβίαστης ολότητας του ζωντανού οργανισμού, η ιδέα της απαραβίαστης ολότητας της όλης ζωής, ο άνθρωπος είναι δημιουργικό πνεύμα χωρίς νόμους, η ελαστικότητα των συνθηκών αύξησης των του ζωντανού οργανισμού. Τις παραπάνω ιδέες επεξεργάστηκαν οι εξής επιστήμες : Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία, Ψυχολογία.

Στην φιλοσοφία ο Bergson επεξεργάστηκε την ιδέα ότι ο άνθρωπος είναι δημιουργικό πνεύμα, δίνοντας μορφή στο δημιουργικό πνεύμα με την « ενόραση» (intuition) δηλαδή κάτι που δημιουργεί διαρκώς. Επεξεργάστηκε επίσης την ιδέα της απαραβίαστης ολότητας της όλης ζωής, λέγοντας πως όλα τα ζωντανά πλάσματα αλληλεξαρτώνται. Την ενόραση του Bergson παραδέχονται οι Dilthey (Ντίλδαι), Spanger (Σπενζέρ) (Spengler), Mach, Russell, James και Dewey.

Στην κοινωνιολογία οι Cauter, Durkheim, Le Bon, Lalo, Wundt, Natorp, Tonnies, Ferriere, Jaiues, Dewey είχαν ως στόχο να συμφιλιώσουν και να τελειοποιήσουν τα άτομα ως πολίτες μιας κοινωνίας καθώς και ότι ο παραδομένος πολιτισμός θα κριθεί με βάση το άτομο και την ολότητα.

Στην ψυχολογία οι κλάδοι που ασχολούνται με την Νέα Αγωγή είναι οι εξής:

Α' Ψυχολογία της ολότητας : Θεωρεί πως υπάρχει πολύ σφιχτή σχέση του μέρους με το όλον, εδώ βρίσκεται η θέση της « σφαιρικότητας της αντίληψης » που αποτελεί τη βάση της « συνθετικής αντίληψης » με τα οποία ζουν « ολοκληρωτικά » τον γύρω τους κόσμο οι άνθρωποι που δεν έχουν χάσει ακόμα το ψυχικό τους αισθητήριο κάτω απ' την ανάλυση και τον εξουχισμό.

Β' Λειτουργική ψυχολογία : Δια φωτίζει τη βιολογική ιδέα του « σκοπού » στους ζωντανούς οργανισμούς καθώς και τη σημασία των εδώ και των έξω μας φαινομένων.

Γ΄ Ψυχανάλυση : Ασχολείται με το υποσυνείδητο το οποίο παρουσιάζει όχι σκέψεις μόνο αλλά θελήσεις και αισθήματα που έρχονται σε αντίθεση με την κοινωνία και γι' αυτό το λόγο καταπιέζονται.

Δ΄ Ψυχολογία της « Προσωπικής Προσαρμογής » : Τονίζει ιδιαίτερα την ατομικότητα και την μοναδικότητα του ανθρώπου και θεωρεί πως πρέπει να τις καλλιεργήσουμε .

Ε΄ Ψυχολογία της Διαγωγής : Τονίζει την καλή σχέση μεταξύ των ποικίλων μορφών διαγωγής μας και των βιολογικών λειτουργιών. Σύμφωνα με αυτή καθοδηγούμε την διαγωγή μας αν ελέγξουμε την σχέση ερεθισμού-αντίδρασης.

ΣΤ΄ Η Ψυχολογία κ΄ η Ψυχιατρική : Θεωρούν πως η ψυχική θεραπεία γίνεται με την αποκατάσταση της ορθής σχέσης του μέρους με το όλον.

Όλοι οι παραπάνω κλάδοι αναγνωρίζουν την « αξία του όλου οργανισμού » και αυτό είναι το κοινό χαρακτηριστικό τους.

Οι αρχές της Νέας Αγωγής χρησιμεύουν στο να ελεγχθεί και να κριθεί η τρέχουσα Αγωγή, αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές. Τα αξιώματα – αιτήματα είναι τα ακόλουθα: Σεβασμός της ατομικότητας και της μοναδικότητας του παιδιού κ΄ του νέου κ΄ η καλλιέργειά τους. Αυτενέργεια (μυωνική, πνευματική, συναισθηματική). Το αντίκρισμα του παιδιού και του νέου ως ολόκληρης προσωπικότητας. Αντίκρουση της «λειτουργικής» σχέσης του σχολείου προς την κοινότητα που το πλαισιώνει. Ελευθερία στη δραστηριότητα του παιδαγωγούμενου-προσωπική πείρα. Οργάνωση πλούσιων και δυναμικών ευκαιριών γύρω απ' τον παιδαγωγούμενο.

Η Νέα Αγωγή απαιτεί «ενόραση» και «λειτουργικά προγράμματα στη μέθοδο εργασίας»

Κεφάλαιο Δεύτερο

1John Dewey

1.1Ο θεμελιωτής της σύγχρονης φιλοσοφίας της αγωγής

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στον JOHN DEWEY, στην φιλοσοφία του, στην κοσμοθεωρία του, στην ανθρωπολογία του, στην ψυχολογία του, στη λογική του, στην κοινωνική του φιλοσοφία του, στην ηθική του, στη θρησκεία του και γενικά στην φιλοσοφία της αγωγής του.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ: Γεννήθηκε στο Burlington των Η.Π.Α. ΤΟ 1859, σπούδασε στο πανεπιστήμιο του Vernon και του Hopkins κοντά στους καθηγητές Morris και Hall. Το 1889 έγινε διδάκτωρ φιλοσοφίας και υφηγητής στο Michigan και αργότερα καθηγητής ως το 1894. Το 1894 έγινε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Σικάγου. Το 1896 υπό την επίδραση του Parker έκανε ένα πειραματικό σχολείο που το προσάρτησε ως πρότυπο στο πανεπιστήμιο του Σικάγου. Το 1904 λόγω της κούρασής του με το πειραματικό σχολείο έγινε καθηγητής φιλοσοφίας στη Ν. Υόρκη κ' στο πανεπιστήμιο της Κολούμπια όπου ήταν το διδασκαλείο του.

1.α.Η κοσμοθεωρία του: Αντίθετα με την υλιστική θεωρία που πιστεύει πως όλα τα φαινόμενα είναι κίνηση και ανασύνθεση αιώνιων στοιχείων. Ο Dewey πιστεύει πως ο κόσμος είναι μια παρέλαση από νέα φαινόμενα. Στο σύμπαν υπάρχει μια δυναμική ώθηση προς τα εμπρός ως ζωτική ορμή. Δεν υπάρχουν λοιπόν καθοριστικοί νόμοι που ν' ανασυνθέτουν τα αιώνια στοιχεία. Το καθένα όμως απ' τα νέα στοιχεία έχει κάτι δικό του και αυτό το σώζει απ' την καταστροφή, γι' αυτό οι κόσμοι γύρω μας είναι πολλοί, χωρίς προκαθορισμένη πορεία. Υπάρχουν κάποτε και επαναλαμβανόμενα στοιχεία, αλλά η φύση είναι « Γεγονός, γεγονότων», χωρίς αρχή και τέλος και δεν παρουσιάζει καμία προτίμηση προς μια οποιαδήποτε μορφή δηλαδή προς καλά ή προς κακά γεγονότα.

1.β.Το φιλοσοφικό του σύστημα: Εισχώρησε στα μυστικά της ζωής και της σκέψης και επιθυμούσε μια οργανική σύνθεση Βιολογίας, Χημείας, Φιλοσοφίας, Κοινωνιολογίας, Ψυχολογίας. Ήρθε σ' αντίθεση με τη μεταφυσική που πίστευε πως ο άνθρωπος για ν' ανακαλύψει τις αλήθειες του κόσμου πρέπει ν' αποβάλλει τον εαυτό του, κ' αυτός θεωρούσε πως η φιλοσοφική σκέψη δεν έχει αξία αν δεν απορρέει απ' τη ζωή και δεν επιδρά στη ζωή και στη δράση. Η φιλοσοφική θεωρία είναι ένα όργανο και όχι απάντηση στο πρόβλημα. Θεωρούσε πως πρέπει ν' απομακρυνθεί ο άνθρωπος απ' τις «υποθετικές» αναγκαιότητες της μεταφυσικής.

1.γ.Η κοινωνική του φιλοσοφία: Θεωρεί πως η εξέλιξη του ανθρώπου είναι αφετηρία προς την καθολική εξέλιξη. Ο άνθρωπος πρέπει να είναι σε επαφή με το περιβάλλον του και το περιβάλλον του δεν είναι τα' αντικείμενα και τα φαινόμενα αλλά και οι άνθρωποι. Απ' το κοινωνικό του περιβάλλον παίρνουμε

τις κατευθύνσεις μας. Το άτομο δεν υπάρχει καθ' αυτό αλλά πραγματώνεται μεσ' απ' τη γενιά και την εποχή του. Έτσι δημιούργησε τα εξής αξιώματα: α) Το αξίωμα της δημοκρατίας που ισορροπεί την προσωπική του ελευθερία και την ανθρώπινη αξία προς τα δικαιώματα και την εξουσία του κοινωνικού συνόλου. β) Αξίωμα της εξελικτικής ανασυγκρότησης: Για ν' αποφευχθούν οι συγκρούσεις χρειάζεται, έρευνα, συζήτηση, συνδιάσκεψη, μεταρρύθμιση, ανασυγκρότηση με βάση την πλειοψηφία.

1.δ. Η λογική του: Θεωρούσε πως η νόηση είναι μια παραμόρφωση του πνεύματος γιατί μόνο κατατάσσει και ερμηνεύει τα γεγονότα, είναι σε «βιολογική λειτουργία», ενεργεί δημιουργικά, ο καθένας αποκτά νόηση όταν έρχεται σ' επαφή με το περιβάλλον του δηλαδή «προσωπική νόηση». Η λογική του είναι η ζωή, δράση, παράγοντας προόδου για το άτομο και την καθολική ζωή.

1.ε. Η ηθική του: Αυτή ασχολείται με το «τι κάνει» και το «πως» ενεργεί το άτομο μέσα στο σύνολο, οι «ηθικές αξίες» προϋποθέτουν κοινωνική συμβίωση. Η ηθική του ανάγεται στη ζωή, στην ψυχολογική και κοινωνική πραγματικότητα, η ελευθερία της θέλησης έχει γι' αυτόν δημιουργικές δυνατότητες και έτσι αποκλίνει από τους ντετερμινιστές της εποχής του γιατί πιστεύει πως οι κοινωνικές προσαρμογές και οι ηθικές αξίες δεν είναι προκαθορισμένες σε αντίθεση με αυτούς, πιστεύει στην δυνατότητα προς το καλύτερο.

1.στ. Η ψυχολογία του: Είναι αντίθετος με την ψυχολογία των δυνάμεων, θεωρεί ως παράγοντας της ζωτικής ορμής τις ανάγκες, τις κλήσεις και τις ορμές αυτές οι οποίες γίνονται «ενέργεια» μέσα στο χρονικό κ' τοπικό περιβάλλον. Η ανθρώπινη ζωή είναι μια διαρκής προσαρμογή σε νέες δυνατότητες κ' μορφές ενέργειας. Αυτή η προσαρμογή ονομάζεται «πείρα» που αποχτιέται με τη βούληση που είναι η ώθηση, με το συναίσθημα που δίνει αξία στην ενέργεια και με την νόηση που δίνει τα μέσα για να φτάσουμε στο σκοπό που ορίζει η βούληση. Ψυχικό όργανο για την ανασυγκρότηση είναι το «ενδιαφέρον» που γίνεται μορφή αρχέγονης ορμής που συμπυκνώνει όλες τις ορμές, είναι «βιολογικό» και προχωρεί προς την εξέλιξή μας η οποία είναι μια διαρκής κίνηση και όχι «αφετηρία».

1.ζ. Η θρησκεία του: Ιδέα του καλύτερου κόσμου είναι ο Θεός «ιδέα-Θεός» που βρίσκεται στο υποσυνείδητο του καθενός, η θρησκεία είναι ο δρόμος για να προσφέρει ο άνθρωπος την δραστηριότητά του στον εαυτό του και στους

άλλους. Είναι ψυχολογικό στοιχείο, ελευθερία θέλησης και είναι προσωπική για κάθε άνθρωπο, σημαίνει όμως θρησκεία πειθαρχία στο Θεό.

Γενικός χαρακτηρισμός της φιλοσοφίας του:

Χαρακτηρίζεται πραγματοστική γιατί προσγειώνει τον άνθρωπο, βουλησιαρχική γιατί στηρίζεται στο ψυχικό στοιχείο «θέληση», εμπειρική γιατί ερευνά τα εμπειρικά δεδομένα για να τα χρησιμοποιήσει στον κόσμο και να τον αλλάξει. Δέχτηκε επιδράσεις από τους Darwin, James, Stanley, Hall. Ο Dewey μιλά για τον συλλογικό άνθρωπο, δεν τον υποτάσσει στον εκβιομηχανισμό. Θεωρεί πως η ανθρώπινη ζωή εξελίσσεται και προβάλλει στον κόσμο υγιή δημοκρατικά και σοσιαλιστικά ιδανικά για να προχωρήσει.

1.2 Ο Dewey ως παιδαγωγός.

Πριν προχωρήσουμε θεωρήσαμε σκόπιμο να αναφέρουμε τις παιδαγωγικές αντιλήψεις του Dewey έτσι όπως τις παρουσιάζει η Μ.Κ. Παπαδημητρίου. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Μ. Παπαδημητρίου, Α τόμος σελ. 33-54.

Η φιλοσοφία της αγωγής του: Η αγωγή λαμβάνεται βιογεννητικά. Σκοπός του ανθρώπου είναι να γίνει φορέας « αύξησης » και « προώθησης » , υπάρχουν όμως στον άνθρωπο λανθάνουσες δυνατότητες που αν αφαιρεθούν θα τον οδηγήσουν στον σκοπό του. Στον άνθρωπο υπάρχουν συνθήκες που συγκρούονται, δηλαδή η «προσπάθεια» και η «επιθυμία» τα οποία είναι συνειδητά. Ολόκληρη η ζωή ασκεί αγωγή στον άνθρωπο που είναι η μεταβολή εξαιτίας της πείρας του, η αγωγή δεν αποχτιέται μόνο στο σχολείο αλλά είναι και «κοινωνική λειτουργία».

Οι θεμελιώδεις έννοιες της αγωγής του παιδιού:

Το σημείο της αφετηρίας είναι το παιδί γιατί πάνω του θα ασκηθεί η αγωγή. Στο παιδί υπάρχουν λανθάνοντα στοιχεία, το κάθε παιδί είναι μοναδικό, θα γίνει σ' αυτό προσπάθεια ψυχικής εξέλιξης.

Όσον αφορά την κίνησή του, τα λανθάνοντα στοιχεία κινούνται προς εξέλιξη, ο παιδαγωγός πρέπει να τα εντοπίσει και να τα υποστηρίξει για ν' αποκτήσουν μια «θετική μορφή».

Σχετικά με τη θεωρία της ελεύθερης απόλυτα φυσικής αγωγής οι επιθυμίες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού δεν πρέπει να καθelώνονται.

Η αξιολόγηση των στοιχείων της δραστηριότητας του παιδιού, ο παιδαγωγός δεν θα υποταχθεί στα ενδιαφέροντα του παιδιού ούτε θα ελευθερώσει ενέργειες χωρίς να τις αξιολογήσει και χωρίς να τις βάλει σε πλήρη δράση προς το θετικό αποτέλεσμα.

Η λειτουργία των ψυχικών ενεργειών είναι η «δημιουργία» που συνδυάζει την «ανάγκη» με την «διαγωγή». Νόμοι που διευθύνουν την δραστηριότητα του ζωντανού οργανισμού: Νόμος της βιολογικής ανάγκης, νόμος του ενδιαφέροντος, νόμος της λειτουργικής σκοπιμότητας και αρμονίας. Ψυχολογικοί νόμοι : Νόμος της ανάπλασης του ομοίου, νόμοι της δοκιμής και αναζήτησης., νόμος του αντισταθμίματος.

Τα δυο σκέλη της παιδαγωγικής ενέργειας οι έμφυτες ανάγκες και οι νόμοι της λειτουργίας του ως σημείο αφετηρίας. Ο παιδαγωγός πρέπει να το εντοπίσει και να ερμηνεύσει το πώς λειτουργούν.

Θα λέγαμε πως ο ρόλος του περιβάλλοντος αφορά την παρατήρηση του από το παιδί και την προσαρμογή του σ' αυτό. Το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού είναι φορτωμένο μ' ερεθισμούς και οι ευκαιρίες αντίδρασης του παιδιού είναι σπάνιες. Και το κριτήριο αξιολόγησης του περιβάλλοντος είναι η «συγκεκριμένη πείρα» , ο παιδαγωγός έχει ευθύνη εκλογής περιβάλλοντος για τη σωστή αύξηση του παιδιού, το ευνοϊκό περιβάλλον για κάθε παιδί_είναι διαφορετικό.

Τέλος, το σχολείο και το κοινωνικό του περιεχόμενο αποσκοπεί στην αρμονική ανάπτυξη των ικανοτήτων του παιδιού και στην ένταξή του στο κοινωνικό περιβάλλον. Κοινωνικό ιδανικό του σχολείου αποτελεί την ένταξη του παιδιού και την εναρμόνισή του με τη κοινωνία. Επίσης οι σκοποί της αγωγής του παιδιού είναι η κατανόηση των λανθανόντων ενδιαφερόντων του παιδιού και η συνειδητοποίηση από το παιδί του «κοινωνικού ιδανικού»,οπότε η μέθοδος αγωγής είναι ο πειραματισμός πάνω σε καταστάσεις και σχέσεις ζωής στις οποίες θέτει το παιδί ολόκληρη την προσωπικότητά του.

Ο Dewey ήταν φανερά επηρεασμένος από την θεωρία των μεγάλων Ευρωπαίων παιδαγωγών Pestalozzi, Frobel, και Herbart , η θεωρία των οποίων αλληλοδιαδοχικά επηρέασε την παιδαγωγική θεωρία της Αμερικής. Οι Αμερικάνοι θέτοντας ως στόχο την οικονομική ανάπτυξη της χώρας επιζητούσαν μια εκπαίδευση που οδηγούσε σ' αυτόν το στόχο. Οι γρήγοροι ρυθμοί ωστόσο δεν επέτρεψαν την θεωρητική εδραίωση (κάλυψη) αυτής της προσπάθειας. Γι'

αυτό προκειμένου να οργανώσουν τα σχολεία τους δέχτηκαν ευχαρίστως τις Ευρωπαϊκές θεωρίες.

Η επίδραση του Pestalozzi δεν ανταποκρίνονταν στο πρακτικό πνεύμα της εκπαίδευσης. Όσον αφορά την θεωρία του F. Frobel φάνηκε να μην έχει ρεαλιστική εφαρμογή στα Αμερικάνικα σχολεία (δραστηριότητες μαθητών). Μεγαλύτερη εφαρμογή βρήκε η θεωρία του Herbart για αρκετά χρόνια. Φυσικά όμως δεν άργησαν να φανούν τα μειονεκτήματα του συστήματος.

Την ίδια εποχή ξεκίνησε η ψυχολογική έρευνα με επίκεντρο τη νοημοσύνη και με σκοπό την βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και των αποτελεσμάτων της. Τα μειονεκτήματα της Ερβαρτιανής μεθόδου συνέχισαν να υφίστανται. Στο χώρο των εκπαιδευτικών υπήρχαν ορισμένοι ιδιαίτερα φωτισμένοι ένας εκ των οποίων υπήρξε ο Colonel Part που συνεργάστηκε στενά με τον Dewey.

Ο Dewey φανερά επηρεασμένος από τον Darwin εστίασε την προσοχή του όχι στο τι και πως μαθαίνει το παιδί αλλά γιατί το μαθαίνει, θέλοντας να δει τα αποτελέσματα της θεωρίας του στην πράξη αποφάσισε να ανοίξει ένα δικό του σχολείο.

Το σχολείο του Dewey ήταν ιδιωτικό και ριζοσπαστικό. Η επίπλωση και το πρόγραμμα του σχολείου σχεδιάστηκαν απ τον ίδιο. Για εκείνη την εποχή το σχολείο ήταν ιδιαίτερα προοδευτικό.

Στην προσπάθεια να ξεφύγει από το παραδοσιακό πρότυπο σχολείου, τα πρώτα χρόνια πειραματίζονταν εφαρμόζονταν νέες ιδέες ύστερα από συνενδριάσεις με εκπαιδευτικούς και γονείς. Φυσικά τα λάθη ήταν αναπόφευκτα.

Στην οργάνωση του σχολείου έλαβε υπόψη τις τρεις επαναστάσεις που είχαν πραγματοποιηθεί στην Αμερικάνικη πραγματικότητα την πνευματική με την βιολογική, την βιομηχανική με την τεχνική και την τεχνική με την δημοκρατία.(βλ.Παράρτημα1)

Ο Dewey φαντάστηκε ένα σχολείο οργανωμένο σαν μια ιδανική οικογένεια που θα παρέχει στο μαθητή ποικίλα ερεθίσματα καθώς και ευρύ πεδίο δράσης για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Χαρακτηριστικό της διδασκαλίας των μαθημάτων ήταν η διαθεματικότητα, επιθυμούσε να αποκτά ο μαθητής πραγματικά βιώματα, να είναι οικείος με εργαλεία, δημόσιες υπηρεσίες, την αγορά, την διοίκηση κ.α. έτσι οι μαθητές εργάζονταν ως ένα οργανωμένο όλο με στόχο την επίτευξη ενός στόχου π.χ. δημιουργία υφάσμα-

τος, οι ενδιάμεσοι προβληματισμοί που θέτονταν από την φυτική ίνα μέχρι την απόκτηση του τελικού προϊόντος αποτελούσαν αφορμή για εργασία πνευματική και πρακτική καθώς και καλλιέργεια της κοινωνικότητας του μαθητή (απαραίτητη συνεργασία).

Το σχολείο του Dewey διέφερε από το παραδοσιακό, αποτελούσε την μικρογραφία της κοινωνίας. Τα φυσιογνωστικά και τα ιστορικοφιλολογικά δεν υπήρχαν ως ιδιαίτερα μαθήματα. Μετά τη αποχώρηση του Dewey δεν υπήρξε ιδιαίτερη δράση. Τρία ήταν τα πειραματικά εκπαιδευτήρια το σχολείο του Dewey που προσαρτήθηκε στο διδασκαλείο του πανεπιστημίου του Σικάγου, ένα μικρό πειραματικό σχολείο στο πανεπιστήμιο του Μισούρι με τον Meviam ως διευθυντή και το σχολείο του Parker. Στο σχολείο του Meviam η εργασία ήταν συγκεντρωμένη γύρω από τέσσερα σημεία δράσης: Παρατήρηση, παιχνίδι, ιστορίες, χειροτεχνία. Τα βιώματα ήταν σχετικά ολιγάριθμα. Στο σχολείο του Parker η διδασκαλία πραγματοποιούνταν σε ευρείες, μεγάλες ενότητες. Στόχος ήταν να γνωρίσουν οι μαθητές τις βασικές βιομηχανίες του τόπου, την κοινωνική ζωή, την ζωή των αποίκων και τη ζωή των λαών.

Λόγοι ήταν οι μεμονωμένοι εκπαιδευτικοί με προοδευτικές τάσεις. Το 1909, 1913 και 1916 δημοσιεύονται και τα έργα του Dewey «Ενδιαφέρον και προσπάθεια στην αγωγή», «Πως σκεφτόμαστε», Δημοκρατία και αγωγή αντίστοιχα.

Ο William Kilpatrick μαθητής και οπαδός του Dewey διορίζεται καθηγητής παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο της Κολούμπια. Η δράση του υπήρξε σημαντική διασαφήνιση στα κενά της θεωρίας του Dewey και επηρέασε χιλιάδες ακροατές. Η αγωγή του Dewey βρήκε εφαρμογή σε ιδιωτικά σχολεία για τα δημόσια ήταν ακόμα νωρίς. Το 1914 ο Kilpatrick εξέδωσε το έργο foundation of method που περιλαμβάνει την φιλοσοφία της Νέας Αγωγής του Dewey με μια διατυπωμένη μέθοδο την μέθοδο βιωμάτων, Μέθοδος Project. Με την υποστήριξη διακεκριμένων Αμερικανών παιδαγωγών το 1919 ίδρυσαν την « Progressive Education ». Η νέα μέθοδος έγινε γνωστή με κάθε τρόπο και εξαπλώθηκε κυρίως στα ιδιωτικά και πρωτοβάθμια σχολεία. Ο W.Washburne ακολούθησε το νέο πνεύμα και δημιούργησε τη Μέθοδο «Βινέτκα».

Η συμβολή του Dewey μπορεί να θεωρηθεί ως σπουδαιότερη όλων των παιδαγωγών τα τελευταία 50 χρόνια. Ενώ η φιλοσοφία του προκάλεσε κριτική στην Ευρώπη η θεωρία της Αγωγής τους συγκίνησε ολόκληρη την Ευρώπη.

Ο Georg Kerschensteiner , ο Decroly, ο Adolphe Ferriere και ο Peter Peterson οφείλουν πολλά στην θεωρία του Dewey.

Στην Ρωσία με πρωτοβουλία του υπουργού Παιδείας Λουνατσάρσκι εφαρμόστηκε για αρκετά χρόνια από το 1923 έως το 1933 στα σχολεία το σύστημα Βιωματών. Μπορούμε λοιπόν να πούμε πως ο Dewey υπήρξε ένας σπουδαίος παιδαγωγός η δράση του οποίου αναγνωρίστηκε παγκοσμίως και η θεωρία του επηρέασε την εκπαιδευτική διαδικασία. Σε αρκετές χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία, Ιράκ, Τουρκία κλήθηκε να λάβει μέρος σε διαλέξεις αλλά και να οργανώσει την κατά τόπου εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τα παραπάνω θα μπορούσαμε να εξάγουμε το συμπέρασμα πως η Νέα Αγωγή έχει ως σκοπό να γίνει φορέας αύξησης και προώθησης του ανθρώπου και προθάλαμος της ένταξης των νέων στην κοινωνική ζωή με βάση την προσωπική πείρα κάτι το οποίο υποστηρίζει και ο Dewey ο οποίος γι' αυτό το σκοπό ίδρυσε το σχολείο του στο οποίο υπήρχαν πειραματικά εκπαιδευτήρια.

2.2.2 Β' Μέρος. Τα θεμελιώδη προβλήματα του δημοτικού κατά την σύγχρονη φιλοσοφία της αγωγής.

Σχετικά με το Β' μέρος του Α' τόμου το οποίο περιλαμβάνει τρία κεφάλαια, παρουσιάζει τα θεμελιώδη προβλήματα του δημοτικού στην σύγχρονη φιλοσοφία της Αγωγής, στο Α' κεφάλαιο το οποίο παρουσιάζει τους παράγοντες της Νέας Αγωγής στο δημοτικό, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην ψυχοσύσταση του μαθητή που επηρεάζει τους παράγοντες της αγωγής. Στο Β' κεφάλαιο το οποίο αναφέρεται στους σκοπούς του δημοτικού, η εργασία μας επικεντρώθηκε σ' αυτούς τους σκοπούς. Στο Γ' κεφάλαιο που ασχολείται με την οργάνωση δημοτικού και τους σκοπούς του, ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στα προβλήματα της οργάνωσης, στη μέθοδο της Νέας Αγωγής και κυρίως στους τρόπους αύξησης των μαθητών.

Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Μ. Παπαδημητρίου, Α' τόμος σελ. 56-86.

Τα κεφάλαια που παρουσιάζονται αναφέρονται επιγραμματικά.Κεφ.1° : Οι παράγοντες της αγωγής στο δημοτικό.Κεφ.2°:Οι σκοποί του δημοτικού.Κεφ.3°: Η οργάνωση του δημοτικού σύμφωνα με τους σκοπούς που του θέτει η σύγχρονη φιλοσοφία της αγωγής.

Κεφάλαιο Πρώτο

Οι παράγοντες της αγωγής στο δημοτικό

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας με βάση την αρχή αύξησης του Dewey.

Ως θεμελιώδη προβλήματα του δημοτικού κατά την σύγχρονη θεωρία της αγωγής και σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου μπορούν να θεωρηθούν τα εξής:Πως σε μια κοινωνία που ενδιαφέρεται για την εξέλιξη χρησιμοποιεί την εκπαίδευση ως μέσο που θα δημιουργήσει νέους με κριτική σκέψη που θα είναι ικανοί να αναπλάσουν την εικόνα της κοινωνίας. Υπάρχει λειτουργική σχέση ανάμεσα στο άτομο και στην κοινωνία, απ' αυτή τη σχέση καθορίζεται ο σκοπός της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση ωστόσο αντιμετωπίζει και αυτή αρκετά προβλήματα άλλα εντοπίζονται στην οργάνωση και άλλα είναι θεμελιώδη.

Μία σύντομη εξέταση των παραγόντων θα ακολουθήσει στην συνέχεια και κυρίως εκείνων που έχουν περισσότερη συνάφεια με την κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική.

Με βάση την βιολογική αρχή της «αύξησης» του Dewey η αγωγή πρέπει να λάβει υπόψη α) την ψυχοσύσταση του μαθητή, β) την κοινωνία στην οποία ζει ο μαθητής. Ο μαθητής ερχόμενος στο δημοτικό έχει ήδη αναπτυχθεί ολόπλευρα, σωματικά αλλά και ψυχικά. Το παιδί μετά την γέννησή του έρχεται μέσω των αισθήσεων σε επαφή με ποικίλα ερεθίσματα. Προσπαθεί λοιπόν να κατανοήσει τον άγνωστο γι αυτόν κόσμο και βοηθημένο από τον εγωκεντρισμό του να κινηθεί ελεύθερα. Στην ανάπτυξή του και την ψυχική του υγεία σημαντικό ρόλο κατείχε το παιχνίδι. Ζει σε ένα κόσμο χωρίς νόμους και κανόνες μέχρι που ολότητες αποκτούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που τους γενούν απορίες.

Όταν το παιδί περνά στην ηλικία 6 έως 12 ετών(δεύτερη παιδική ηλικία) παρουσιάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

Φυσιολογικό έδαφος:Ο μαθητής πλέον έχει αναπτυχθεί σωματικά και όπως είναι γνωστό η ανάπτυξη προχωρεί από το κέντρο προς τα άκρα. Τώρα πλέον χρησιμοποιεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα τα άκρα του ή έχει πιο ικανά αντανακλαστικά και οι κινήσεις του είναι σκόπιμες και συντονισμένες. Ο μικρός μαθητής έχει την τάση να βρίσκεται σε διαρκή κίνηση, κάτι που οι μεγάλοι ίσως να θεωρούν κακό κι όμως για το παιδί αυτό αποτελεί «βιολογική χαρά», τον γεμίζει με συναισθήματα υπερηφάνειας και υπεροχής.

Ψυχολογικό έδαφος:Το παιδί της 2^{ης} παιδικής ηλικίας χαρακτηρίζεται από έντονη πνευματική δραστηριότητα σε σχέση προηγούμενο αναπτυξιακό στάδιο. Ενώ αρχικά ερμηνεύει τον κόσμο υπό το δικό του πρίσμα (εγωκεντρισμός) τώρα αρχίζει να αντιλαμβάνεται τον κόσμο όπως είναι πραγματικά. Ωστόσο ενώ ο ενήλικας αναλύει τις ολότητες στα στοιχεία του για να τις κατανοήσει το παιδί βλέπει το σύνολο χωρίς να αναλύει τα στοιχεία. Με το πέρασμα των τάξεων η σκέψη γίνεται όλο και πιο συγκεκριμένη, αυτό απαιτεί «προσοχή» κάτι εξαιρετικά δύσκολο για τον μικρό μαθητή. Έτσι ο παιδαγωγός πρέπει να «τιθασέψει» την προσοχή του παιδιού την «εξωτερική» αλλά και την «εσωτερική» πράγμα ακόμη πιο δύσκολο, καθοριστικό στοιχείο είναι να λάβει υπόψη το ενδιαφέρον των μαθητών.

Ο μαθητής διακρίνεται από την έντονη τάση για δράση και ζήλο για να μάθει. Έτσι λοιπόν το σχολείο εάν λάβει υπόψη αυτά τα χαρακτηριστικά του και τα συνδυάσει με την εκπαιδευτική διαδικασία οφείλει να περιμένει λαμπρά αποτελέσματα. Θα πρέπει να επισημάνουμε πως με το πέρασ του χρόνου η χωρίς σκέψη και δράση κίνηση, γίνεται όλο και περισσότερο σκόπιμη.

Η απόκτηση εμπειρίας και η ανακάλυψη των ενδιαφερόντων θα θέσουν την βάση για την κατάκτηση της αφηρημένης σκέψης. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του μαθητή είναι ότι ενδιαφέρεται έντονα για το περιβάλλον.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ.61)

Τον μαθητή ελκύουν περισσότερο πρακτικά ζητήματα και όχι τόσο οι θεωρίες και οι γνώσεις που δεν μπορούν να εφαρμοστούν. Βέβαια το ενδιαφέρον είναι εφήμερο και γι' αυτό τα ερεθίσματα πρέπει να ανανεώνονται συχνά. Επιπλέον υπάρχουν ατομικές διαφορές, μπορεί κάποια ενδιαφέροντα να είναι «κοινά» ωστόσο όμως υπάρχουν και τα ατομικά ενδιαφέροντα.

Το τρίτο ψυχολογικό χαρακτηριστικό της ηλικίας είναι ότι τώρα αρχίζει να εξελίσσεται το κοινωνικό ενδιαφέρον στον κύκλο των συντρόφων. Πλέον δεν

κρίνεται μόνο αλλά αρχίζει να κρίνει τους άλλους αλλά και τον εαυτό του, αποκτά κοινωνική συνείδηση και αναπτύσσεται η ηθική του.

Το τέταρτο χαρακτηριστικό της ηλικίας του είναι το θρησκευτικό ενδιαφέρον. Η τάση του δεν οφείλεται αποκλειστικά σε εξωτερικές συνθήκες όπως στην μικρότερη ηλικία αλλά σε πνευματική περιέργεια και πνευματική ευκινησία.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η ψυχική πορεία των μαθητών του Δημοτικού είναι πολύ γρήγορη. Το μεγάλο ζητούμενο είναι αν ο ενήλικας αντιμετωπίζει την συμπεριφορά του μαθητή, αν αντιλαμβάνεται την ανάγκη του για κίνηση και μάθηση ή αν την αντιμετωπίζει ως μια προβληματική συμπεριφορά.

Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την αγωγή του μαθητή είναι το περιβάλλον. Αυτό διαχωρίζεται στο οικογενειακό και στο κοινωνικό που διαφέρει για το κάθε παιδί. Υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά στην υφή και της οικογένειας και της κοινωνίας που μπορούν να μας δώσουν θεμελιώδη στοιχεία της σημερινής κοινωνικής υφής. (βλ. Παράρτημα 2)

Το άτομο στην κοινωνία έχει χάσει την προσωπικότητα και μετατρέπεται σε απρόσωπο όργανα, καθώς ανταγωνισμός και οι συγκρούσεις έχουν αλλοιώσει τον χαρακτήρα του. Ο μαθητής λοιπόν μεγαλώνει σε μια κοινωνία και γίνεται δέκτης όλων αυτών των αρνητικών στοιχείων. Χρειάζεται μεγάλη εργασία από το μαθητή, να κατανοήσει αυτή την κοινωνική υφή και να διατηρήσει καθαρή την ψυχή του.

Από το παραπάνω κεφάλαιο σύμφωνα με την Μ. Παπαδημητρίου απορρέει η άποψη πως ο μαθητής στο στάδιο αυτό της παιδικής ηλικίας βρίσκεται σε διαρκής κίνηση, αρχίζει να αντιλαμβάνεται τον κόσμο, την κοινωνία και αποκτά θρησκευτικό ενδιαφέρον.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Οι σκοποί του δημοτικού

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι στόχοι του δημοτικού όσον αφορά τους μαθητές.

Ο βασικός σκοπός του δημοτικού είναι να βοηθήσει «συστηματικά» στην «κανονική αύξηση» του μαθητή κατά την ηλικία αυτή με τη «σωστή τριβή» προς το κοινωνικό του περιβάλλον, να «οργανώσει» δηλαδή την ελεύθερη και

μη συστηματοποιημένη αγωγή που παίρνει ο μαθητής από την όλη ζωή. Οι μερικότεροι στόχοι είναι οι ακόλουθοι: Ο μαθητής να μορφώσει τον ατομικό ψυχολογικό του χαρακτήρα καλλιεργώντας ολόψυχα σώμα και πνεύμα, να δημιουργηθεί στο μαθητή κοινωνική συνείδηση έτσι ώστε να έχει κοινωνικό χαρακτήρα και ηθικό κανόνα ζωής και να πολεμά τον ηθικό ξεπεσμό, να προσφέρει στο μαθητή τις αναγκαίες γνώσεις για την ζωή του, να δημιουργεί το δικαίωμα της αυτοέκφρασης και της δράσης δίνοντας του και την δική του τεχνική.

Το δημοτικό λοιπόν στοχεύει στο να αναπτύξει ψυχολογικά, κοινωνικά και ηθικά τους νέους.

Κεφάλαιο Τρίτο

Η οργάνωση του δημοτικού σύμφωνα με τους σκοπούς που θέτει η σύγχρονη φιλοσοφία της αγωγής

Το κεφάλαιο αυτό πραγματεύεται την οργάνωση του προγράμματος και της υφής του δημοτικού σε σχέση με την φιλοσοφία για το πρόγραμμα της εσωτερικής οργάνωσης και πάντα σε σχέση με τη ανθρώπινη πείρα.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι που θέτουμε στην εκπαίδευση είναι απαραίτητη η οργάνωση. Όταν μιλάμε για οργάνωση εννοούμε το «σύστημα» εργασίας που θα ακολουθήσουμε. Στην εσωτερική του υφή θα πρέπει να υπάρχει συγκρότηση δηλαδή οργανικότητα και ενότητα, στην εξωτερική του μορφή πρέπει να υπάρχει συνοχή.

Στην οργάνωση του Δημοτικού σχολείου τα κυριότερα προβλήματα είναι η εσωτερική του οργάνωση, που αντιπροσωπεύεται από το πρόγραμμά του και η εξωτερική του οργάνωση, που αντιπροσωπεύεται από τις εγκαταστάσεις του σχολείου καθώς και η μέθοδος εργασίας.

Την εσωτερική «οργάνωση» του Δημοτικού την αποκαλύπτει το «πρόγραμμα», γιατί αυτό δείχνει το ποιόν της «υφής» της σχολικής εργασίας και ζωής. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ.69-71)

Το πρόγραμμα του δημοτικού έχει τις ρίζες του στον 19^ο αιώνα. Για την δημιουργία του λήφθηκε υπόψη η αύξουσα βιομηχανία που απαιτούσε εργάτες με δεξιότητες και το κήρυγμα της Γαλλικής επανάστασης για ισότητα. Βάση αυτών των δύο αιτημάτων καθορίστηκε η μέθοδος δημιουργία πειθαρχη-

μένων και καλλιεργημένων ατόμων. Ο νόμος όριζε πως ο κάθε μαθητής να έχει την ευχέρεια να αποκτήσει τις ελάχιστες γνώσεις. Ωστόσο η πραγματικότητα δεν ακολουθεί τις εξελίξεις στην Παιδαγωγική και τις Επιστήμες. Το σχολείο δεν λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες του παιδιού και τείνει συνεχώς να παρέχει πληθώρα γνώσεων με την ελπίδα πως ο μαθητής θα τις ανασύρει όταν τις χρειαστεί, πράγμα αδύνατο.

Στο παρελθόν το σχολείο επαρκούσε καθώς μεγάλο μέρος των γνώσεων το λάμβαναν από την ζωή έξω από το σχολείο. Σήμερα που το σχολείο απομακρύνθηκε από την οικογένεια και όλες οι γνώσεις έχουν μετατραπεί σε «ύλη» η δραστηριότητα του μαθητή κατάντησε απλή μόνο λέξη χωρίς ψυχικό περιεχόμενο. Το μεγάλο μειονέκτημα του Δημοτικού σχολείου είναι ότι προβλέπει τις γνωστικές ανάγκες του παιδιού. Οι εμπειρίες που του παρέχει είναι άσκοπες, χωρίς συνοχή και οργάνωση.

Το πρόγραμμα του δημοτικού είναι στατικό ωστόσο η οποιαδήποτε μεταβολή πρέπει να εκτελεστεί συντονισμένα. Θα πρέπει να οριστεί ένα γενικό πρόγραμμα αλλά ο εκάστοτε εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει την δυνατότητα αφού γνωρίζει τους μαθητές του να μπορεί να μεταβάλλει το πρόγραμμα.

Το πρόγραμμα «αύξησης» της εσωτερικής οργάνωσης του δημοτικού ορίζει τα εξής:

- 1) Αύξηση των ψυχοφυσικών δυνάμεων του μαθητή κάτι που επιβάλλει στο πρόγραμμα αύξησης την φυσιολογική αύξηση του μαθητή και πνευματική αύξηση του μαθητή.
- 2) Κατατοπισμός του μαθητή στο περιβάλλον ο οποίος του δίνει στο πρόγραμμα την μόρφωση κοινωνικού ενδιαφέροντος, κοινωνικού χαρακτήρα και ηθικού κανόνα ζωής. Και τις εξής δράσεις: Χειρισμός της γλώσσας ως όργανο επικοινωνίας, διάφορες ανθρωπιστικές μελέτες, γενική οργάνωση της σχολικής ζωής.
- 3) Ικανοποίηση της δίψας του μαθητή για αυτοέκφραση και δράση, δηλαδή ελεύθερη έκφραση του μαθητή σε οποιαδήποτε δραστηριότητά του με βάση τις αισθητικές ανάγκες του.

Όλα όσα ορίζει το πρόγραμμα του δημοτικού αποτελούν ζωντανές εμπειρίες.

Αυτό το πρόγραμμα ορισμένοι παιδαγωγοί του δίνουν διάφορη «διάρθρωση» π.χ. ο Decroly θεωρεί πως οι βασικές ανάγκες για τον μαθητή είναι τέσ-

σειρις τροφή, κατοικία, άμυνα, εργασία. Ο Ferriere πρότεινε δύο μεγάλους κύκλους 1^ο: Σχέσεις των ανθρώπων με τους συνανθρώπους 2^ο: Σχέσεις των ανθρώπων με τη φύση. Οι κύκλοι αυτοί με τη σειρά τους εξετάζονται από άποψη υλικών αναγκών, πνευματικών αναγκών, καθώς και από την άποψη της ιστορικής εξέλιξης. Όλοι οι τρόποι οργάνωσης της ύλης του προγράμματος στηρίζονται στον κορμό της ανθρώπινης εμπειρίας.

Προβλήματα οργάνωσης του προγράμματος είναι τα εξής :

1)Υπάρχουν δράσεις σημαντικότερες γύρω από τις οποίες διαμορφώνεται το πρόγραμμα. Αυτός ο σημαντικός πυρήνας δράσεων περιλαμβάνει την μελέτη του περιβάλλοντος, την διδασκαλία της μητρικής γλώσσας, την κατανόηση των αριθμητικών και των μετρικών συμβόλων και την ικανοποίηση της «δημιουργικής» ανάγκης του μαθητή.

Πέρα από τον πυρήνα υπάρχει η «περιφέρεια» που στα χρόνια του δημοτικού είναι περασμένη και περιλαμβάνει προσωπικές επιλογές του μαθητή. Στα χρόνια της μέσης εκπαίδευσης αυξάνεται για να δημιουργηθεί ο άνθρωπος με προσωπική επιλογή, σκέψη, έρευνα και μελέτη.

2) Υπάρχει ισοτιμία μεταξύ σκέψης και πράξης γιατί μόνο όταν η σκέψη πάρει «μορφή» φαίνονται οι τυχόν παραλήψεις της. Το μειονέκτημα βέβαια είναι πως αυτή η πρακτική εργασία σε αυτό το καθορισμένο σχολικό πρόγραμμα δεν λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Σχολικό κτίριο

Σύμφωνα με τη γνώμη της Μ.Παπαδημητρίου η αλλαγή στο πνεύμα της αγωγής συνεπάγεται και αλλαγή στο σχολικό κτίριο. Η δραστηριότητα του μαθητή απαιτεί άνεση χώρου δηλαδή να μπορεί να κινηθεί ελεύθερα και να εργάζεται άνετα. Η άνεση χώρου είναι προϋπόθεση καλής εργασίας. Σε περίπτωση που η αίθουσα είναι μικρή πρέπει να περιορίσουμε τα έπιπλα και να τα τοποθετήσουμε έτσι ώστε να υπάρξει οικονομία χώρου. Επιπλέον μπορούμε να πραγματοποιήσουμε αλλαγές στο κτίριο ή και να χρησιμοποιήσουμε τα διάφορα μέρη του για τις ανάγκες του μαθήματος. Παράλληλα προς την άνεση, σημαντική είναι η καθαριότητα καθώς και η καλαισθησία του χώρου. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ75-80)

Βέβαια έγιναν προσπάθειες για βελτίωση του σχολικού κτιρίου αλλά όμως δεν αυξήθηκε η όρεξη των μαθητών για εργασία γιατί οι χώροι δεν έγιναν ελαστικότεροι και δεν άλλαξε η ψυχολογία των μαθητών.

Σημαντικό στοιχείο πέρα από τον ενθουσιασμό του δασκάλου και των μαθητών είναι και το χρήμα. Αυτές οι ανάγκες δύσκολα θα καλυφθούν από το κράτος και δυσκολότερα θα μεριμνήσουν για το σύγχρονο παιδαγωγικό «πνεύμα». Βέβαια μπορούμε να ελπίζουμε στις πιέσεις των γονέων και των δασκάλων για αναβάθμιση της εκπαίδευσης.

Μέθοδος

Όσον αφορά την μέθοδο, μέθοδος σημαίνει επιστημονική έκφραση ορισμένων αρχών και αξιωμάτων τα οποία απορρέουν από ιδανικό που υψώνεται σε μια ορισμένη εποχή εμπρός στα άτομα ή στην κοινωνία και καθορίζει τους σκοπούς της δράσης τους. Παιδαγωγική λοιπόν μέθοδος σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου είναι η έκφραση των «αρχών» της αγωγής σύμφωνα με το εκάστοτε κοινωνικό ιδανικό και τείνει να πραγματώσει κατά τον ασφαλέστερο και ταχύτερο τρόπο τους σκοπούς που θέτει το εκπαιδευτικό ιδανικό. Το εκπαιδευτικό ιδανικό δεν ήταν το ίδιο όλες τις εποχές, το παιδί ζει και εξελίσσεται επηρεασμένο από τις κοινωνικές συνθήκες. Η εκάστοτε μέθοδος απορρέει από την προσπάθεια ενός παιδαγωγού να δώσει λύσεις στην εκπαίδευση λαμβάνοντας υπόψη τις γνώσεις του, τις εμπειρίες του και τις υπάρχουσες συνθήκες.

Εάν αυτή η μέθοδος βρει γόνιμο έδαφος θα γίνει «σύστημα» και θα αποτελέσει αναγκαιότητα μιας τάξης ανθρώπων που της δίνουν το νόημα της κοινωνικής λειτουργίας, όπως και πραγματικά είναι. Κάθε νέα μέθοδος σέβεται την «παράδοση». Τα στοιχεία των προηγούμενων μεθόδων είναι ιδανικά δεν αποτυπώνονται εντελώς αλλά επεξεργάζονται και μεταβάλλονται. Δηλαδή στην εκπαίδευση μιλάμε για μια συνέχεια και όχι για αποκομμένα βήματα.

Ποια είναι τα «νέα στοιχεία» που προσφέρουν οι νέες μέθοδοι;

Στην αγωγή υπάρχουν δυο παράγοντες το παιδί και ο παιδαγωγός. Η παιδαγωγική πάντοτε έκανε το χρέος της προς όλες τις γενιές των παιδιών ως σήμερα. Διαμόρφωνε άξιους ανθρώπους που εργάστηκαν σε όλους τους τομείς της ζωής και προωθούν τον ανθρώπινο πολιτισμό. Σήμερα με την επιστημονική ανάπτυξη απαιτείται μεγαλύτερη καλλιέργεια στον τεχνικό και πνευματικό κόσμο όμως η δυναμικότητα του έμψυχου πλάσματος έχει ορισμένα όρια και ορισμένη ψυχική αντοχή. Το ζήτημα είναι να υπάρξει λιγότερη σπατάλη ενέργειας αλλά και απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων.

Έτσι το επίκεντρο των ερευνών εστιάζεται στο «πώς» μαθαίνει το παιδί. Ο μαθητής ως βασικός παράγοντας στο μορφωτικό πρόβλημα έγινε το κέντρο βάρους της εκπαιδευτικής εργασίας. Η Νέα Αγωγή ασχολείται με το πώς θα προβάλλει ο μαθητής τον εαυτό του στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σύμφωνα με το Νέο πνεύμα Αγωγής ο μαθητής πρέπει να ενεργεί και όσο το δυνατό η δράση του να ενέχει και ενθουσιασμό. Αυτό που ενδιαφέρει είναι όχι μόνο δράση αλλά ποιοτική δράση. Βάση αυτών των αντιλήψεων δεν απαιτείται μόνο εξωτερική αλλαγή αλλά μεταβολή της στάσης του παιδαγωγού. Μια τέτοια απόπειρα δεν είναι εύκολη υπόθεση δύσκολα οι δάσκαλοι αλλάζουν τρόπο εργασίας όμως ο δρόμος που άνοιξαν οι σύγχρονοι μεγάλοι παιδαγωγοί σε ένα άλλο σχολείο, το σχολείο της «επιτυχίας».

Τα κοινά χαρακτηριστικά των μεθόδων είναι τα εξής:

Η «ενότητα» της παιδευτικής λειτουργίας που ασκείται επάνω στον «ενιαίο και σύνθετο» μαθητή. Το προβάδισμα της μορφωτικής ενέργειας πριν από τη διδασκτική. Η απελευθέρωση και χρησιμοποίηση των ενδιαφερόντων του μαθητή και ο σεβασμός της λειτουργίας του πνεύματός του. Η χρησιμοποίηση της αυθόρμητης δραστηριότητάς του και ως προς τη δυναμικότητα και ως προς τις μορφές της και τέλος η προσαρμογή της εκπαιδευτικής λειτουργίας στην ψυχική εξέλιξη των μαθητών.

Ωστόσο οι νέοι μέθοδοι διαφέρουν ως προς τη θέση τους στο πρόγραμμα και ως προς την τεχνική. Αυτές οι διαφορές τις χωρίζουν σε δύο ομάδες: Τις καθαρά ατομικές μεθόδους που καλλιεργούν την ατομικότητα και τις κοινωνικές χρωματισμένες που χρησιμοποιούν την ομαδική εργασία. Υπάρχουν όμως δυνατότητες συνδυασμού και των δύο απόψεων π.χ. Μέθοδοι Βινετκα.

Σε όλες τις μεθόδους υπάρχουν γόνιμα στοιχεία που μπορούν να εφαρμοστούν στην διδασκαλία και αυτό γιατί όλες οι μέθοδοι ακολουθούν τους βιολογικούς και κοινωνικούς νόμους που διέπουν την αύξηση του ατόμου. Σημαντικός βέβαια είναι και ο τρόπος εφαρμογής της μεθόδου. Ως σημαντικότερες μεθόδους θα αναφέρουμε : Το σχολείο εργασίας, Montessori, μέθοδος Βιωματών.

Για να παίρνουν οι νέες μέθοδοι μεγαλύτερο πλάτος πρέπει ή να κρατηθεί το πνεύμα τους ώστε κάθε νέο στοιχείο να προσαρμόζεται στη μέθοδο ή να λησμονηθεί το πνεύμα τους από αδέξιες εφαρμογές.

Σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου το πρόγραμμα του δημοτικού επικεντρώνεται στην αλλαγή του πνεύματος της αγωγής και το επίκεντρο είναι πώς το παιδί μπορεί να μάθει μέσα από αυτές τις αλλαγές.

2.2.3 Γ' Μέρος. Μέθοδος Βιωμάτων και δημοτικό σχολείο.

Όσον αφορά το Γ' μέρος το οποίο καταλαμβάνει την μεγαλύτερη έκταση του τόμου ασχοληθήκαμε με την έννοια και τις λειτουργίες του βιώματος, αναλύοντας την καθεμία απ' αυτές ξεχωριστά. Έγινε λόγος για το εύρος που καταλαμβάνει το βίωμα και ιδιαίτερα σταθήκαμε στις μορφές του βιώματος και το πώς μπορούν αυτές να επηρεάσουν το μαθητή και να λειτουργήσουν στη ζωή του. Επίσης έμφαση δόθηκε στην οργάνωση του βιώματος, στο πρόγραμμα βιωμάτων στα σχολεία και πως μπορούν αυτά να συνδυαστούν με τα μαθήματα στην αντιδιαστολή της μεθόδου βιωμάτων με την συγκεντρωτική διδασκαλία καθώς και στο σκοπό της μεθόδου βιωμάτων.

Κεφάλαιο Πρώτο

Το βίωμα ως έννοια και ως λειτουργία

Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται στο βίωμα, στο ρόλο του βιώματος στο δημοτικό σχολείο καθώς και στα στάδια στα οποία διαχωρίζεται το βίωμα σύμφωνα με την ψυχολογική λειτουργία.

Το βίωμα είναι γνωστό στην διεθνή Παιδαγωγική με το όνομα Project. Η λέξη Project είναι μία λέξη δυναμική και σημαίνει προβάλλω. Στην ανθρώπινη ζωή σημαίνει :προβάλλω τον εαυτό μου προς τα έξω ,προς μία πράξη ,ένα έργο. Ψυχολογικά σημαίνει ότι κινητοποιούμε συναισθηματικά ολόκληρος από μία ψυχολογική ανάγκη και ισότοπα προς την ολότητα της ιδιοσύστασής μου, αντικειμενικά δε σημαίνει ότι «εκφράζομαι» σε ένα έργο, που τη μορφή του και κατεύθυνση του καθορίζει αυτή μου η ιδιοτυπία. Στο «βίωμα» το άτομο και η κοινωνία δεν έχουν άνεση αιτίας-αιτιατού αλλά οι σκοποί του ατόμου και της κοινωνίας συμπίπτουν.

Το βίωμα ανταποκρίνεται και στην βιολογική λειτουργία του βιώματος, ως προς τη λειτουργία η Μ.Παπαδημητρίου παρατηρεί πως το βίωμα ανταποκρίνεται σε αυτή τη λειτουργία, Ο άνθρωπος έχει δύο βασικές ανάγκες την βιολο-

γική ανάγκη και την ανάγκη της αύξησης που ανάγεται στην ψυχολογική λειτουργία.

Η πρώτη εκδηλώνεται ως άμυνα στις δύσκολες συνθήκες και διαφοροποιείται από ηλικία σε ηλικία, Κάθε φορά που κλονίζεται η ισορροπία μία ανάγκη δημιουργείται για να εξισορροπήσει τον ψυχισμό του ατόμου.

Ορισμένες ανάγκες είναι θεμελιακές και αναπόφευκτες άλλες πάλι είναι παράγωγες και εξυπηρετούν τις πρώτες, άλλες εκτελούνται αυτόματα. Η ανάγκη της αύξησης έχει διαφορετικό ρυθμό και μορφή στις διάφορες ηλικίες. Στο παιδί οι ανάγκες έχουν δυναμισμό και γοργό ρυθμό, η διαταραχή και η ισορροπία εναλλάσσονται εντονότερα και γρηγορότερα.

Έτσι βάση αυτών των βιολογικών αναγκών ενεργούν τα «βιολογικά» μας ενδιαφέροντα. Η βιολογική ακεραιότητα εκφράζεται το ίδιο σε όλους τους ανθρώπους όμως η ανάγκη για αύξηση παράγει τα «ειδικά»βιολογικά ενδιαφέροντα, «κοινά» στους ανθρώπους μιας ηλικίας. Τα παραπάνω εξαρτώνται από το περιβάλλον. Τα «γενικά»διαφοροποιούνται κατά φυλές και τα «ειδικά» κατά άτομο.

Όσον αφορά την ψυχολογική λειτουργία του βιώματος αυτήν διαχωρίζεται σε πέντε στάδια. Τα πέντε αυτά ψυχολογικά στάδια είναι απαραίτητα για κάθε «αυθεντικό βίωμα» και είναι τα εξής:

1^ο Στάδιο. Κάθε στιγμή έχουμε περισσότερες από μία βιολογικές ανάγκες. Η πιο ισχυρή απωθεί τις άλλες και προσκολλάμε στην κατάσταση, το γεγονός ή το αντικείμενο που μας ενδιαφέρει. Το βιολογικό ενδιαφέρον μετατρέπεται σε ψυχολογικό και γίνεται ο φορέας της ενέργειας μας.

2^ο Στάδιο. Ερεθισμοί εξωτερικοί και εσωτερικοί κινούν την σκέψη μας προς την κατεύθυνση του ψυχολογικού μας ενδιαφέροντος. Το μυαλό μας διακατέχεται από μία «ιδέα»και ένα σκοπό.

3^ο Στάδιο. Το μυαλό μας δημιουργεί ένα πλάνο για την επίλυση του προβλήματος και η ψυχοσωματική μας υπόσταση λειτουργεί ως ένα όλο. Η εργασία αυτή απαιτεί «έρευνα»για την πραγματοποίηση του σκοπού μας. Εάν επιτύχουμε η αυξάνεται η δυναμικότητα μας.

4^ο Στάδιο. Με την βοήθεια της φαντασίας και της σκέψης αρχίζει η εκτέλεση του πλάνου. Οι βασικοί ψυχολογικοί νόμοι που μας κατευθύνουν είναι ο νόμος της ανάπλασης του ομοίου, ο νόμος του αντισταθμίζοντα και ο νόμος της δοκιμής.

5^ο Στάδιο. Ακολουθεί καταγραφή, έλεγχος και αξιολόγηση της εργασίας. Ασκοούμε κριτική στην ιδέα και τον αρχικό σκοπό.

Στο παιδί το βίωμα είναι ο νόμος της αύξησης του. Η βιολογική του ακεραιότητα είναι πιο ευάλωτη από του ενήλικα. Η αύξηση του είναι εντονότερη. Οι ανάγκες του είναι πολλές έντονες και γρήγορα εναλλασσόμενες και εμπειρίχουν συναισθηματισμό (έντονη φαντασία και σκέψη). Ο αναπτυσσόμενος άνθρωπος κατέχεται από έντονες ορμές, δύσκολα αποθαρρύνεται και δεν τον εξαντλούν οι αποτυχημένες δοκιμές. Οι πράξεις του είναι βιώματα, είναι σκοποί στην πορεία της αύξησης της ζωής του.

Η παιδαγωγική λειτουργία του βιώματος αφενός βρίσκεται προσπάθεια και δράση του μαθητή σε κάθε νέα κατάσταση και αφετέρου στην ευθύνη του μαθητή για εργασία και το αποτέλεσμα που θα έχει. Κατά πόσο το παιδί μπορεί να κρίνει, να θέσει κανόνες αλλά και αρχίζει από την αρχή όταν δεν επιτυγχάνει.

Το βίωμα δεν είναι κάτι στατικό αλλά είναι ένα ζωντανό και αυθόρμητο πλάνο εργασίας που χαρακτηρίζεται από ελαστικότητα.

Ως βασικές προϋποθέσεις του βιώματος η Μ. Παπαδημητρίου θεωρεί την ελευθερία του παιδιού να δράσει, την πρωτοβουλία στο μαθητή για να σκεφτεί για να συγκεντρώσει υλικό, να το οργανώσει, να εφεύρει, να γίνει ένα αυτοδιοικούμενο και αυτοεκφραζόμενο ενεργό παιδί. Απαραίτητη είναι η σκόπιμη δράση για το μαθητή και όχι η άσκοπη που σημαίνει σπατάλη. *«Όχι μαθητής εξωτερικά ήσυχος και εσωτερικά ανήσυχος. Επιπλέον σημαντικό είναι η αυτοέκφραση του μαθητή, απελευθέρωση της μοναδικής του προσωπικότητας και της έμφυτης του ικανότητας να εκφράζεται φυσικά, ελεύθερα και μοναδικά στο είδος του»* (Μ. Παπαδημητρίου, 1980)

Με το βίωμα ο μαθητής αισθάνεται ως ενεργό άτομο με προσωπικότητα. Διακατέχεται από ψυχική ισορροπία και νιώθει σεβαστό μέλος της κοινωνίας, συμμετέχει στο ομαδικό έργο δυναμικά εντάσσεται κοινωνικά και προσδοκά την επιτυχία. Το βίωμα ως λειτουργία και ως μέθοδος αύξησης μπορεί να γίνει βασική μέθοδος αγωγής σε όλες τις ηλικίες. Βέβαια σε κάθε ηλικία έχει διαφορετική μορφή καθώς η κάθε ηλικία έχει διαφορετικά ενδιαφέροντα και άλλους νόμους αύξησης.

Αναφορικά με πλάτος του βιώματος η Μ. Παπαδημητρίου υποστηρίζει ότι στο δημοτικό το βίωμα έχει μεγαλύτερο πλάτος καθώς οι μαθητές έχουν κοινά

ενδιαφέροντα σε αντίθετα με το νηπιαγωγείο .Υπάρχουν βέβαια διαφορετικές ανάγκες σε αυτές τις ηλικίες.

Το ατομικό και ομαδικό βίωμα μπορούν να γίνουν η βάση της διδασκαλίας στο δημοτικό. Στις μικρές τάξεις υπερισχύει το ατομικό βίωμα καθώς οι μαθητές δύσκολα συνεργάζονται και καταλήγουν σε κοινό σκοπό παρά μόνο όταν πρόκειται για κοινό παιχνίδι, περίπατο κ.α. Σ' αυτή την περίπτωση δεν μπορούμε να πιέσουμε τους μαθητές καθώς το συνεργατικό πνεύμα πρέπει να πηγάζει εσωτερικά. Αντιθέτως οι μαθητές ηλικίας 8 και 19 ετών επιθυμούν την ομαδική εργασία σε μικρές ομάδες. Οι μαθητές μεγαλύτεροι των 10 ετών προτιμούν την ομαδική εργασία σε μεγάλες ομάδες, αντιλαμβάνονται την σημαντικότητα της προσωπικής συμβολής και ξεχωρίζουν εντελώς την προσωπική ελεύθερη εργασία.

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως οι λειτουργίες του βιώματος είναι αρκετά σημαντικές για την ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη και πρόοδο των μαθητών εφόσον το βίωμα δεν είναι κάτι στατικό αλλά κάτι συνεχώς μεταβαλλόμενο και γι' αυτό το λόγο θέτει ως προϋπόθεση της αγωγής την ελευθερία των μαθητών.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Μορφές του βιώματος

Το κεφάλαιο αυτό πραγματεύεται τις μορφές βιωμάτων και κυρίως με το οργανωμένο φυσικό βίωμα κατά το οποίο οι μαθητές αφήνονται ελεύθεροι να κινηθούν και να αναπαριστούν κινήσεις. Επίσης γίνεται αναφορά στο γλωσσικό βίωμα και στο καλλιτεχνικό το οποίο απαιτεί ορισμένα βήματα για την καλλιτεχνική δράση των μαθητών.

Υπάρχουν δύο μορφές βιωμάτων το πνευματικό και το πρακτικό βίωμα. Περαιτέρω μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής μορφές:

Πλέον ο μαθητής του δημοτικού είναι απελευθερωμένος από αρρώστιες της παιδικής ηλικίας και άρτιος σωματικά. Το σώμα του έχει αναπτυχθεί και ικανοποιεί την ανάγκη του για ελεύθερη κίνηση. Βέβαια οι κινήσεις του πολλές φορές γίνονται άρρυθμες και άσκοπες πράγμα που αποτελεί σπατάλη ενέργειας. Το δημοτικό πρέπει να ευνοήσει την ανάγκη του μαθητή για κίνηση ιδιαίτερα εάν αναλογισθεί την καθιστική ζωή του μαθητή ιδιαίτερα στις πόλεις.

Τώρα μπορούμε να αναλογιστούμε την αναγκαιότητα της φυσικής αγωγής. Η άσκηση θα βοηθήσει τον μαθητή να περάσει από τις άσκοπες και άρρυθμες κινήσεις στις συντονισμένες και σκόπιμες. Αυτό θα επιτευχθεί με ασκήσεις που μπορούν να συνδυαστούν με ρυθμό και μιμητικό παιχνίδι.

Στις μεγάλες τάξεις ο μαθητής θέτει σκοπό στις κινήσεις του και υπάρχει συντονισμός μυαλού και σώματος. Κύριο στοιχείο του χαρακτήρα του είναι ο συναγωνισμός. Νιώθει την χαρά της εξουσίας στο σώμα του, συναίσθημα που κατά την περίοδο της ήβης μπορεί να κλονιστεί.

Στις ανώτερες τάξεις του δημοτικού τα προαναφερόμενα συμπληρώνονται από το «οργανωμένο φυσικό βίωμα» που σκοπό έχει να διατηρήσει την φυσική άνεση και δροσιά των κινήσεων του μαθητή, απαραίτητο χαρακτηριστικό για την ομαλή εισαγωγή στην ήβη.

Οι μαθητές πέρα από το ελεύθερο παιχνίδι πρέπει να επιδίδονται σε οργανωμένες γυμναστικές ασκήσεις με ψυχολογικό κίνητρο. Στις μικρές τάξεις συνδυασμένες με συναγωνισμό ενώ στις μεγαλύτερες με ανταγωνισμό (όχι ατομικό). Καλό θα ήταν στο αναλυτικό πρόγραμμα να περιλαμβάνεται το δραματικό παιχνίδι καθώς τιθασει την άσκοπη ατομική ελευθερία και προωθεί την συνεργασία. Επιπλέον η ομαδική εργασία μπορεί να περιορίσει τις βίαιες αντιδράσεις κυρίως των αγοριών στην κρίσιμη ηλικία πριν την ήβη.

Όσα προαναφέρονται επιτυγχάνονται από μαθητές υγιείς που ζουν μέσα σε ομαλές οικογενειακές συνθήκες.

Σχετικά με το γλωσσικό βίωμα: Η γλώσσα ως κώδικας επικοινωνίας είναι σημαντική κατάκτηση για κάθε παιδί. Καταλαβαίνουμε λοιπόν την σημαντικότητα του γλωσσικού βιώματος.

Αρχικά ο λόγος του παιδιού είναι μονόλογος και μονολεκτικός, στην συνέχεια δημιουργεί μη τυπικές προτάσεις και χρησιμοποιεί τον λόγο ως μέσο έκφρασης αποριών. Η επαφή με τους συνανθρώπους και η ανάγκη του για επικοινωνία γρήγορα το ωθούν στην κατάκτηση της ορθότερης ομιλίας.

Ερχόμενος ο μαθητής στο σχολείο είναι ιδιαίτερα ομιλητικός ίσως και φλύαρος με τους συμμαθητές του. Βέβαια μπορεί να αρέσκειται και στο μονόλογο χωρίς ακροατήριο-ανάγκη να ακούει τον εαυτό του. Η γλωσσική του ικανότητα δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί επαρκώς γι' αυτό την έκφρασή του συμπληρώνει με μορφασμούς και κινήσεις. Το σχολείο πρέπει να αυξήσει το ενδιαφέρον

του μαθητή για την ορθή κατάκτηση του γλωσσικού κώδικα και την συνειδητοποίηση της αξίας του –μέσο επικοινωνίας, έκφραση συναισθημάτων.

Το συνειδητό και άνετο χειρισμό της μητρικής γλώσσας από το μαθητή μπορεί να πετύχει το δημοτικό κυρίως με τα βιώματα δηλαδή με ευρύτερη ζωντανή επαφή του μαθητή με πραγματικά πρόσωπα και σχέσεις που να τον αναγκάζουν να εξωτερικεύει τις σκέψεις του με λόγο. Βέβαια εναρκτήρια δύναμη παρέχει και το εξωσχολικό περιβάλλον με τα πλούσια ερεθίσματα του.

Χρέος του σχολείου είναι να οργανώσει τα βήματα της γλωσσικής εξέλιξης του μαθητή λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα του .Αρχικά θα πρέπει να υπάρξει καλλιέργεια της ομιλίας και με την σειρά της θα οδηγήσει βαθμηδόν στην Ανάγνωση και στην Γραφή.

Η ανάγνωση είναι η επέκταση της ομιλίας, αποτελεί συμπληρωματική εμπειρία για τους μαθητές. Δεν μπορεί όμως να αντικαταστήσει την πρώτη εμπειρία της ομιλίας. Οι οικογένειες που ωθούν το παιδί σε βεβιασμένη ανάγνωση παραμελούν την προσωπική γλωσσική πείρα του παιδιού. Το παιδί συνηθίζει να ζει σε ένα φανταστικό και πλαστό κόσμο. Η ανάγνωση πρέπει να συμπληρώνει την προσωπική πείρα και να μην περιορίζεται στο σχολικό εγχειρίδιο (σχολική βιβλιοθήκη).Ως πρώτα ερεθίσματα θα χρησιμεύσαν εικονογραφημένα βιβλία που θα δημιουργήσουν την ανάγκη στο μαθητή να διαβάσει όσα δείχνουν οι εικόνες. Με τον ίδιο αβίαστο τρόπο θα περιμένουμε να εμφανιστεί και η λαχτάρα να αποτυπώσουν τις σκέψεις του στο χαρτί μέσω γραπτού λόγου.

Η γραφή είναι επέκταση της προφορικής ομιλίας. Η γραφή ξεκαθαρίζει την σκέψη και της δίνει σταθερή μορφή. Προτού ο μαθητής προχωρήσει στην γραφή πρέπει να ασκηθεί αρκετά στον προφορικό λόγο. Η γραφή είναι ένα δύσκολο εγχείρημα καθώς προϋποθέτει την ικανότητα να επιλέγει το κατάλληλο λεξιλόγιο για να αποδώσει το επιθυμητό νόημα. Το ζητούμενο είναι η απόδοση του νοήματος η επιτυχία καταγραφής της σκέψης και όχι η καλλιγραφία.

Άφθονες ευκαιρίες για γραφή προσφέρουν τα ζωντανά γλωσσικά βιώματα της τάξης. Όπως τα σχολικά βιβλία που συναντούν που συντάσσουν μαθητές π.χ. τα «Βιβλία των Εκδρομών» κ.α. Μέσα απ' αυτές τις δημιουργικές εργασίες πέρα απ' το ότι γεμίζει η βιβλιοθήκη της τάξη πλουτίζεται το λεξιλόγιο του μαθητή.

Στην ανάγνωση και την γραφή υπάρχουν δύο στάδια: Το στάδιο της «γλωσσικής δράσης» (διατυπώνεται προφορικά ή γραπτά) και το στάδιο της «πρακτικής άσκησης» (ανάγνωση και γραφή). Στις πρώτες τάξεις το γλωσσικό βίωμα απορροφά σχεδόν την πρακτική άσκηση..

Στις μεγαλύτερες τάξεις που αυξάνονται τα βιώματα των μαθητών προσθέτονται οι συμπληρωματικές προφορικές και γραπτές γλωσσικές ασκήσεις που θα ξεκινήσουν και αυτές από το βίωμα και θα καταλήξουν σ' αυτά. Οι γλωσσικές ασκήσεις έχουν ως σκοπό να συνειδητοποιούν οι μαθητές την εξωτερική μορφή της γλώσσας καθώς και την εσωτερική της υφή(ενίσχυση του μηχανισμού και αυτοματισμού της γλωσσικής λειτουργίας και απελευθέρωσης της προσοχής των μαθητών και κατεύθυνση προς το «περιεχόμενο» της γλώσσας και προς την «αισθητική» της μορφή.)

Παράδειγμα γλωσσικών βιωμάτων:Περιγραφικές(προφορικά και γραπτά), διήγηση, απόδοση νοήματος, συγγραφή ποιήματος, συγγραφή προσκλητηρίων, καταγραφή αποτελεσμάτων της εργασίας του, συγγραφή Περιοδικών και Βιβλίων της τάξης κ.τ.λ.(βλ. Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ.105)

Αναφορικά με το καλλιτεχνικό βίωμα, το παιδί έχει μέσα του την ανάγκη της καλλιτεχνικής έκφρασης. Τα καλλιτεχνικά βιώματα βοηθούν το παιδί να απελευθερώνει από το γεμάτο κινδύνους υποσυνείδητο κόσμο του. Επιτρέπουν στο μαθητή να κινείται σε ένα φανταστικό κόσμο και να ζει πείρες που αρχικά δεν τις έζησε αρκετά γιατί ήταν πολύ ξαφνικές ή πολύ έντονες. Η καλλιτεχνική έκφραση βοηθά τον μαθητή να ανακαλύψει ότι ο κόσμος γύρω του έχει κάποια σημασία και συνοχή για την ζωή του, επιπλέον αποκτά αυτοπεποίθηση που είναι σημαντικό στοιχείο της αύξησης του.

Ο σημαντικότερος λόγος που το σχολείο πρέπει να ωθήσει το παιδί στην καλλιτεχνική έκφραση είναι γιατί μέσω αυτής το άτομο εξωτερικεύει το συναίσθημα και τις σκέψεις του. Αντίληψη που δεν συμεριζεται το υπάρχον σχολείο.

Η καλλιτεχνική δράση του μαθητή ακολουθεί συνήθως τα εξής βήματα:

1^ο Αρχικά ο μαθητής ταλαντεύεται, παίζει άσκοπα με τα υλικά ώσπου μία ακαθόριστη ιδέα ξεπετάγεται στο μυαλό του. Η ιδέα μπορεί να μην συνδέεται με την προηγούμενη πείρα όμως μία κινητήρια δύναμη τον ωθεί να δημιουργήσει.

2° Η λογική του αρχίζει και εργάζεται για να ξεκαθαρίσει την ιδέα. Τώρα φαντασία και εμπειρία αρχίζουν να συνεργάζονται. Συνεχώς το μυαλό ξεγλιστρά από την αρχική ιδέα.

3° Η ικανότητα του να πραγματώσει την έμπνευση εξαρτάτε από την ικανότητα του να ασκήσει έλεγχο πάνω στα μέσα. Εάν ο μαθητής δεν είναι ικανός τότε δεν έχει ωριμάσει μέσα του ψυχικά η ιδέα.

4° Συνεχή μεταμόρφωση του έργου του μέχρι η μορφή του να ικανοποιήσει τον ίδιο.

Τα παραπάνω στάδια τα ζουν όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα εάν είναι ταλαντούχοι ή όχι.

Πέρα της τελικής μορφής σημαντικό είναι και ο ρυθμός δηλαδή τα «ψυχικό» περπάτημα την ώρα που το παιδί εκφράζεται καλλιτεχνικά.

Το μέσο για να κατανοήσει ο μαθητής ο μαθητής τα έργα τέχνης είναι να βιώσει πρώτα την δική του καλλιτεχνική έκφραση και στην συνέχεια θα κατανοήσει την καλλιτεχνική δημιουργία των αναγνωρισμένων καλλιτεχνικών του έθνους και βαθμηδόν των άλλων λαών. Βέβαια δεν μπορεί όλοι να είναι καλλιτέχνες αλλά όλοι άμεσα ή έμμεσα μπορούν να προσθέσουν ένα λιθαράκι στο πολιτισμό του έθνους.

Στις πρώτες τάξεις τα καλλιτεχνικά βιώματα είναι καθαρώς «προσωπικά» μετατρέπονται σε «κοινά».

Μορφές του καλλιτεχνικού βιώματος.

1. Το παραμύθι

Είναι το πιο φυσικό και πρωτόγονο καλλιτεχνικό βίωμα του μαθητή του δημοτικού. Και όμως το σχολείο το παραμελεί πολύ.

Τα παραμύθια είναι ιδιαίτερα αγαπητά στους μικρούς μαθητές, αποτελούν το σύνδεσμο μεταξύ προσχολικής ηλικίας και σχολικής. Περιέχουν δράση και φαντασία και ικανοποιούν ιδιαίτερα το ανοργάνωτο παιδικό μυαλό.

2. Η δραματοποίηση

Η δραματοποίηση είναι εξίσου ένα πρωτόγονο καλλιτεχνικό βίωμα που παρουσιάζει όμως βαθμό δυσκολίας. Το μικρό παιδί έχει την τάση να μιμείται ότι θαυμάζει, ότι αγαπά., ότι το συγκινεί γίνεται θέμα δραματοποίησης. Η δραματική ανάγκη αρχίζει από το πρώτο έτος της ηλικίας στην αρχή εμφανίζεται ως μίμηση αλλά την διαδέχεται η αυθόρμητη δραματοποίηση. Το παιδί διστάζει

να εξωτερικεύει αυτή του την τάση μόνο υπό το βλέμμα του δασκάλου και αυτό ακριβώς προσπαθεί το Νέο Σχολείο να αποφύγει.

Στις μεγάλες τάξεις με ευκολία δραματοποιούν ένα ποίημα ένα παραμύθι, μία ιστορία. Δεν τους ενδιαφέρει εάν είναι καλοί ή όχι τους συγκινεί κυρίως η δραματοποίηση ως λειτουργία και ως ρυθμός εν χορό. Επιπλέον το δραματικό παιχνίδι ασκεί το μαθητή στην ομαδική εργασία, το σχέδιο, την μουσική, τις παραδόσεις, την ιστορία, αναπτύσσει την γλωσσική ικανότητα κ.α. Ακόμη και ο ίδιος ο μαθητής είναι ικανός με την βοήθεια της φαντασίας του να συντάξει το δικό του παιδικό θέατρο.

Δυστυχώς όμως το «τυπικό» σχολείο δεν προάγει ένα τέτοιου είδους πνεύμα. Αντιθέτως κινητοποιεί εσωτερικά και εξωτερικά τους μαθητές, περιορίζει την πρωτοτυπία και την σκέψη τους.

3. Συγγενές προς το δραματικό βίωμα είναι το βίωμα του ιστορικού ή διηγηματικού κινηματογράφου μέσα ή έξω από το σχολείο. Υπάρχουν αρκετές κινηματογραφικές ταινίες έμπνευση για τα παιδιά με σημαντική αξία για την αγωγή, γιατί όχι μόνο ικανοποιούν την φαντασία του παιδιού αλλά την ελέγχουν προπάντων αν γίνει σωστή επιλογή τις ταινίες.

4. Δραματικό βίωμα άλλου τύπου είναι η «ώρα του παιδιού» του ραδιοφώνου στο οποίο συμμετέχουν μαθητές.

5. Ακόμη μία μορφή καλλιτεχνικού βιώματος είναι η *ρυθμική*. Στις μικρές τάξεις ο ρυθμός συγκινεί ιδιαίτερα στους μαθητές ενώ στις μεγαλύτερες αυτή η ευχαρίστηση έχει αλλοιωθεί από τα περιβάλλον. Με την ρυθμική ο μαθητής αυτό εκφράζεται κατά ποικίλους τρόπους ή εκφράζει τον ατομικό του ρυθμό με ελεύθερες κινήσεις ή την εσωτερική του διάθεση. Στην ρυθμική ανήκει και χορός.

6. Όσον αφορά το γλωσσικό καλλιτεχνικό βίωμα, πρέπει ο μαθητής να αποκτήσει την γλωσσική πείρα και έχει συνείδηση των στοιχείων της έντεχνης προφορικής ή γραπτής διατύπωσης, πρέπει σιγά σιγά το αίσθημα της έντεχνης μορφής του λόγου.

Τα στάδια του γλωσσικού καλλιτεχνικού βιώματος είναι το στάδιο της εκτίμησης, στο οποίο οι μαθητές λένε αυθόρμητα αν και τι τους αρέσει, το στάδιο της εμπιστοσύνης των μαθητών στον εαυτό τους, γιατί λένε γιατί τους αρέσει κάτι και τελευταίο στάδιο, το σημαντικότερο, να θέλουν οι μαθητές να εκφράσουν με έντεχνο λόγο μία δική τους δημιουργία.

7. Το μουσικό βίωμα

Το παιδί ενδιαφέρεται για την μουσική και είναι φυσικό καθώς όπως προαναφέραμε με το ρυθμό αυτοεκφράζεται. Η μουσική είναι φυσική έκφραση της ενεργούς ψυχικής του διάθεσης και για τούτο σε κάθε ηλικία και σε κάθε μαθητή έμφυτη είναι η μουσική ικανότητα και σύμμετρη προς την ψυχική ποιότητα του και την ανάπτυξη του. Δυστυχώς όμως το «τυπικό» σχολείο δεν εκμεταλλεύεται την ικανότητα του μαθητή όμως στο Σχολείο Βιωμάτων το μουσικό πνεύμα κατέχει εξέχουσα θέση.

Φυσικά όταν μιλάμε για μουσική δεν εννοούμε μόνο το τραγούδι αλλά και τη εκμάθηση μουσικού οργάνου, τη συνεργασία με τα υπόλοιπα μέλη της σχολικής χορωδίας. Επιπλέον η μουσική μπορεί να αποτελέσει το γεφύρωμα με την παράδοση → λαϊκή μουσική.

Στα μουσικά βιώματα ανήκει και η «μουσική ώρα» του παιδιού στο ραδιόφωνο. Το ραδιόφωνο και το γραμμόφωνο μπορούν να αποτελούν σπουδαία εποπτικά μέσα.

8. Το «σχέδιο» ως καλλιτεχνικό βίωμα

Ο λόγος για τον οποίο το παιδί ενδιαφέρεται για το σχέδιο είναι γιατί στο μυαλό του υπάρχει μία πνευματική εικόνα που επιθυμεί να αποτυπώσει στο χαρτί. Αυτή η απεικόνιση να υποστεί πολλές αλλαγές όπως άλλωστε και η πνευματική εικόνα. Μόνο όταν το σχέδιο θα ικανοποιεί το παιδί μόνο τότε θα το παρουσιάσει και θα ζητήσει να το αναγνωρίσουμε ως πραγματικό. Το σχέδιο αυτό λυτρώνει το παιδί από την εικόνα που το πιέζει εσωτερικά. Εάν αρνηθούμε ότι είναι πραγματικό τότε θα πληγωθεί.

Από την νηπιακή ηλικία το παιδί αγαπά το σχέδιο και διασκεδάζει με την χρήση των εργαλείων (μολύβια, πινέλα κ.α.). Δυστυχώς όμως το σχολείο βίαια διακόπτει αυτήν την τόσο ευχάριστη ενασχόληση του μαθητή και δεν αναγνωρίζει την ανάγκη του να αποτυπώσει τα έσωθεν στο χαρτί με τον πιο οικείο σε αυτόν τρόπο το σχέδιο. Εάν όμως δίναμε στο παιδί τα μέσα και το αφήναμε ελεύθερο, όχι αιχμάλωτο του Εγχειριδίου Ιχνογραφίας, σύντομα θα ανακαλύπταμε τι κρύβει η ψυχή του. Επιθυμητό θα ήταν τα θέματα να απορρέουν από την ζωή και να τα μεταπλάθουν οι ίδιοι με την φαντασία τους.

Μετά το 10^ο έτος της ηλικίας το ελεύθερο σχέδιο θα γίνει κατευθυνόμενο γιατί ο μαθητής ζητά να κατανοήσει αλλά και να μάθει. Μπορούν βέβαια να

τον βοηθήσουν να βελτιώσει την τεχνική του χωρίς όμως να ανακόψουμε την φαντασία του με εφαρμογή καταπιεστικών ενασχολήσεων.

9. Η «πλαστική» ως καλλιτεχνικό βίωμα

Οι τρεις διαστάσεις του όγκου των αντικειμένων ταιριάζουν πολύ περισσότερο, ιδίως στις μικρότερες τάξεις, στην συγκεκριμένη σκέψη τους και πρακτικό ενδιαφέρον τους να κάνουν κάτι με τα χέρια τους. Πλαστικό καλλιτεχνικό βίωμα σημαίνει και πάλι δημιουργία, να δοθεί υλικό στα χέρια των μαθητών για να αποδώσουν τις εικόνες του μυαλού τους χωρίς πίεση.

10. Η χειροτεχνία ως βίωμα

Οι μαθητές ελεύθεροι κατασκευάζουν κάτι που θεωρούν όμορφο. Χωρίς υποδείξεις που θα μετατρέψουν το καλλιτεχνικό βίωμα σε πρακτική δεξιότητα. Γιατί ακόμη και έχει την ουσία της.

11. Η «οικοδομική» ως καλλιτεχνικό βίωμα

Υπάρχουν μαθητές που του αρέσει πολύ να χτίζουν και αρνούνται κατηγορηματικά να ασχοληθούν με άλλες εργασίες καλλιτεχνικής φύσεως. Ακόμη και όταν συνεργάζονται οι φίλοι τους κάνουν άλλες εργασίες π.χ. ζωγραφική πάνω στο κτίσμα. Ορισμένοι βέβαια τελειοποιούν το έργο μόνοι τους.

Σχετικά με την αναγνώριση των καλλιτεχνικών βιωμάτων των μαθητών : Η αναγνώριση της προσπάθειας είναι ψυχολογικά αναγκαία για την ανάπτυξη του, είναι απαραίτητο βιολογικό –ψυχολογικό κίνητρο. Η αναγνώριση πραγματοποιείται από την τάξη με την δημιουργία Βιβλίων της Τάξης, σύγκληση Γενικής συνέλευσης, ανάρτηση των καλλιτεχνικών τους έργων, αποτελεί το υψηλότερο βάθρο της επιτυχίας.

Περνάμε στο φυσιογνωστικό βίωμα το οποίο είναι και αυτό λειτουργία αύξησης γιατί ικανοποιεί την φυσική περιέργεια του μαθητή για μάθηση μέσα στο ευρύτερο περιβάλλον. Στα πρώτα χρόνια εξηγούσαν τον κόσμο με απλό ανθρωπομορφισμό που αργότερα έγινε ύποπτο γιατί ο νους του δεν μπορεί ακόμη να εξηγήσει τον κόσμο γύρω του. Γι' αυτό ενεργούν σώμα και πνεύμα για να επιτύχουν τους σκοπούς και τους στόχους που θέτουν οι ίδιοι.

Το τοπικό περιβάλλον θέτει στο μαθητή πλήθος φυσιογνωστικών προβλημάτων. Όμως το μάθημα «Φυσιογνωστικά» του δημοτικού παρουσιάζει αυτά τα θέματα περιγραφικά και όχι ως χειροπιαστές απαντήσεις στις εσωτερικές ανησυχίες των μαθητών.

Τον μαθητή δεν τον ικανοποιεί η περιγραφή γιατί δεν συμβαδίζει με την ανάγκη του για δράση. Θέλει να μπορεί να επέμβει και να δώσει λύσεις σε χειροπιαστά προβλήματα π.χ. να σκάψει με την τσάπα, να κατασκευάσει ένα εργαλείο κ.α.

Σημαντική υπήρξε η συμβολή των ραδιοφωνικών σταθμών στην οργάνωση ποικίλων φυσιογνωστικών βιωμάτων, γνωστή εκπομπή ήταν η «Ωρα των μικρών ερευνητών του Αγγλικού ραδιοφώνου». Χαρακτηριστικό στοιχείο ήταν ο δραματικός χαρακτήρας της μετάδοσης που ξετρέλαινε τους μαθητές.

Πέρα από τα κλασικά φυσιογνωστικά μαθήματα(Γεωγραφία, Φυσική, Ζωολογία)στα φυσιογνωστικά βιώματα ανήκουν η Αριθμητική και η γεωμετρία που έχουν πρακτική αξία για τον μαθητή. Ο αριθμό έχει «φυσική»αξία γι' αυτόν, γιατί είναι συνυφασμένος με την πραγματικότητα. Τα παιδιά καθημερινά πέρα από το σχολείο χρησιμοποιούν τους αριθμούς σε υπολογισμούς και μετρήσεις. Η τεχνική και η επιδεξιότητα για αρίθμηση και μετρήσεις αυξάνεται από το γεγονός ότι κάθε νέο αριθμητικό ή γεωμετρικό βίωμα σταθεροποιεί την αριθμητική και γεωμετρική πείρα τους. Αυτό πρέπει να εκμεταλλευτεί το σχολείο και να οργανώσει την διδασκαλία με φυσικά βιώματα.

Το αριθμητικό βίωμα διακρίνεται σε δύο στάδια, τη ζωντανή πείρα και τον πρακτικό χειρισμό των αριθμητικών συμβόλων και σχέσεων. Ο μεθοδικός συνδυασμός και των δύο είναι έργο του Σχολείου βιωμάτων.

Μια άλλη μορφή βιώματος είναι το κοινωνικό βίωμα που εξυπηρετεί την ανάπτυξη της κοινωνικότητας του μαθητή που δεν είναι συνειδητή βέβαια σ' αυτή την ηλικία αλλά είναι απαραίτητη για την ψυχική υγεία του μαθητή. Το κοινωνικό βίωμα εισάγει τον μαθητή όλο και περισσότερο στην κοινωνική ζωή. Τα κοινωνικά βιώματα περιστρέφονται γύρο από τα έργα, τις ανθρώπινες σχέσεις και τους θεσμούς. Στην αρχή ο κοινωνικός περίγυρος του παιδιού είναι στενός και ανοργάνωτος πηγαίνοντας στο σχολείο εντάσσεται σε μια πιο ευρεία και οργανωμένη κοινωνική ομάδα. Πέρα από το ανοργάνωτο κοινωνικό βίωμα της σχολικής ζωής υπάρχουν και τα οργανωμένα δηλαδή τα ειδικά κοινωνικά βιώματα τα οποία μπορεί να έχουν ευρύ ή στενό πλάτος. Τέτοιου είδους κοινωνικά βιώματα είναι το κοινό παιχνίδι, η έρευνα, η συνέλευση, το Δελτίο ειδήσεων της τάξης κ.λ.π. ή ευρύτερο πλάτος π.χ. ανακοινώσεις και συζητήσεις στην Σχολική συνέλευση, Σχολικός Κινηματογράφος, Εκδρομές, ταξίδια, κατασκήνωση κ.λ.π.

Όσο η σχολική ζωή γίνεται πλατύτερη γίνεται όλο και περισσότερο το επίκεντρο της ζωής του παιδιού. Μία σπουδαία δραστηριότητα είναι τα Σπιτάκια, άλλα σχολικά βιώματα που προωθούν την κοινωνική ανάπτυξη είναι: α) Η αυτοδιοίκηση, β) ο «Νους» του σχολείου, γ) ο Σχολικός Συνεταιρισμός, δ) η συμμετοχή στις Κοινοτικές λειτουργίες, ε) Το ιστορικό βίωμα.

Επίσης μορφή βιώματος θεωρείται το θρησκευτικό βίωμα που για το μαθητή αποτελεί για μαθητή ηθική και θρησκευτική πείρα. Ο μαθητής του δημοτικού έχει και θρησκευτικότητα αλλά και έντονη ηθική συνείδηση εφόσον μεγαλώνει σε ένα πυρήνα ηθών και εθίμων και έτσι ζει την πνευματική του κληρονομιά. Η ηθικότητα και η θρησκευτικότητα στηρίζονται στην ικανότητα του μαθητή να ταυτίζεται με έμψυχα και άψυχα και στην ανάγκη του για συγκεκριμένους κανόνες διαγωγής. Ο παιδικός ηθικός κώδικας είναι πολύ απλός γι' αυτό το παιδί εκτιμά πολύ εύκολα τους ηρωισμούς των ταπεινών ανθρώπων, το βίωμα του είναι μία πράξη απλή, φυσική, ουσιαστική. Το σχολείο καλείται να οργανώσει τα καθημερινά έκτακτα γεγονότα συστηματικά και όχι δογματικά. Απ' την άλλη ο μαθητής πρέπει να αφευθεί ελεύθερος για να φτάσει ψυχολογικά στην ουσία και στην σοφία των θρησκευτικών δογμάτων, του ηθικού νόμου και των προσαρμογών τους, αλλιώς η στεγνή διδασκαλία για θρησκευτικότητα και ηθικότητα δεν θα έχει καμία απήχηση στην ψυχή των μαθητών.

Έτσι λοιπόν θα λέγαμε πως για τη Μ. Κ. Παπαδημητρίου το βίωμα είναι το βασικότερο στοιχείο για την αγωγή των μαθητών καθώς απαιτεί ελευθερία κινήσεων και μέσα από αυτό αναπτύσσονται οι πείρες των μαθητών.

Κεφάλαιο Τρίτο

Η οργάνωση του βιώματος

Όσον αφορά την οργάνωση του βιώματος αυτή αντιμετωπίζει ορισμένα προβλήματα τα οποία αναπτύσσονται στο κεφάλαιο αυτό και τα οποία είναι η εκλογή, η εσωτερική πρόοδος, η διάρκεια και η τεχνική του βιώματος.

Η εκλογή του βιώματος

Υπάρχουν δύο απόψεις σχετικά με την εκλογή του βιώματος οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

Η πρώτη άποψη είναι πως η εκλογή του θέματος πρέπει να πραγματοποιηθεί από τους μαθητές καθώς μόνο τότε θα έχει αξία γιατί θα πηγάζει από

την θέληση τους και τα βιώματα τους. Ο ρόλος του δασκάλου περιορίζεται στην προσωπική του γνώμη ή και στο τεχνικό μόνο μέρος της εκτέλεσης.

Η δεύτερη άποψη είναι πως ο παιδαγωγός πρέπει να αναμειχθεί στην εκλογή του θέματος, το οποίο πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να προωθεί την ανάπτυξη του παιδιού διότι οι επιλογές του παιδιού μπορεί να ανεύθυνες και μη σκόπιμες.(Dewey και Kilpatrick).

Δύο είναι κριτήρια για την ζωτική σημασία του βιώματος και αυτά είναι τα ακόλουθα: Το πρώτο είναι η συνέχεια , όταν δηλαδή το ενδιαφέρον ου καθορίζει το βίωμα προσφέρει στοιχεία από εμπειρίες που προηγήθηκαν αλλά έχει και την δυνατότητα να μεταβάλλει την ποιότητα των εμπειριών που θα ακολουθήσουν. Το δεύτερο κριτήριο είναι η ζωτικότητα της πείρας είναι αν συνυφαίνεται με το περιβάλλον. Τα δύο αυτά κριτήρια παρουσιάζουν την μεν κάθετη τομή της πείρας μας, το δε δεύτερο την οριζόντια τομή της. Δεν ζούμε σε ένα άλλο κόσμο κάθε φορά, αλλά σε διαφορετικά μέρη ενός και του ίδιου κόσμου και τοπικά και χρονικά.

Οι μαθητές σύμφωνα με την δεύτερη άποψη είναι σε θέση να επιλέξουν τα βιώματα μόνοι τους γιατί οι ανάγκες τους είναι ασταθείς και δεν θα ήταν ορθό οι παρούσες συνθήκες (προσωρινά ενδιαφέροντα) να επηρεάσουν το μέλλον του μαθητή. Το παλιό σχολείο έκανε το αντίστροφο, θυσίαζε το παρόν για το μέλλον. Έτσι χρέος του παιδαγωγού είναι α)να επιλέξει ποιες πείρες των μαθητών δίνουν την υπόσχεση και την δυνατότητα για την αύξηση του μαθητή και β)να νιώσουν οι μαθητές ότι το θέμα είναι «δικό»τους και ότι θα τους βοηθήσει στην ζωή τους.

Στις μικρότερες τάξεις η εκλογή των βιωμάτων είναι αδύνατον να γίνει από μαθητές διότι οι μαθητές των μικρών τάξεων προσαρμόζονται σε οποιαδήποτε ερεθισμό έστω και φανταστικό. Στις μεγαλύτερες τάξεις η εκλογή του βιώματος είναι εύκολη υπόθεση αλλά οι μαθητές προσαρμόζονται δυσκολότερα. Η συμβολή του δασκάλου στην εκλογή του θέματος είναι πολύ σημαντική καθώς αυτός πρέπει να εντοπίσει τα κοινά ενδιαφέροντα των μαθητών(των περισσότερων)καθώς όλοι προέρχονται από διαφορετικά περιβάλλοντα.

1ος τρόπος. Ο δάσκαλος πρέπει να δώσει στους μαθητές τέτοια ερεθίσματα που θα ικανοποιούν την ανάγκη τους, με αυτό τον τρόπο θα τους ωθήσει προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις και το βίωμα θα το δεχτούν με ψυχική άνεση ως δικό τους προϊόν.2ος τρόπος. Ο άλλος τρόπος είναι να επιλέξει ο δά-

σκαλος τα βιώματα και να τα υποβάλλει στους μαθητές ψυχολογικά χωρίς όμως να ασκήσεις ψυχολογική πίεση. Υπάρχει η άποψη πως είναι προτιμότερο να υπάρξει αυτή η υποβολή παρά να αφήσουμε τους μαθητές να παρασυρθούν από το προσωπικό ενδιαφέρον που σύντομα θα εξασθενήσει. Πόσο μάλιστα όταν τα ενδιαφέροντα δεν συμπίπτουν. Η δουλειά του απαιτεί πρόγραμμα και ευλυγισία ακόμη και αν η ιδέα του πέσει σε γόνιμο έδαφος η παρουσία του με υποδείξεις και ερωτήσεις μέσα σε πνεύμα συνεργασίας πρέπει να είναι αισθητή.

Η εσωτερική πρόοδος του βιώματος

Η εσωτερική πρόοδος του βιώματος ακολουθεί τριπλή κατεύθυνση προς το παρόν, το μέλλον όπου το βίωμα μπορεί να γίνει η βάση για ένα παραγωγικό βίωμα και τέλος η πρόοδος του βιώματος πρέπει να γίνεται «ανεκτικτικά» προς το παρελθόν. Η κατανόηση του παρελθόντος είναι πολύ σημαντική για το παρόν αλλά και την εδραίωση του μέλλοντος. Το τυπικό σχολείο θεωρεί το παρελθόν το παρελθόν ως τέρμα, το Σχολείο Βιωμάτων το εκμεταλλεύεται και το εισάγει στα βιώματα του γιατί μόνο μέσω του παρελθόντος οι μαθητές θα κατανοήσουν την αιτιοκρατία των φαινομένων και των γεγονότων και θα συγκροτήσουν την πείρα τους οργανικά για την μελλοντική πράξη και αύξηση. Το σύγχρονο σχολείο παρασυρόμενο από νεωτερισμού προσφέρει στο μαθητή πληθώρα ανοργάνωτων βιωμάτων χωρίς να υπάρχει συγκεκριμένος σκοπός. Αντιθέτως το Σχολείο Βιωμάτων υποτάσσεται στο σκοπό ακολουθεί την εξέλιξη, παρόν, μέλλον, παρελθόν και δεν κουράζει άσκοπα ψυχικά και πνευματικά τον μαθητή.

Η διάρκεια του βιώματος:

Η διάρκεια του βιώματος είναι σχετική. Εξαρτάται α) από την ηλικία των μαθητών δηλαδή από την ένταση των ενδιαφερόντων τους. β) Από την ικανότητα του δασκάλου να τροφοδοτεί το ενδιαφέρον των μαθητών και να το κρατάει σταθερό και ζωντανό. γ) Από τις συνθήκες του σχολείου. δ) από την κατανόηση των γονιών και της κοινότητας για το είδος της εργασίας.

Η τεχνική οργάνωση του βιώματος

Συνίσταται σε δύο είδη στοιχείων: 1) Ψυχολογικά: Είναι η ενέργεια. 2) Λογικά: Είναι ο σκοπός της ενέργειας. Δηλαδή οι μαθητές πρέπει να σκέφτονται το τι θα πράξουν. Η οργάνωση του βιώματος αποτελείται από πέντε στάδια. (βλ.σελ.33) Το πρώτο και το δεύτερο στάδιο έχουν ως σκοπό την α-

νύψωση της ανάγκης του μαθητή και τον καθορισμό το σκοπού σε μορφή προβλήματος και έτσι το βιολογικό ενδιαφέρον γίνεται ψυχολογικό.

Στο τρίτο στάδιο έχουμε το ξεκαθάρισμα και την σταθεροποίηση του προβλήματος των μαθητών δηλαδή ένα πλάνο για την λύση του.

Το τέταρτο στάδιο είναι τεχνικό δηλαδή οι μαθητές ψάχνουν διάφορους τρόπους για να λύσουν το πρόβλημα.

Το πέμπτο στάδιο είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της όλης εργασίας τους. Γενικά πρέπει η εργασία να έχει κάποια επιτυχία για να δώσει στο μαθητή αυτοπεποίθηση. Ορισμένοι αυτή την τεχνική την ονομάζουν σκόπιμη ενέργεια που θεωρείται προέκταση της φυσικής τεχνικής δηλαδή της φυσικής αυτενέργειας του μαθητή, είναι ευφυής νόηση. Σ' αυτήν ενεργούν δύο παράγοντες, ο λογικός παράγοντας, η ανάγκη για θετική γνώση και ο ψυχολογικός παράγοντας δηλαδή η ανάγκη για ανακάλυψη.

Στο δημοτικό σχολείο υπερισχύει ο ψυχολογικός παράγοντας, σύμφωνα μ' αυτόν α) πρέπει να γίνεται οικονομία στην ενέργεια του μαθητή και του δασκάλου, β) να υπάρχει μεγάλη ποικιλία εργασίας και γ) να υπάρχει το απρόοπτα στοιχείο δηλαδή το νέο στοιχείο που θα ελκύει τους μαθητές. Όλα τα παραπάνω θυμίζουν την θεωρία του Herbart αλλά είναι εντελώς αντίθετα αυτά που λέει ο Herbart κατά τον Dewey.

Με τις δυνάμεις αυτές καλλιεργούνται οι μαθητές και αποκτούν ενδιαφέρον, οι γνώσεις τους αποκτιούνται με απομνημόνευση, άσκηση και πειθαρχία.

Συμπερασματικά με τη Μ. Κ. Παπαδημητρίου τα βιώματα μπορούν να ερευνηθούν με μια αρκετά πλούσια έρευνα και αυτή μπορεί να γίνει μέσα στο σχολείο εάν αλλάξει η διαρρύθμιση του.

Κεφάλαιο Τέταρτο

Αντιδιαστολή βιώματος προς το μάθημα

Στο πέμπτο αυτό κεφάλαιο του Α τόμου του έργου της Μ. Κ. Παπαδημητρίου παρουσιάζεται η αντιδιαστολή του βιώματος προς το μάθημα.

Το μάθημα είναι περιγραφές που αποτυπώνονται λογικά στο μυαλό του μαθητή, αντίθετα το βίωμα είναι διαγωγή. Το μάθημα είναι στατικό τα κεφάλαια του πρέπει να τα μάθουν όλοι οι μαθητές το ίδιο. Αντιθέτως το βίωμα είναι ρευστό και οι μαθητές το εκλαμβάνουν ο καθένας διαφορετικά. Όλα τα

παραπάνω όμως δεν σημαίνουν πως δεν σχετίζονται μεταξύ τους το μάθημα με το βίωμα. Αν και το βίωμα είναι μία ευρύτερη εργασία απ' ό τι το μάθημα δηλαδή οι μαθητές καλούνται να θέσουν προβλήματα και να βρουν την λύση τους, το μάθημα εξυπηρετεί σαν εργαλείο το βίωμα για να σταθεροποιήσουν οι μαθητές την προσωπική τους πείρα.

Κατά την Μ. Κ. Παπαδημητρίου το βίωμα υπερτερεί του μαθήματος .

Κεφάλαιο Πέμπτο

Διατηρείται το σύστημα των τάξεων στο σχολείο βιωμάτων;

Σε ολόκληρο αυτό το κεφάλαιο εξετάζεται το ζήτημα του αν υπάρχει στο σχολείο βιωμάτων το σύστημα των τάξεων και γίνεται αναφορά στα συντηρητικά και ριζοσπαστικά σχολεία.

Το σχολείο βιωμάτων έρχεται σε αντίθεση με το σημερινό σχολείο, αυτήν την αντίθεση προσπάθησαν τα σχολεία να την λύσουν. Τα συντηρητικά σχολεία κατατάσσουν τους μαθητές στο σύστημα των τάξεων κατά φυσιολογική ηλικία.

Τα σχολεία των μετρήσεων πνευματικής ιδιοφυΐας κατατάσσουν τους μαθητές στο σύστημα των τάξεων σύμφωνα με το πνευματικό τους επίπεδο.

Άλλα σχολεία ως μέση λύση διατηρούν το σύστημα των τάξεων και οργάνων τους μαθητές σε ομάδες ικανότητας.

Τα πιο ριζοσπαστικά σχολεία τη διατηρούν αλλά την ονομάζουν τάξη ζωής γιατί επιδιώκουν την ομαδική ζωή.

Τα πιο συντηρητικά σχολεία θεωρούν ότι το βίωμα δεν μπορούν να το απορροφήσουν όλοι οι μαθητές το ίδιο, ο κάθε μαθητής χρειάζεται την στήριξη της τάξης.

Τα σχολεία αυτά χρησιμοποιούν τρεις τρόπους εργασίας:Το κοινό βίωμα, όλης της τάξης, τα ομαδικά βιώματα και τα ατομικά βιώματα. Αντίθετα τα ριζοσπαστικά σχολεία θεωρούν ότι το βίωμα πρέπει να εκληφθεί σαν δράση ολόκληρης της τάξης.

Το συμπέρασμα που εξάγεται από αυτό το κεφάλαιο και στο οποίο καταλήγει και η Μ. Κ. Παπαδημητρίου είναι πως τα ριζοσπαστικά σχολεία εφαρμόζουν το βίωμα στη σημαντικότερη μορφή του και στην κοινωνικότερή του σημασία.

Κεφάλαιο Έκτο

Μέθοδος βιωμάτων και ετήσιο αναλυτικό πρόγραμμα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η μέθοδος βιωμάτων και το κατά πόσο εφαρμόζεται αυτή στο ετήσιο αναλυτικό πρόγραμμα, επίσης τους τρόπους οργάνωσης του προγράμματος και εξετάζονται διάφοροι τύποι σχολείων, από τα πιο συντηρητικά στα πιο ριζοσπαστικά.

Το βίωμα και η δράση αποτελούν το περιεχόμενο της ύλης. Η ύλη είναι όλα αυτά που ζουν και κάνουν οι μαθητές είναι κάτι εξελισσόμενο. Τίθεται το πρόβλημα πως και πότε θα αποκτήσει ο μαθητής όλα τα παραπάνω. Οι ριζοσπαστικοί ζητούν η ύλη του δημοτικού να είναι μόνο βιώματα και πείρες, ξεκινούν από ένα βασικό βίωμα και προχωρούν σε παράγωγα, δεν κάνουν καθόλου μαθήματα και οι γνώσεις των μαθητών αποχτιούνται από βιώματα.

Οι λιγότερο ριζοσπαστικοί θεωρούν πως δεν φτάνουν μόνο τα βιώματα αλλά χρειάζονται και τα μαθήματα σαν όργανο για την προσωπική πείρα των μαθητών. Επίσης στο πρόγραμμα τους αφήνουν θέση για τις ελεύθερες ασχολίες των μαθητών. (βλ. Μ. Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ. 160-161)

Τα πιο συντηρητικά σχολεία δίνουν μία οργανική σύνθεση μαθημάτων και βιωμάτων γιατί θεωρούν ότι οι μαθητές πρέπει να αποκτήσουν τα προσωπικά τους εργαλεία καθώς και βασικές γνώσεις από όλους τους κλάδους σπουδών. (βλ. Μ. Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ. 162-163)

Τα μειονεκτήματα των σημερινών σχολείων είναι ο τρόπος τοποθέτησης τη ύλης απέναντι στο μαθητή. Δηλαδή εσφαλμένα την εκλέγουν, την οργανώνουν, την επεξεργάζονται, την προσφέρουν και την εφαρμόζουν.

Όσα σχολεία εφαρμόζουν την θεωρία του ψυχογενετικού προσανατολισμού σύμφωνα με τον οποίο ο ψυχισμός του παιδιού είναι ίδιος με τον ψυχισμό του πρωτόγονου ανθρώπου. Θέλοντας να εκπολιτίσουν την ψυχή των μαθητών εφαρμόζουν τα ειδικά ενδιαφέροντα, δηλαδή την κατανομή της εργασίας και οι δάσκαλοι έχουν το δικαίωμα ελαστικότητας στην επιλογή του βιώματος.

Σχετικά με τη Μ. Κ. Παπαδημητρίου κανένας τρόπος οργάνωσης από όσους αναφέρονται παραπάνω δεν θεωρείται άψογος, αυτό μπορεί να γίνει μόνο αν τα προβλήματα και οι ανάγκες του παιδιού γίνουν κατανοητά από αυτούς που οργανώνουν το Αναλυτικό Πρόγραμμα.

Κεφάλαιο Έβδομο

Μέθοδος βιωμάτων και ωρολόγιο αναλυτικό πρόγραμμα

Εδώ γίνεται αναφορά στην εφαρμογή της μεθόδου βιωμάτων στο ωρολόγιο αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο πραγματοποιείται κατά τμήματα στα πλαίσια του σχολικού έτους.

Το ετήσιο αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου πραγματοποιούνται ως εξής:

Εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα:Ο χρόνος χωρίζεται λογικά κατά μάθημα, τόσες ώρες την εβδομάδα για κάθε μάθημα.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ.169 και 171)

Τα ριζοσπαστικά σχολεία οργάνωναν εβδομαδιαίο πρόγραμμα δράσεων και όχι μαθημάτων γιατί πιστεύουν ότι οι μαθητές πρέπει να αφεθούν ελεύθεροι στο χρόνο που διαθέτουν για κάθε βίωμα την εβδομάδα.

Τα μετριοπαθή σχολεία είχαν πιο καθορισμένο εβδομαδιαίο πρόγραμμα βιωμάτων και μαθημάτων .(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ.172)

Τα σχολεία που εργάζονταν μόνο με βιώματα δεν δέχονταν ημέρες μαθημάτων.

Ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα:Περιλαμβάνει δύο διαστήματα 8-12,2-4.Οι ανάγκες του σχολείου δεν έρχονται σε αντίθεση με τις ανάγκες των μαθητών.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α'σελ.178)

Ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα με απόγευμα ειδικών ασχολιών. Το απόγευμα δηλαδή γίνονται ειδικές ασχολίες και υπάρχουν δύο περίοδοι, μίας ώρας με διάλειμμα δέκα λεπτών. Στην πρώτη περίοδο υπάρχουν έξη ασχολίες στην δεύτερη επτά. Ο μαθητής στην πρώτη διαλέγει δύο ασχολίες και στην δεύτερη μία.

Κατ' οίκον εργασία:Ζητείται από τους μαθητές να ασχοληθούν με κάποια προβλήματα στο σπίτι χωρίς να υποχρεώνεται ο μαθητής αλλά με την θέληση του γιατί το βίωμα είναι πολύ έντονο από το σχολείο προς το σπίτι. Οι εργασίες αυτές απαιτούν συγκέντρωση αλλά και ενδιαφέρον από τα παιδιά.

Από τους διάφορους πίνακες οι οποίοι παρουσιάζουν τη μέθοδο βιωμάτων στο ωρολόγιο πρόγραμμα συμπεραίνουμε πως η εφαρμογή των βιωμάτων βοηθάει στην εξάσκηση των μαθητών για να βγουν πιο εύκολα στο βιοπορισμό.

Κεφάλαιο όγδοο

Πρόγραμμα βιωμάτων σε ολόκληρο το δημοτικό

Στο ακόλουθο κεφάλαιο παρουσιάζεται το αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού και στους τρόπους οργάνωσης ανάλογα με το κατά πόσο ριζοσπαστικά ή όχι είναι τα σχολεία που εφαρμόζουν αυτή την οργάνωση.

1^ο Τρόπος οργάνωσης.

Τα ριζοσπαστικά σχολεία ασχολούνται μόνο με τα βιώματα που χρόνο με το χρόνο γίνονται συνθετότερα, τα βιώματα του ενός έτους δεν έχουν σχέση με αυτά του προηγούμενου. Τα βιώματα τα προκαλούν γεγονότα ή προσωπικά ενδιαφέροντα των μαθητών.

2ο τρόπος οργάνωσης.

Κάποια σχολεία αντλούν θέματα από το περιβάλλον τα μεταφράζουν σε βιώματα τα εφαρμόζουν ή κάθε χρόνο ή κάθε δύο χρόνια έτσι στηρίζονται στην εξέλιξη του μαθητή. Ο μαθητής δεν έκανε την εργασία του προηγούμενου έτους ούτε αυτή που έκαναν παλιά οι συμμαθητές του.

3^ο Τρόπος οργάνωσης.

Υπήρχαν σχολεία που συνδύαζαν τα μαθήματα με τα βιώματα βασιζόμενα στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα. Τα θέματα τα χειρίζονται από τάξη σε τάξη με σειρά για να μην υπάρχουν κενά. Έτσι κερδίζουν ψυχικά τους μαθητές.

4^ο Τρόπος οργάνωσης.

Τα σχολεία που βασίζονται στον ψυχοφυσικό παραλληλισμό συνδυάζουν από τάξη σε τάξη τα θέματα στο κάθε μάθημα προοδευτικά αλλά προχωρούν αντίστροφα, δηλαδή εισάγουν τις εποχές αρχίζοντας από την πρωτόγονη μέχρι και την πιο σύγχρονη. Οι εργασίες είναι ομαδικές, οι δάσκαλοι συνεργάζονται στο βίωμα και το απόγευμα γίνονται ειδικές δράσεις.

Για όλες τις τάξεις του δημοτικού υπάρχουν υποδείξεις για τα βιώματα που είναι διαφορετικές από τάξη σε τάξη.

Παρ' όλες τις διαφορές των σχολείων που εφαρμόζαν την Μέθοδο βιωμάτων υπάρχουν ορισμένες ομοιότητες: Όλα βασίζονταν στην δημιουργική διάθεση του μαθητή, όλα έθεταν την τοπική ζωή ως πυρήνα της εργασίας τους, έτσι πραγματογνωσία παίρνει νόημα και κατεύθυνση, το καλλιτεχνικό βίωμα γίνεται πηγή και μέθοδος εργασίας, το κοινωνικό βίωμα γίνεται ειδική ατμόσφαιρα, στα διδακτικά μέσα εισάγονταν τα ενδιαφέροντα των μαθητών έτσι

κινητοποιείτε ο ψυχικός τους κόσμος και φαίνεται η διαγωγή και η ηθικότητα του μαθητή, το σχολείο ενδιαφέρεται και για τις εξωσχολικές δράσεις των μαθητών οι οποίες παύουν να είναι μυστικές.

Μπορούμε από όλα τα παραπάνω να κατανοήσουμε τον τρόπο οργάνωσης των σχολείων και την προσπάθειά τους να εφαρμόσουν τη μέθοδο βιωμάτων.

Κεφάλαιο Ένατο

Βίωμα και δάσκαλος

Εδώ παρουσιάζεται η προσπάθεια του δασκάλου να εφαρμόσει τη μέθοδο βιωμάτων στο σχολείο.

Ο δάσκαλος είναι ένας σημαντικός παράγοντας της εκπαίδευσης και εννοούμε όχι αυτόν που θέλει να επιβάλλεται και να τρομοκρατεί τους μαθητές αλλά αυτός που είναι οδηγός και συμπαραστάτης των μαθητών. ο μαθητής απαιτεί από τον δάσκαλο να είναι πάνω απ' όλα άνθρωπος θα πρέπει να αισθάνεται και να καταλαβαίνει τους μαθητές του και να ζητά την προκοπή και την σωτηρία τους.

Συγκεκριμένες προσπάθειες του δασκάλου μέσα στην μέθοδο βιωμάτων:

1) Η συμπάθεια απέναντι στους μαθητές και η αγάπη του προς αυτούς. 2) Να βλέπει με τα μάτια του μαθητή καθώς και να αισθάνεται τον μαθητή. 3) Να βοηθά τους μαθητές του. 4) Να δημιουργεί ένα πράγμα που να διευκολύνει και αυτόν αλλά και τους συμμαθητές. 5) Να βοηθήσει τους μαθητές να επεξεργαστούν το βίωμα και να το συνεχίσουν και αυτό θα γίνει από τη βοήθειά του στην εκλογή του βιώματος, από την οργάνωση της έρευνας από την βοήθεια στην λύση των προβλημάτων και στην συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας. 6) Να κρατήσει τον πίνακα προόδου των μαθητών, τον πίνακα προτιμήσεων τους, τον πίνακα προόδου του βιώματος. 7) Να βοηθήσει τον μαθητή να κάνει τους δικούς του πίνακες προόδου. 8) Να κάνει έλεγχο προόδου των μαθητών και αν διορθώνει τις εργασίες τους. 9) Να βοηθήσει στην σύνταξη των βιβλίων της τάξης. 10) Να οργανώσει μια ατμόσφαιρα χαράς στην τάξη.

Στην μέθοδο βιωμάτων ο δάσκαλος βρίσκει συνεργάτες τους μαθητές και έτσι η δουλειά του αποκτά ευχαρίστηση, δεν χρειάζεται να έχει έναν ειδικό κα-

ταρτισμό αλλά χρειάζεται κυρίως γενικός ψυχολογικός καταρτισμός. Η μέθοδος βιωμάτων δεν μειώνει τον ρόλο του δασκάλου επειδή η εργασία βρίσκεται στην αρμοδιότητα των μαθητών αλλά και τον κάνει μοχλό για ελευθερία δυνάμεων των μαθητών.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τη Μ. Κ. Παπαδημητρίου, ο δάσκαλος μεταφέρει την ευθύνη των εργασιών στους μαθητές χωρίς να μειώνει το γεγονός αυτό την προσωπικότητα του.

Κεφάλαιο Δέκατο

Βίωμα και εξετάσεις

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται ο τρόπος εξετάσεων από τα πιο ριζοσπαστικά στα πιο συντηρητικά σχολεία και το κατά πόσο μπορεί να εφαρμοστεί η μέθοδος βιωμάτων στις εξετάσεις καθώς και κατά πόσο είναι απαραίτητες αυτές για την αξιολόγηση των μαθητών.

Οι εξετάσεις προσαρμόστηκαν από το κράτος για να δηλώνουν το κατά πόσο οι μαθητές γνωρίζουν αυτό που έχουν διδαχθεί και κατά πόσο οι δάσκαλοι είναι ικανοί να κάνουν καλά την δουλειά τους. Από την άλλη μεριά στους μαθητές έχει δημιουργηθεί ο φόβος των εξετάσεων που διακρίνεται σε τρεις μορφές : α) Φόβος εξαιτίας της έλλειψης αναγκαίων γνώσεων, β) φόβος για τα άσχημα αποτελέσματα και γ) γενικός φόβος για τις εξετάσεις. Γι' αυτό το λόγο οι μαθητές προσπαθούν να σωθούν από τις εξετάσεις. Οι παιδαγωγοί βρήκαν τα μειονεκτήματα των εξετάσεων, αυτά είναι ο περιορισμός της ελευθερίας του μαθητή και του δασκάλου κουράζουν τον μαθητή, τον συγχύζουν, αφήνουν την επιτυχία στην τύχη και δεν δίνουν ξεκάθαρη εικόνα της ικανότητας του μαθητή.

Οι ριζοσπαστικοί παιδαγωγοί ζητούν την κατάργηση των εξετάσεων, οι πιο συγκροτημένοι ζητούν να μεταρρυθμισθούν. Από την πλευρά του μαθητή έτσι ώστε να μην υπάρχει ανταγωνισμός και ο κάθε μαθητής να παρακολουθεί τον εαυτό του και μόνο, από την άποψη του δασκάλου για να γνωρίζει τι μπορεί να κάνει ο μαθητής του, να καταργηθούν οι προφορικές εξετάσεις όχι όμως τα γλωσσικά θέματα, οι γραπτές εξετάσεις να συνδυαστούν με τη έρευνα, να γίνονται ερωτηματολόγια από τους δασκάλους, να περιοριστεί η ακτίνα των εξετάσεων και ο αριθμός τους.

Ερωτηματολόγια

Θέτουν ορισμένα προβλήματα για λύση, δείχνουν την ικανότητα του μαθητή, δείχνουν το ψυχολογικό του προφίλ και τις αντιδράσεις του μαθητή. τα πλεονεκτήματα των τεστ είναι ότι δεν επιβάλλονται απ' έξω, επιτρέπουν την σύγκριση μεταξύ των μαθητών και επιτρέπουν στο μαθητή να αναλύσει την πρόοδό του. Αλλά δεν μπορούν από μόνα τους να δείξουν την ικανότητα του μαθητή γιατί η φύση τους είναι προγνωστική και γι' αυτό δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τις εξετάσεις.

Είδη ερωτηματολογίου

Διαγνωστικά ερωτηματολόγια είναι κυρίως ερωτηματολόγια νοημοσύνης και δείχνουν την πνευματική ικανότητα του μαθητή

Ερωτηματολόγια πνευματικής προόδου: Αντικαθιστούν τις μηνιαίες εξετάσεις, ο τύπος τους είναι απλός αλλά δεν ελέγχουν την ικανότητα του μαθητή να συνδυάσει διάφορες πηγές.

Ερωτηματολόγια ικανότητας: Δεν υπάρχουν έγκυρα τέτοια ερωτηματολόγια και γι' αυτό οι δάσκαλοι χρησιμοποιούν την πεντάστηλη κλίμακα.

Τα ερωτηματολόγια του χαρακτήρα: Αυτά εξετάζουν τον χαρακτήρα του μαθητή αλλά οι μαθητές όταν τα αντιλαμβάνονται αντιδρούν σ' αυτά και για αυτό δεν δίνουν έγκυρα αποτελέσματα. Επίσης είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν όλα τα ψυχικά στοιχεία του μαθητή. Βοηθάει πάρα πολύ σ' αυτό η προσωπική άποψη του δασκάλου. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Α' πίνακας σελ.204)

Όσα σχολεία εργάζονται μόνο με βιώματα χρησιμοποιούν δικά του ερωτηματολόγια 1) Διαβαθμισμένο ερωτηματολόγιο δεξιότητας περιλαμβάνει διαβαθμισμένης δυσκολίας ερωτήσεις, 2) Ερωτηματολόγιο δημιουργικής εργασίας, μέσα από τις απαντήσεις του φαίνεται η δημιουργική εργασία του μαθητή. Ο δάσκαλος μπορεί να χρησιμοποιήσει ελεύθερα και τα δικά του ερωτηματολόγια μαζί με όλα τα υπόλοιπα.

Ο συγκεντρωτικός έλεγχος του μαθητή

Συμπληρώνει τα τεστ και τις εξετάσεις αποτελείται από εκθέσεις δασκάλων, γονέων, σχολικού ιατρού και έχει σκοπό την πληροφόρηση των εκπαιδευτικών και τοπικών αρχών και φυλάσσονται στον ατομικό φάκελο του μαθητή.

Οι απολυτήριες εξετάσεις του δημοτικού

Τα σχολεία των βιωμάτων καταργούν αυτές τις εξετάσεις και γίνονται προσπάθειες όσα σχολεία τις χρησιμοποιούν να τις αναπροσαρμόσουν.

Η Μ. Κ. Παπαδημητρίου πιστεύει πως οι εξετάσεις δεν μπορούν να αναδείξουν τις ικανότητες των μαθητών και πως τα διάφορων τύπων ερωτηματολόγια τις παρουσιάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό.

Κεφάλαιο Ενδέκατο

Το βίωμα, η ελευθερία του μαθητή και η σχολική πειθαρχία

Το ακόλουθο κεφάλαιο αναφέρεται στην ελευθερία την οποία επιτρέπει το βίωμα στους μαθητές αλλά παράλληλα και στην πειθαρχία που απαιτεί από αυτούς.

Ο Dewey είπε ότι η μόνη μορφή ελευθερίας είναι η ελευθερία της σκέψης. Στο δημοτικό ο μαθητής δεν μπορεί να δράσει χωρίς ελευθερία κίνησης, αυτή δείχνει και την ατομικότητα του μαθητή. αυτή η ελευθερία είναι ένα μέσον. Η σωστή ελευθερία είναι η διοχέτευση των ψυχικών ορμών και κινήσεων προς κάποιο σκοπό και ο περιορισμός φυσικών του ορμών και επιθυμιών γι' αυτό το σκοπό. Δηλαδή ο μαθητής δεν δρα ανεξέλεγκτα αλλά με πειθαρχία. Αυτό είναι μια μορφή κοινωνικής τάξης και ελέγχου που άνθρωποι υποτάσσονται συνειδητά γιατί τον θεωρούν έναν εσωτερικό νόμο.

Για να υπάρξει το βίωμα χρειάζεται εξωτερική ελευθερία και πειθαρχία, έχει όμως και εσωτερικά στηρίγματα όπως ο σεβασμός της ατομικής και κοινωνικής αγωγής. Δηλαδή στο σχολείο βιωμάτων υπάρχουν νόμοι δεν δρα κανένας όπως θέλει.

Συμπερασματικά θα έλεγε κανείς πως το σχολείο βιωμάτων λειτουργεί με νόμους τους οποίους οι μαθητές πρέπει να σέβονται έτσι ώστε παρά την ελευθερία κινήσεων τους να μη δρουν ανεξέλεγκτα.

Κεφάλαιο Δωδέκατο

Βίωμα και σχολείο υπαίθρων

Το κεφάλαιο αναφέρεται στην εφαρμογή της μεθόδου βιωμάτων στα σχολεία της υπαίθρου.

Τα σχολεία της υπαίθρου επειδή είναι μικρά δεν μπορούν να εφαρμόσουν το πρόγραμμά τους αλλά το παιδί που μεγαλώνει στο χωριό έχει το χώρο για να κινηθεί και γι' αυτό το λόγο δημιουργούνται πιο γρήγορα σ' αυτό βιώματα απ' ό,τι σ' ένα παιδί της πόλης και έχει στο μυαλό του από πολύ μικρό σ' ένα διάγραμμα. Το σχολείο της υπαίθρου πρέπει να διατηρήσει την επαφή του με το περιβάλλον. Αλλά το σχολείο της υπαίθρου εφαρμόζει το πρόγραμμα των σχολείων της πόλης. Επίσης η συνδιδασκαλία αποκτά την προσοχή των μαθητών και του δασκάλου στο να μην προσέχει το ίδιο όλες τις τάξεις. Το μειονέκτημα αυτό προσπαθεί να λυθεί με την σύνταξη των μαθημάτων σε δύο με τρεις κύκλους που παραδίδονται σε δύο με τρεις τάξεις από την μικρότερη στην μεγαλύτερη και υπάρχουν γραπτές ή προφορικές εξετάσεις. Επίσης εισήχθη και η ατομική εργασία καθώς και ο έλεγχος της γραπτής εργασίας με διάφορα δελτία. Η εφαρμογή του βιώματος στα σχολεία της υπαίθρου είναι εύκολη γιατί η κοινότητα του χωριού δεν έχει εκπαιδευτική παράδοση, οι δάσκαλοι είναι λίγοι και μπορούν να οργανώσουν καλύτερα το βίωμα, ο μικρός αριθμός μαθητών δίνει την εντύπωση της οικογένειας.

Ανάλογα με την ριζοσπαστικότητα του δασκάλου υπάρχουν διάφορες μορφές στην μέθοδο βιωμάτων: Τα συντηρητικά σχολεία συνδυάζουν τα μαθήματα με τα βιώματα, πολλά σχολεία εισάγουν το βίωμα μέσα στα μαθήματα, υπάρχουν σχολεία που δεν συνδυάζουν τα βιώματα με τα μαθήματα αλλά τα επεξεργάζονται παράλληλα, υπάρχουν μόνο βιώματα σ' αυτήν με τίτλο «Αγροτική επιστήμη», για τους μικρότερους μαθητές αυτό είναι η αγάπη για τα ζώα, για τους μεγαλύτερους είναι οι ζωντανές πείρες για την βιολογία των φυτών και των ζώων. Τα μαθήματα σ' αυτά τα σχολεία είναι τα Μαθηματικά, η Μηχανική, η Γεωγραφία καθώς και τα γλωσσικά μαθήματα. Αυτή η μορφή είναι η πιο προοδευτική. (βλ. Μ. Παπαδημητρίου, τόμος Α' σελ. 220)

Στις εργασίες των σχολείων της υπαίθρου επειδή ο χρόνος είναι πολύτιμος χρειάζεται δάσκαλος με ψυχή και βοηθάει πολύ η τοπική βιβλιοθήκη. Η αγροτική επιστήμη που εφαρμόζεται σ' αυτά τα σχολεία περιλαμβάνει και βιώματα κηπουρικής.

Η Μ. Κ. Παπαδημητρίου συμπεραίνει πως τα σχολεία της υπαίθρου μπορούν να εφαρμόσουν πιο εύκολα τη μέθοδο βιωμάτων καθώς στην ύπαιθρο οι μαθητές έχουν μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων απ' ό,τι οι μαθητές που ζουν στις πόλεις.

Κεφαλαίο Δέκατο Τρίτο

Αντιδιαστολή της μεθόδου βιωμάτων προς την ενιαία συγκεντρωτική διδασκαλία το σχολείο εργασίας και τα κέντρα ενδιαφέροντος

Σ' αυτό το κεφάλαιο μπορεί να δει κανείς την σύγκριση και την αντιδιαστολή της μεθόδου βιωμάτων προς τη συγκεντρωτική διδασκαλία το σχολείο εργασίας και τα κέντρα ενδιαφέροντος. Επίσης γίνεται εκτενής αναφορά στον Decroly .

Τη συγκέντρωση προσπαθούσαν να πραγματοποιήσουν με την συσχέτιση των γνώσεων μεταξύ τους με στήριγμα την γνώση του μαθητή. Η συγκέντρωση αυτή βρήκε την έκφρασή της στην πατριδογνωσία γιατί εξυπηρετούσε τις αρχές της επαλληλίας. Η συγκεντρωτική διδασκαλία προσπαθεί να συγκεντρώσει τα μαθήματα γύρω από ένα θέμα. Το μειονέκτημά της είναι πως την κεντρική ιδέα την επιλέγει ο δάσκαλος και πολλές φορές μπορεί να είναι απλά χειροτεχνία και άλλες να χρειάζεται ευφυΐα ώστε πολλές φορές οι μαθητές από την προσπάθεια του δασκάλου να κάνει κάτι κατανοητό, βαριούνται. Η συγκέντρωση όμως γίνεται στην ψυχή του μαθητή, θα πρέπει να μην είναι απλή αυτενέργεια αλλά και μια προβολή της σαν ιδέα ή θέμα που την καθορίζει ο μαθητής και την ορίζει ο δάσκαλος τότε η ενιαία συγκεντρωτική διδασκαλία γίνεται ψυχολογική μέθοδος.

Μια διαφορά της μεθόδου βιωμάτων με την Ε. Σ. Δ. είναι ότι τα βιώματα γίνονται συνθετότερα και περιλαμβάνουν περισσότερους κύκλους έρευνας και στηρίζονται στην εσωτερική ανάγκη αύξησης. Επίσης το βίωμα το χαίρονται οι μεγαλύτεροι μαθητές ενώ η Ε. Σ. Δ. στους μεγαλύτερους γίνεται πιο δύσκολη γι' αυτό το βίωμα παίρνει αξία στην επιμόρφωση και στην μέση εκπαίδευση.

Το σχολείο εργασίας του Kershensteiner έχει σκοπό να δημιουργήσει χρήσιμους πολίτες, να ετοιμάσει τους μαθητές για τα επαγγέλματα χωρίς να είναι επαγγελματικό σχολείο να προετοιμάσει το μαθητή γενικά για την ζωή του και να διαμορφώσει τον χαρακτήρα του. Ο μαθητής σ' αυτά τα σχολεία έχει την ελευθερία να πράττει.

Τα Σχολεία εργασίας δεν σημαίνουν απόλυτα χειρωνακτική εργασία αλλά αυτήν την περιορίζουν σε ένα μοναδικό μάθημα. Συνδυάζουν το διδασκόμενο μάθημα με την εργασία .Η ουσία αυτών των σχολείων είναι ή μεταβολή της

συνήθειας του μαθητή να σκέφτεται εμπειρικά σε συνήθεια να σκέφτεται λογικά και επιστημονικά. Η εργασία σ' αυτά τα σχολεία είναι ακριβής και επιμελημένη, ζητά να μην επιτρέπουν στο μαθητή πλήρη ελευθερία ενέργειας. Όλα τα παραπάνω ισχύουν για το σχολείο του Kerscheinsteiner.

Το σχολείο εργασίας του Gaudig διαφέρει από το σχολείο του Kerscheinsteiner γιατί ο Gaudig δεν δέχεται ως σκοπό του σχολείου να δημιουργήσει χρήσιμους πολίτες, ούτε δέχεται ότι η κοινωνική ζωή πραγματοποιείται με την εργατική σχολική κοινότητα. Θεωρεί πως σκοπός του σχολείου είναι η διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή γι' αυτό σ' αυτά τα σχολεία χρησιμοποιείται η αυτόνομη πνευματική εργασία η οποία δίνει χαρά στο μαθητή. Η εργασία είναι μεγάλος μορφωτικός παράγοντας.

Από αυτούς τους δύο επηρεάστηκαν τα γερμανικά σχολεία και δημιουργήθηκαν τα σχολεία δράσεων. Σ' αυτά τα σχολεία υπάρχει μεγάλη διανοητική συζήτηση και διαμάχη. Αυτά τα σχολεία εργασίας θέτουν σε κίνηση τις γνωστικές κυρίως εργασίες, ωστόσο περιλαμβάνει γόνιμες ιδέες όπως η ελευθερία δράσης, αυτόνομη εργασία, η θέση σκοπών, η σχολική αυτοδιοίκηση κ.λ.π.

Διαπιστώνουμε πως υπάρχει αντιδιαστολή ανάμεσα στις μεθόδους βιωμάτων και στα κέντρα ενδιαφέροντος: Τα κέντρα ενδιαφέροντος ασχολούνται με τα κεντρικά θέματα που ενδιαφέρουν τον μαθητή, γι' αυτά σκοπός είναι ο μαθητής να ζήσει την πλούσια ζωή και να γίνει ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος. Κεντρικός άξονας είναι οι ανάγκες του μαθητή. Ο Decroly εφάρμοσε τα κέντρα ενδιαφέροντος στο Βέλγιο. Θεωρεί ότι οι ανάγκες του μαθητή είναι και ανάγκες όλης της ανθρωπότητας. Στηρίζεται στην πείρα, στα έργα και στις γνώσεις. Το πρόγραμμα του σχετίζεται με το αυθόρμητο ενδιαφέρον του.

Ο μαθητής πρώτα παρατηρεί αυτό που του δίνεται για παρατήρηση και μετά το γράφει στο τετράδιο παρατηρήσεων. Ο μαθητής εργάζεται ατομικά και ότι απορίες έχει τις συζητά ατομικά με τον δάσκαλο.

Η διαφορά των κέντρων ενδιαφέροντος με την μέθοδο Βιωμάτων είναι στο γλωσσικό και επιστημονικό χαρακτήρα δηλαδή για τα κέντρα ενδιαφέροντος η πείρα δεν είναι αυτόρκης ως ψυχολογική αξία αλλά και ψυχικό όργανο για την απόκτηση γνώσεων. Τα προβλήματα βρίσκονται στο κέντρο, στην Μέθοδο Βιωμάτων όμως τα προβλήματα δεν είναι μόνο γνωσιολογικά και επιστημονικά, εδώ απασχολούν και οι τρόποι διαγωγής των μαθητών. Στα προ-

γράμματα των βιωμάτων βασικό στοιχείο είναι και τα καλλιτεχνικά μαθήματα. Στα κέντρα ενδιαφέροντος υπάρχουν τα καλλιτεχνικά βιώματα αλλά όχι με την δική τους αυθυπαρξία.

Τα σχολεία του Decroly δίνουν την εντύπωση πως προσφέρουν πολλές γνώσεις. Τα κέντρα ενδιαφέροντος είναι υποχρεωμένα να συμβιβάζονται με την υπάρχουσα κατάσταση αφού σκοπός τους είναι να βάλουν τον μαθητή στο κέντρο της σχολικής εργασίας.

Μέσα από τις διαφορές των παραπάνω μορφών αγωγής θα έλεγε κανείς πως η μέθοδος βιωμάτων υπερέχει των άλλων μορφών αλλά σχετικά με τη σύγκρισή της με τα Κέντρα Ενδιαφέροντος η Μ. Κ. Παπαδημητρίου υποστηρίζει πως τα Κέντρα αυτά υστερούν για το λόγο του ότι συμβιβάζονται με την υπάρχουσα κατάσταση αλλά είναι υποχρεωμένα να το κάνουν αυτό καθώς έχουν ως στόχο τους να θέσουν το μαθητή στο κέντρο της σχολικής εργασίας.

Κεφάλαιο Δέκατο τέταρτο

Το ελληνικό δημοτικό σχολείο

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στις συνθήκες που επικρατούν στο δημοτικό σχολείο της πόλης και της υπαίθρου, επίσης κάνει μια εκτενή παρουσίαση τόσο του ανθρώπινου όσο και του άψυχου δυναμικού του.

Υποχρεωτική φοίτηση: Η φοίτηση στο δημοτικό σχολείο σύμφωνα με τον νόμο είναι υποχρεωτική ως το 12^ο έτος της ηλικίας, όμως στην πραγματικότητα υπάρχει μία τεράστια μερίδα μαθητών που δεν λαμβάνει την υποχρεωτική παιδεία. Ένα ποσοστό παιδιών της τάξεως του 3% δεν εγγράφεται στο δημοτικό σχολείο καθώς ο συνοικισμός όπου κατοικούν δεν συμπληρώνει ένα ικανοποιητικό αριθμό μαθητών για την ίδρυση σχολείων. Επιπλέον από εκείνους τους μαθητές που έχουν εγγραφεί οι περισσότεροι δεν καταφέρνουν να φοιτήσουν ως την τελευταία τάξη, πολλοί αυτοί που σύντομα εγκαταλείπουν το σχολείο. Εάν τώρα συνυπολογίσουμε την αναποτελεσματικότητα των αναλυτικών προγραμμάτων και μεθόδων τότε δεν πρέπει να εκπλαγούμε για το μεγάλο ποσοστό αναλφαβητισμού.

Τάξεις σχολείων: Από τα δημοτικά σχολεία τα 60,51% είναι μονοτάξια και διτάξια, τα 8,37% είναι τριτάξια, τα 4,31% είναι τετρατάξια, τα 2,83% είναι πεντατάξια.

ξια και τα 5,45%είναι εξατάξια. Ωστόσο υπάρχει σημαντικό πρόβλημα έλλειψης προσωπικού πράγμα που δυσχεραίνει την υπάρχουσα κατάσταση.

Σχολικά κτίρια: Η εικόνα των σχολικών κτιρίων δεν είναι ενθαρρυντική. Το 1/3 από αυτά είναι ανθυγιεινά και κακοφτιαγμένα, τα 2/3 ήταν μέτρια με τόσες αίθουσες όσες και οι τάξεις και μία αίθουσα για την οργάνωση των σχολικών εκδηλώσεων. Μετά το 1926 αρκετά νέα σχολεία χτίστηκαν κυρίως στις πόλεις ωστόσο οι διαστάσεις τους δεν εξυπηρετούσαν τις νέες εκπαιδευτικές ανάγκες. Πολλά σχολεία (3%) δεν διέθεταν δικό τους κτίριο και η διδασκαλία πραγματοποιούνταν στους χώρους της εκκλησίας Επιπλέον ο πόλεμος και τα συνεπακόλουθα προξένησαν πολλές καταστροφές στα σχολικά κτίρια κυρίως της υπαίθρου. Κυρίως δόθηκε προτεραιότητα στην ανακατασκευή των σχολικών κτιρίων των πόλεων. Τα σχολικά κτίρια άρχισαν να μικραίνουν καθώς είχαμε αύξηση των γεννήσεων. Γενικά συμπεραίνουμε πως η αρχιτεκτονική δεν λαμβάνει υπόψη τα όσα προστάζει η Νέα αγωγή.

Τα σχολικά εφόδια: Τα περισσότερα σχολεία διαθέτουν μόνο θρανία, έδρα, μαυροπίνακας και κανένα χάρτη. Οι αίθουσες δηλαδή είναι άδειες και δεν περιλαμβάνουν αντικείμενα που ομορφαίνουν την ατμόσφαιρα. Τα παιδιά την υπαίθρου είναι πιο τυχερά αφού χαίρονται αφού χαίρονται τον όμορφο αυλόγυρο, ορισμένα σχολεία της πόλης δεν έχουν ούτε αυτή την πολυτέλεια.

Οι δάσκαλοι, ο αριθμός τους: Το πρόβλημα έλλειψη προσωπικού ήταν έντονο, αντιστοιχούσε περίπου ένας δάσκαλος σε 65 μαθητές. Το πρόβλημα οξύνθηκε ιδιαίτερα την περίοδο του πολέμου καθώς πολλοί δάσκαλοι μετά την επιστράτευση αποσύρθηκαν. Ταυτόχρονα μειώθηκε διαρκώς ο διαθέσιμος Δημόσιος προϋπολογισμός. Την ίδια εποχή η Γενικά Συνομοσπονδία των Δημοσίων υπαλλήλων αποφασίζει να σταματήσει τον διορισμό υπάλληλων. Το αποτέλεσμα ήταν να μείνουν πολλά σχολεία κλειστά γιατί δεν υπήρχαν δάσκαλοι. Επιπλέον οι απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Ακαδημιών δεν επαρκούν για να καλύψουν τα κενά. Οι χαμηλοί μισθοί αποτρέπουν τους νέους απ' αυτό το επάγγελμα. Όσον αφορά την κατάσταση των παιδαγωγικών Ακαδημιών πρέπει να τονίσουμε πως δεν έγινε καμία προσπάθεια για παιδαγωγική και υλική εξύψωση του κλάδου.

Η ποιότητα των σημερινών δασκάλων: Οι δάσκαλοι αν και διέθεταν υψηλή θεωρητική κατάρτιση είχαν χάσει τον αρχικό τους ενθουσιασμό καθώς δεν διέθεταν τα μέσα για να διδάξουν όπως επιθυμούσαν. Ορισμένοι πάλι δάσκα-

λοι αν και είχαν θεωρητική κατάρτιση δεν διέθετα πρακτική ικανότητα. Βέβαια υπήρχαν αρκετοί καλοί δάσκαλοι που προσπάθησαν να δώσουν πνοή στο σχολείο και αυτό φαίνεται από τα δημοσιεύματα τους στα εκπαιδευτικά περιοδικά. Ευτυχώς όμως ο διδασκαλικός κόσμος γρήγορα αντιλήφθηκε την ανάγκη αναδιοργάνωσης της εκπαίδευσης. Την προσπάθεια των δασκάλων την στήριξαν και οι επιθεωρητές της Δημοτικής εκπαίδευσης.

Το πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου: Το πρόγραμμα του δημοτικού ήταν ενιαίο για όλα τα Δημοτικά σχολεία του κράτους. Επίσης τα αναγνωστικά και όλα γενικά τα βιβλία ήταν κοινά για όλα τα σχολεία, με κάποιες μικρές εξαιρέσεις. Το παιδικό επιστημονικό βιβλίο δεν υπήρχε καθόλου, όσα κυκλοφορούσαν ήταν ξένα σε μετάφραση και ήταν προσιτά μόνο στα παιδιά των εύπορων οικογενειών.

Η ελληνική εκπαίδευση ήταν κατά κύριο λόγο θεωρητική, η πρακτική κατάρτιση έλλειπε, η Στοιχειώδη Εκπαίδευση δεν προσανατόλιζε το μαθητή σε πρακτικά ζητήματα. Η μεγάλη μάζα των μαθητών που εγκατέλειπε το σχολείο, έβγαινε στη ζωή τελείως απροετοίμαστη. Ίσως γι' αυτό οι οικογένειες των εργατικών τάξεων δεν ενδιαφέρονταν ιδιαίτερα για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Καθοριστική απόφαση για την πορεία της εκπαίδευσης ήταν συγκέντρωση των εκπαιδευτικών αποφάσεων στο Κέντρο. Συνέπεια πολλά σχολεία της επαρχίας να παραμεληθούν

Οι σημαντικότερες προτάσεις για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης ήταν οι ακόλουθες:

1. Συγκρότηση νέων σχολικών κτιρίων κατάλληλα διαμορφωμένων για ομαλή διεξαγωγή του μαθήματος σύμφωνα με νέο πνεύμα της αγωγής.
2. Προμήθεια εποπτικού υλικού.
3. Κατάργηση μονοτάξιων σχολείων.
4. Απεξάρτηση του δημοτικού από την μέση εκπαίδευση.
5. Αναβάθμιση του αναλυτικού προγράμματος και δυνατότητα ευλυγισίας.
6. Νέα σχολικά βιβλία και ίδρυση Σχολικών Βιβλιοθηκών.
7. Οι προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις να κανονισθούν έτσι ώστε οι εξαιρετικοί μαθητές να μπορούν να προβιβάζονται νωρίτερα.

8. Ίδρυση νέων Παιδαγωγικών Ακαδημιών και αναδιοργάνωση των παλαιότερων.

Η Μ. Παπαδημητρίου στο έργο της τονίζει πως θα έπρεπε πλην των άλλων να δοθεί προβάδισμα στην διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας και της Ελληνικής Λογοτεχνίας.

Το ιδανικό της παιδείας:

Η κατάσταση της χώρα αυτή την περίοδο δεν επέτρεψε την άνθιση της εκπαίδευσης. Η Ελλάδα πράγματι εξαθλιωμένη μετά τον πόλεμο και τα συνεπακόλουθα του βρισκόταν σε οικονομική εξαθλίωση. Οι διαθέσιμοι πόροι για την εκπαίδευση ήταν λιγοστή ενώ αντιθέτως η ανάγκη για μόρφωση και ψυχική αναγέννηση των παιδιών ήταν επιτακτική. Άραγε πιο θα ήταν εκείνο το ιδανικό που θα προασπίζονταν το Δημοτικό σχολείο; Τα παιδιά σ' αυτόν τον τόπο είχαν δει και είχαν ακούσει πολλά, ο φόβος ήταν κυρίαρχο συναίσθημα μέσα τους. Παράλληλα η μεταπολεμική δυστυχία έφερε ηθική χαλάρωση και πνευματική αδράνεια.

Περισσότερο λοιπόν από κάθε άλλη φορά η χώρα είχε ανάγκη από ανθρώπους με ατομικότητα και σταθερή προσωπικότητα. Χρέος του Δημοτικού ήταν να βοηθήσει τους μαθητές στο μέγιστο να ορθώσουν τον εαυτό τους και να αποκτήσουν ιδανικά. Το επίπεδο του πολιτισμού κινδύνευε και αυτή η γενιά είχε χρέος να ανυψώσει την χώρα, να εκμεταλλευτεί τον Ελληνικό πολιτισμό και να υπερβεί τα προβλήματα. Γιατί μόνο μέσω της παιδείας οι Έλληνες να ανακτούσαν τις δυνάμεις τους.

Η Μ. Παπαδημητρίου στο έργο της τονίζει πως για ελπίζουν οι Έλληνες σε μία τέτοια αλλαγή πρέπει το σχολείο να αλλάξει ριζικά και οι αλλαγές να ακολουθήσουν το πνεύμα της Νέας Αγωγής ειδάλλως η αναποτελεσματικότητα του σχολείου θα συνεχιστεί οι περισσότεροι Έλληνες θα παραμένουν αναλφάβητοι και οι λίγο μορφωμένοι θα γνωρίζουν ανάγνωση, γραφή και αριθμητική. Σύμφωνα με αυτά που προτείνει η Παπαδημητρίου πολύ λίγο τονίζεται η μέθοδος της σχολικής εργασίας.

Στην Ελληνική ύπαιθρο ο πληθυσμός δεν είχε τις δυνατότητες εργασίας και άνετης οικονομικής ζωής και γι' αυτό το λόγο διογκώνεται αστυφιλία. Τα σχολεία της υπαίθρου είναι κυρίως μονοτάξια και διτάξια, υπήρχε η ανάσα της αγροτικής ζωής υπήρχε δηλαδή τοπικό χρώμα και ζωντάνια. Τα προγράμμα-

τα των σχολείων αυτών έπρεπε να γίνει ελαφρύ, εύκαμπτο και ζωντανό. Ο Χασιώτης υποδεικνύει ένα πρόγραμμα δράσεων το οποίο αναπτύσσει την αγροτική συνείδηση. Ο χρόνος στα μονοτάξια και διτάξια σχολεία ήταν περιορισμένος έτσι ώστε να χρησιμοποιηθούν τα βιώματα και οι γνώσεις στα προγράμματα. Σ' αυτά τα σχολεία μπορούμε να πούμε πως η μέθοδος Βιωμάτων ήταν εφαρμόσιμη και αποτελεσματική.

Αν και ο Ελληνικός λαός θεωρείτε έξυπνος η εξυπνάδα των παιδιών δεν εξουδετερώνει και την ηλικία τους. Η ανάγκη για συγκρότηση των πράξεων τους και για συναρμολόγηση των γνώσεων τους απαιτούσε το εξάχρονο δημοτικό σχολείο και καθώς και την συνέχεια αυτού για να συγκροτηθεί ψυχολογικά και πνευματικά το άτομο.

Η αύξηση της περίοδο της εφηβείας πραγματοποιείτε με την τριβή η οποία δίνει στον οργανισμό την μορφή του δηλαδή τη βοήθεια να αναπτυχθούν ομαλά οι προέφηβοι.

2.2.4 Δ' Μέρος. Η μέθοδος Βιωμάτων και η αγωγή των προέφηβων 12-15.

Στο μέρος Δ' το οποίο ασχολείται με την μέθοδο βιωμάτων και την αγωγή των προεφήβων η εργασία μας εστιάστηκε στην αύξηση των προεφήβων η οποία είναι και η βάση της μεθόδου καθώς και στην ψυχοσύσταση τους. Βάρος ιδιαίτερο δόθηκε στο πρόγραμμα των σχολείων σχετικά με την μέθοδο βιωμάτων και στο ρόλο του δασκάλου σ' αυτήν. Επίσης λόγος έγινε και για την εφαρμογή της μεθόδου και σε άλλες μορφές εκπαίδευσης, εκτός του δημοτικού. Καθώς επίσης αντιμετωπίστηκε με κριτική ματιά η κατάσταση που επικράτησε στην Ελλάδα σχετικά με την εφαρμογή της μεθόδου βιωμάτων.

Κεφάλαιο Πρώτο

Η ψυχοσύσταση των μαθητών από 12 ως 15 χρόνων

Το κεφάλαιο που θα ακολουθήσει αναφέρεται στην ψυχοσύσταση, στη φυσιολογική ιδιοτυπία, στα πνευματικά χαρακτηριστικά, στα ενδιαφέροντα,

στη συναισθηματική και βουλητική προσωπικότητα και στις διαφορές των δύο φύλων των μαθητών ηλικίας 12-15 ετών.

Τα πνευματικά χαρακτηριστικά της ηλικίας:

Το παιδί έχει οργανώσει τον ψυχικό του κόσμο με βάση την πείρα του, έχει αποκτήσει τρόπους συμπεριφοράς και έχει περάσει στο στάδιο της ωριμότητας. Παρουσιάζεται βέβαια μια πνευματική αβεβαιότητα και αποκτά την λογική αφαίρεση, γι' αυτό το λόγο οι εργασίες που του δίνει το σχολείο είναι ελεύθερες και τα μαθήματα παρουσιάζουν λογική διάρθρωση.

Αυτά τα ενδιαφέροντα είναι ειδικά. Πολλές φορές θεωρείται πως ο έφηβος έχει θυμική διάθεση παρουσιάζει επίσης εξαιρετική ικανότητα για οργάνωση, θέλει να εργαστεί ελεύθερα και αυτή η έφεση του είναι πολύ σοβαρή. Όλα αυτά οδηγούν στο να ζητούν οι νέοι κατάταξη, κανόνες, και νόμους. Και αν θέλουμε να αναπτυχθεί ο προέφηβος σοβαρά πρέπει να τονωθεί αυτή η ανάγκη του. Από 'δώ απορρέει και η ανάγκη για στοιχειώδη εκπαίδευση.

Ένα παιδί δώδεκα ετών δεν έχει διαμορφωμένη προσωπικότητα και χρειάζεται ορισμένους νόμους συμπεριφοράς. Ο νέος αυτής της ηλικίας παρουσιάζει περιέργειες που γεννά το αίσθημα έλλειψης ασφάλειας. Γι' αυτό αυτές τις περιέργειες τις κάνει προβλήματα. Όλα αυτά σημαίνουν ότι δεν έχει σταθερότητα στο χαρακτήρα του και ότι πρέπει να μπει σε μία τάξη. Επίσης ο έφηβος έχει κοινωνικότητα την οποία ο παιδαγωγός πρέπει να εκτιμήσει έτσι ώστε να αναπτύξει αυτή την κοινωνικότητα.

Έχουν καταγραφεί διαφορές των δύο φύλων κατά την προεφηβία οι οποίες είναι: Ανατομικές διαφορές, φυσιολογικές διαφορές όσον αφορά τον μεταβολισμό και το νευρικό σύστημα, ψυχικές διαφορές: Τώρα αρχίζουν μόνο να διαγράφονται. Τα κορίτσια ασχολούνται με μία εργασία μηχανικά ενώ τα αγόρια ψύχραιμα και δραστικά. Η ήβη, στα κορίτσια έρχεται νωρίτερα ενώ στα αγόρια αργότερα. Δηλαδή τα κορίτσια ωριμάζουν νωρίτερα από τα αγόρια.

Η αντίληψη του προεφήβου για την κοινωνία άλλαξε, γιατί το είδος της ζωής άλλαξε τόσο στις οικογενειακές όσο και τις επαγγελματικές σχέσεις. Τώρα ο προέφηβος δεν προσαρμόζεται τόσο εύκολα στις κοινωνικές συνθήκες. Οι έφηβοι της υπαίθρου σε σχέση με τους έφηβους της πόλης περνάνε περισσότερο ομαδικά την κρίση της ηλικίας αυτής και έρχονται πιο γρήγορα στη συνειδητοποίηση.

Συμπερασματικά θα έλεγε κανείς πως οι μαθητές ηλικίας 12-15 ετών δεν έχουν διαμορφωμένη προσωπικότητα, εκδηλώνουν διάφορες απορίες οι οποίες τους απασχολούν και ζητούν απαντήσεις πάνω σ' αυτές. Γι' αυτό το λόγο οι παιδαγωγοί θα πρέπει να είναι προσεκτικοί ως προς την αντιμετώπιση των μαθητών καθώς έχουν στόχο την ανάπτυξη τους και την ένταξή τους στην κοινωνία.

Γι' αυτό το λόγο σκοπός της μεθόδου αγωγής του προεφήβου είναι σύνθετος και μπορεί να αναλυθεί σε λειτουργίες: Αξιοποίηση των δυναμικών στοιχείων της ηλικίας, βοήθεια της προσαρμογής του στα διάφορα περιβάλλοντα, προώθηση του ανθρώπινου ιδανικού.

Όλοι οι νέοι έχουν το δικαίωμα σ' αυτή την αγωγή. Επίσης ο επαγγελματικός προσανατολισμός του νέου είναι ένα στάδιο ψυχολογικής αγωγής και βοηθάει στην αύξηση του νέου.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Οι τύποι των σχολείων που εξυπηρετούσαν την ηλικία 12-15 ετών

Το κεφάλαιο παρουσιάζει ορισμένους τύπους σχολείων για τους προεφήβους.

Στην Μεγάλη Βρετανία ίσχυε περίπου το εξής σύστημα: Υποχρεωτική λαϊκή παιδεία α) Στοιχειώδη εκπαίδευση 5-11 ετών, β) Ανώτερη δημοτική εκπαίδευση 11-15 ή 16 ετών. Μέση εκπαίδευση, η μορφή της αλλάζει από σχολείο σε σχολείο και χωρίζεται σε κύκλους επιμόρφωσης.

Στην Γερμανία και την Αμερική τα σχολεία χωρίζονταν σε βαθμίδες. Απ' όλα τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι υπάρχουν οι εξής τύποι σχολείων Α) Το σχολείο γενικής μόρφωσης, Β) τα σχολεία με δύο τρεις επιμορφωτικές τάξεις, τα κατώτερα επαγγελματικά σχολεία, ο κατώτερος κύκλος της Μέσης Παιδείας.

Η εκπαιδευτική πολιτική στα περισσότερα κράτη ήταν η εξής:

Στο οχτατάξιο και εννιατάξιο σχολείο να εφαρμόζεται ένα πρόγραμμα γενικής μόρφωσης, να οργανωθεί ο κατώτερος κύκλος της Μέσης Παιδείας, να οργανωθεί στα 14-15 έτη η ειδίκευση, να εφαρμοστεί η επιμόρφωση.

Συμπεραίνουμε πως μπορούν να εφαρμοστούν αρκετοί τύποι σχολείων τα οποία θα ασχολούνται με την αγωγή των μαθητών ηλικίας 12-15 ετών.

Κεφάλαιο Τρίτο

Η προεφηβία ως διαγνωστική ηλικία

Σ' αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται η προεφηβία ως μία ηλικία στην οποία μπορούν να διαγνωστούν οι ικανότητες των μαθητών αλλά και οι αδυναμίες τους, τρόποι διάγνωσης των παραπάνω στοιχείων αναφέρονται παρακάτω.

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε πως τα τελευταία χρόνια μορφώθηκε η συνείδηση του παιδιού σε σχέση με την επιλογή του επαγγέλματος. Η προεφηβική ηλικία θεωρείτε καταλληλότερη για την διάγνωση της ατομικότητας του παιδιού. Πολλοί θεωρούν ότι το ενδέκατο έτος της ηλικίας είναι κατάλληλο γι' αυτή την διάγνωση γιατί σ' αυτή την ηλικία διαμορφώνεται το ενδιαφέρον του. Αυτά τα χρόνια θεωρούνται διαγνωστικά και πολλές χώρες όπως η Γαλλία τα οργάνωναν στον κατώτερο κύκλο της Μέσης εκπαίδευσης. Θεωρείτε ότι όλα τα παιδιά του λαού μπορούν να περνούν από διάγνωση. Τα στοιχεία πάνω στα οποία γίνεται η διάγνωση ήταν τα ακόλουθα: Ο ατομικός φάκελος του μαθητή, τα αποτελέσματα των απολυτήριων εξετάσεων του δημοτικού, τα τεστ νοημοσύνης, τα τεστ προόδου, τα τεστ ικανοτήτων, στα δελτία εκτίμησης των δασκάλων, το δελτίο εκτίμησης των γονέων, το δελτίο εκτίμησης του σχολικού ιατρού.

Όλα τα παραπάνω θεωρούνται ως συστηματικά κριτήρια.

Υπάρχει όμως το εξής πρόβλημα, φτάνει αυτή η διάγνωση για να επιλέξει το άτομο επάγγελμα. Πρέπει κάποιος να συμβουλέψει τους νέους για την επαγγελματική τους αποκατάσταση και να τους δηλώνει πια επαγγέλματα βρίσκονται σε κορεσμό, δηλαδή πρέπει να επιστρατευτούν ειδικοί σύμβουλοι έτσι ώστε να προσανατολίσουν τους νέους.

Συμπερασματικά θα έλεγε κανείς πως όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω μπορούν να πραγματοποιηθούν εάν οι νέοι καθοδηγηθούν σωστά από ειδικούς συμβούλους έτσι ώστε να γίνουν ψυχολογικά ασφαλέστεροι ως προς την πόρευσή τους προς το μέλλον.

Κεφάλαιο Τέταρτο

Η μέθοδος βιωμάτων στα σχολεία γενικής μόρφωσης για τους προέφηβους και το πρόγραμμα των σχολείων

Το πρόγραμμα του κατώτερου κύκλου της Μέσης εκπαίδευσης είναι συνταγμένος με περισσότερο προσοχή απ' αυτό του ανώτερου κύκλου, η προνομιούχος θέση της Μέσης εκπαίδευσης αδικεί τα άλλα σχολεία.

Το σωστό είναι ο κύριος άξονας να είναι η γενική μόρφωση έτσι ώστε τα παιδιά να έχουν τριβή πάνω σε ζωντανές πείρες.

Έχει σχεδιαστεί ο σκελετός του ψυχολογικού προβλήματος. Α' τάξη το πρόγραμμα το ακολουθούν όλοι οι μαθητές, Β' και Γ' τάξη ο μαθητής διαλέγει δύο απ' τα μαθήματα του προγράμματος, Δ' τάξη τα μαθήματα κατανέμονται σε ώρες.

Μ' αυτό τον τρόπο η ατομικότητα στερεώνεται .

Το πρόγραμμα των σχολείων θεωρεί ότι τα παραπάνω επιτρέπουν το τυχαίο ενώ στο βίωμα υπάρχει ως νόμος η πράξη με την επιλογή σε ένα πολύ πλατύτερο έδαφος. Γι' αυτό συνιστάται περισσότερη μέθοδος και λιγότερες γνώσεις γιατί η μέθοδος βιωμάτων είναι κάτι το πολύ ενεργό και απτό και τα στάδια της είναι η παρατήρηση, η υπόθεση, η εξακρίβωση και ο νόμος, απαραίτητα γι' αυτή την ηλικία.

Σχολεία γενικής μόρφωσης είναι: 1) Το ανώτερο δημοτικό, 2) τα επιμορφωτικά που επιδιώκουν την γενική μόρφωση, 3) ο κατώτερος κύκλος της Μέσης εκπαίδευσης.

Τον τρόπο οργάνωσης με βιώματα τον αντιπροσωπεύουν τα ριζοσπαστικά σχολεία που οργάνωναν τα προγράμματα τους μόνο με βιώματα. Τα βιώματα τα ξεχωρίζουν σε κεντρικά και αυτά είναι τα εξής: Για μαθητές 12-13 ετών, τα βιβλία της τάξης. Για μαθητές 13-15 ετών, α) τα βιβλία της τάξης, β) βιώματα τοπικής ιστορίας, γ) βιώματα φυσιογνωστικά, δ) βιώματα μαγειρικής, βαφικής κ.τ.λ. ε) βιώματα καλλιτεχνικά.

Το περιεχόμενο αυτών των βιωμάτων είναι η οργάνωση γιατί θέτουν σκοπούς.

Τον τρόπο οργάνωσης με ευρείς κύκλους τον αντιπροσωπεύουν προοδευτικά σχολεία που εφαρμόζουν το βίωμα. Σύμφωνα με αυτά το βίωμα πρέπει να εξυπηρετεί: α) Την ανάγκη μεταβολής του ενδιαφέροντος του μαθητή

από βιολογικό σε ψυχολογικό. β) Τον σκοπό του ψυχολογικού ενδιαφέροντος του μαθητή. γ) Την σύλληψη και την πραγμάτωση του σκοπού, δ) Την εκτέλεση του πλάνου και ε) την αξιολόγηση του πλάνου.

Οι κύκλοι σπουδών είναι τέσσερις :

1^ο Κύκλος: Γλωσσικές σπουδές. Αυτό έχει τις εξής μορφές: Η προφορική έκθεση γίνεται βίωμα αν απορρέει από την πείρα των μαθητών, η γραπτή έκθεση γίνεται πάνω σε θέματα που διαλέγει ο μαθητής με βάση τις προσωπικές του πείρες, γραμματική και συντακτικό, ο λογοτεχνικός λόγος, το πεζό και το ποίημα, τα μαθητικά λογοτεχνικά δοκίμια, η δραματοποίηση.

2^ο Κύκλος: Οι κοινωνικές σπουδές. Αυτός χωρίζεται στις εξής φάσεις: Οι ποικίλες κοινωνικές δραστηριότητες των μαθητών: Σχετίζεται με την κοινωνική διαγωγή του μαθητή. Καθώς και τα καθήκοντα και τις ευθύνες και την προσαρμογή του στο κοινωνικό περιβάλλον, πρέπει το σχολείο να κάνει από υποσυνείδητο τον νόμο της ομάδας συνειδητό. Ο κοινωνικός προσανατολισμός των προεφήβων. Εδώ μιλάμε για τα κοινωνικά μαθήματα που παρουσιάζουν στο μαθητή το αιώνα του απ' όλες τις πλευρές. Τα μαθήματα αυτά είναι γενικής μόρφωσης και κάνουν τους νέους να συνειδητοποιήσουν την εξέλιξη τους με λογικό τρόπο και πρέπει η προσωπική, κοινωνική πείρα με την γενική κοινωνική πείρα να γεφυρωθούν. Οι κοινωνικές αυτές σπουδές σημαίνουν ιστορία πολιτισμού.

3^ο Κύκλος: Οι επιστημονικές: Σπουδές περιλαμβάνουν μαθήματα όπως φυσική, χημεία κ.τ.λ. που είναι οργανικά δεμένα μεταξύ τους έτσι ώστε η γνώση να είναι συνθετική και γενική. Στην μέθοδο Βιωμάτων γενική επιστήμη σημαίνει την λύση προβλημάτων και ορίζονται σ' αυτή οχτώ περίοδοι από 45 λεπτά η κάθε μία. Υπάρχουν δυσκολίες στο χειρισμό αυτής της επιστήμης. Λίγοι δασκαλοι την χειρίζονται και οι περισσότεροι ενδιαφέρονται για ένα κλάδο της. Η Μέθοδος Βιωμάτων τους βοηθάει στο έργο τους. Τα επιστημονικά αυτά μαθήματα μπορούν να πετύχουν μία πρόοδο σε ένα πλατύτερο επίπεδο.

4^ο Κύκλος: Οι καλλιτεχνικές σπουδές. Οι μαθητές χρειάζονται να αποκτήσουν την αίσθηση του ωραίου σαν αισθητική λύτρωση μέσα στην πορεία τους από τον υποσυνείδητο κόσμο στον συνειδητό και έχουν την ανάγκη να ταχτοποιούν και να καλυτερεύουν τις εργασίες τους. Υπάρχουν όμως και δυσκολίες που απορρέουν από την ποικιλία της καλλιτεχνικής ιδιοφυΐας. Το καλλιτεχνικό βίωμα ελευθερώνει την έκφραση του μαθητή αλλά απαιτεί πειθαρχία, η οποία

συνιστά σε καλλιτεχνικούς νόμους. Στην καλλιτεχνική πλευρά του προγράμματος υπήρχε η ρουτίνα την οποία δίνει ο δάσκαλος. Υπάρχουν όμως κάποιες πρωτοποριακές προσπάθειες. Γενικά ο κύκλος των καλλιτεχνικών βιωμάτων είναι απαραίτητος για την ψυχολογική αναπροσαρμογή των σχολείων. Αν όλους αυτούς τους κύκλους καταφέρει να τους συνδυάσει τότε θα συμβάλλει αποτελεσματικά στην πρόοδο και στην αύξηση του μαθητή.

Τον συντηρητικό τρόπο οργάνωσης δυστυχώς τον χρησιμοποιούν αρκετά σχολεία τα οποία δεν ακολουθούν ούτε προγράμματα δράσεων, ούτε ευρείς κύκλους σπουδών αλλά παρουσιάζουν μόνο μία σκιά βιώματος. Κατά την γνώμη της Μ. Παπαδημητρίου αυτά τα σχολεία όμως δεν μπορούμε να τα μεμφθούμε γιατί κάνουν ότι θεωρούν καλύτερο για τους νέους.

Κεφάλαιο Πέμπτο

Η Μέθοδος Βιωμάτων στα σχολεία «πρακτικής κατεύθυνσης» για μαθητές 12-15 η' 16 ετών

Το κεφάλαιο αυτό ασχολείται με τον κατάλληλο τύπο βιωμάτων για τους προεφήβους και τον τρόπο οργάνωσης των βιωμάτων.

Τα σχολεία αυτά είναι επιμορφωτικά δεν έχουν σκοπό να ετοιμάσουν επαγγελματίες αλλά να καλλιεργήσουν τους μαθητές και περιλαμβάνουν κάθε είδος ασχολίας. Ο κατάλληλος τύπος βιωμάτων γι' αυτά είναι τα πρακτικά. Τα βιώματα είναι ατομικά και επιτρέπουν ελευθερία στο μαθητή καθώς οι δάσκαλοι είναι θεατές. Στα πρακτικά βιώματα οι έρευνες είναι οι εξής: Επιστημονικές για το υλικό, κοινωνικές για την εφαρμογή των πρακτικών τεχνών και καλλιτεχνικές. Αρχή αυτών των σχολείων είναι όλοι οι νέοι να περάσουν διαδοχικά απ' όλα τα εργαστήρια.

Πολλά από αυτά τα σχολεία χρησιμοποιούν εγχειρίδια διαβαθμισμένων πρακτικών ασκήσεων που ενθαρρύνουν τον νέο για τις προσωπικές του εφευρέσεις.

Τα επιμορφωτικά σχολεία της υπαίθρου έχουν γεωργικό χρωματισμό γιατί βασίζονται στο αγροτικό περιβάλλον και στις αγροτικές εργασίες, πρέπει να αναφέρουμε στο πρόγραμμα τους περιλαμβάνονται πολλές αγροτικές εργασίες.

Συμπερασματικά τα σχολεία αυτά έχουν ως στόχο περισσότερο το πρακτικό ενδιαφέρον και την επαγγελματική αποκατάσταση των μαθητών και οι μαθητές πειραματίζονται πάνω σε πρακτικές εργασίες.

Κεφάλαιο Έκτο

Η Μέθοδος Βιωμάτων στην κατώτερη επαγγελματική εκπαίδευση

Στο ακόλουθο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αιτήματα αλλαγής προσανατολισμού των σχολείων της κατώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης, θεωρείται το τεχνικό βίωμα το πιο κατάλληλο και αναφέρονται ορισμένα προβλήματα τα οποία βλέπει η Μ.Παπαδημητρίου.

Τα κατώτερα επαγγελματικά σχολεία έχουν ως στόχο να δώσουν ειδικές τεχνικές γνώσεις για το κατώτερα επαγγέλματα, τα μαθήματα παραμερίζονται μπροστά στον πρακτικό προσανατολισμό. Το αίτημα είναι να αλλάξει όλος ο προσανατολισμός αυτών των σχολείων και γι' αυτό απαιτείται γνώση δύο ειδών: α)Για την ψυχοσύσταση των μαθητευομένων, β)για την υφή των επαγγελμάτων.

Χρειάζεται άμεση παρατήρηση και μελέτη των συνθηκών της φύσης, Σ' αυτό το σχολείο το τεχνικό βίωμα είναι το κατάλληλο για να προσφέρει γνώσεις και δεξιότητες γιατί δείχνει την φύση του επαγγέλματος και η ουσία του είναι πράξη και προχωρά από μικροπρόβλημα σε μικροπρόβλημα. Το εργαστήριο είναι κυρίως φορέας αυτών των σχολείων. Η Μέθοδος Βιωμάτων σ' αυτά τα σχολεία η μόνη ψυχολογικά φυσική και εφαρμόσιμη.

Δύο σημεία πρέπει να τονιστούν είναι:

1)Το πρόβλημα της συνεκπαίδευσης το οποίο η Μ.Παπαδημητρίου πιστεύει ότι παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες γιατί αυξάνονται οι ψυχικές διαφορές των δύο φίλων ενώ θα έπρεπε να διαμορφωθεί η αγωγή των δύο φίλων για να υπάρχουν σημεία επαφής μεταξύ τους.

2)Το βιολογικό κεντρικό πρόβλημα στην ζωή των δύο φύλων, ουσιαστικά το βιολογικό τους επάγγελμα είναι να κάνουν οικογένεια.

Συμπερασματικά σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου τα σχολεία των προεφήβων πρέπει να είναι αυτόνομα.

Κεφάλαιο Έβδομο

Οι δάσκαλοι και η προοπτική των σχολείων των προεφήβων

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι δύο απόψεις σχετικά με πως θα πρέπει να είναι οι καθηγητές και οι απόψεις της Μ. Παπαδημητρίου σχετικά με το θέμα αυτό. Επίσης αναφέρονται και οι προοπτικές για την περαιτέρω μόρφωση των προεφήβων.

Σχετικά με τους κατάλληλους ανθρώπους για την αγωγή των προεφήβων υπάρχουν δύο γνώμες: Πολλοί θεωρούν καλό οι δάσκαλοι να είναι δημοδιδάσκαλοι και θα πρέπει να μετεκπαιδευτούν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των μαθητών. Οι δημοδιδάσκαλοι θα πρέπει να είναι και τεχνικοί.

Η δεύτερη άποψη είναι ότι οι δάσκαλοι θα έπρεπε να είναι καθηγητές. Από τις δύο παραπάνω κατηγορίες η Μ. Παπαδημητρίου δέχεται τους δημοδιδάσκαλους όταν μετεκπαιδευτούν στην ψυχολογία των προεφήβων. Επιπλέον οι δημοδιδάσκαλοι είναι πιο κοντά στο λαό. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι είναι: α) Πως θα φερθούν στα παιδιά, β) πως θα επιβάλλουν τον εαυτό τους στα παιδιά, γ) η εμφάνιση των βιολογικών παραγόντων και η διαφοροποίηση τους από άτομο σε άτομο, δ) πως μπορεί να αντιμετωπίσει τις συγκρούσεις μεταξύ των μαθητών και πως μπορεί να επιβάλλει τους νόμους του σχολείου.

Στην περίοδο της εφηβείας τους οι νέοι περνάνε κάποιες κρίσεις και αφήνονται μόνοι τους να τα βγάλουν πέρα, οι νέοι που προχωρούν στη Μέση Παιδεία έχουν όμως ένα σκοπό συνειδητό ή όχι, ο οποίος είναι ο επαγγελματικό προσανατολισμός, ο οποίος έχει αρκετά προβλήματα όπως ο ανταγωνισμός. Ιδρύθηκαν ορισμένες οργανώσεις για την υποστήριξη των νέων αλλά επειδή οι σκοποί του εξυπηρετούσαν αυτούς που ευθύνονταν για τα προβλήματα των νέων διαλύθηκαν.

Απ' όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στην άποψη πως η αγωγή των προεφήβων μπορεί να οργανωθεί και γι' αυτό το λόγο ιδρύθηκαν οργανώσεις για τον σκοπό αυτό.

Κεφάλαιο Όγδοο

Η κατάσταση στην Ελλάδα για την εκπαίδευση των προεφήβων 12-14 ετών

Το κεφάλαιο παρουσιάζει γενικά την κατάσταση και την οργάνωση των σχολείων των προεφήβων που εξαρτώνται από διάφορα υπουργεία.

Θα έπρεπε να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στα σχολεία της υπαίθρου αλλά φαίνεται ότι δίνεται περισσότερη προσοχή στα σχολεία τω πόλεων.

Για τους νέους 12-15 ετών δεν υπάρχουν κατευθυντήριες γραμμές τα σχολεία στα οποία εκπαιδεύονται είναι :

Τα αστικά σχολεία που είναι τα σχολεία των Υπουργείου Παιδείας με σκοπό την γενική μόρφωση. Τα σχολεία αυτά απέτυχαν εντελώς γιατί η οργάνωση δεν ενθάρρυνε τους στόχους τους.

Τα σχολεία του Υπουργείου Πρόνοιας είναι: Τα εθνικά κρατικά ορφανοτροφεία αρρένων και θηλέων καθώς και ιδιωτικά ορφανοτροφεία. Οι αγροτικές μεταβατικές οικοκυρικές σχολές, που τα παιδιά ασχολούνται με οικοκυρικά και γεωργικά μαθήματα. Τα σχολεία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας είναι:Επαγγελματικές και τεχνικές σχολές αγοριών, επαγγελματικές σχολές για τους νέους και τις νέες.

Σχολεία για τους προεφήβους, εξαρτώνται από το Υπουργείο Γεωργίας:Πρακτικά γεωργικά σχολεία, εξωσχολική Γεωργική εκπαίδευση, οικοκυρικά μαθήματα για τα κορίτσια της επαρχίας. Τα τρία παραπάνω σχολεία απευθύνονται σε παιδιά αγροτών όπου για την εκπαίδευση τους χρειάζονται καταρτισμένα στελέχη.

Η Μέση Παιδεία έλκυε διαρκώς και περισσότερους μαθητές γιατί οι γονείς θέλουν να μορφώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τα παιδιά τους. Θα έπρεπε το κράτος ή κάποιοι ιδιώτες να ιδρύσουν γραφεία επαγγελματικής καθοδήγησης που θα βοηθήσουν τους νέους.

Στην χώρα μας είχαν ιδρυθεί επαγγελματικές σχολές για τους νέους 12-15 ετών οι κατευθυντήριες γραμμές των οποίων είναι 1)διάγνωση των γενικών δεξιοτήτων και των ειδικών ενδιαφερόντων των νέων, 2)εξακρίβωση του είδους και του βαθμού ικανότητας που απαιτεί το επάγγελμα, 3)εξακρίβωση κορεσμού του εκάστοτε επαγγέλματος. Τα σχολεία αυτά δεν έχουν σκοπό να προετοιμάσουν στυγνούς επαγγελματίες αλλά συνδυάζονται και με τον αν-

θρωπισμό γι' αυτό και η μόρφωση είναι διπλή: Γενική και επαγγελματική. Σ' αυτά τα σχολεία η Μέθοδος Βιωμάτων περιλαμβάνει στην κατεύθυνση τους και προπαιδευτική πράξη και πολλοί ζητούν στα σχολεία αυτά περισσότερη μέθοδο και λιγότερες γνώσεις.

Τέλος σύμφωνα με την Μ. Παπαδημητρίου η μέθοδος βιωμάτων θα πρέπει να εφαρμοστεί σε όλους τους σχολικούς τύπους. Γιατί οι μαθητές έχουν ανάγκη από την παρατήρηση, το παιχνίδι και την ψυχαγωγία.

2.2.5 Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που μπορούμε να εξαγάγουμε σύμφωνα με την Μ. Παπαδημητρίου για τον τόμο Α' είναι πως η νέα αγωγή έχει ως σκοπό την αύξηση, την προώθηση και την ένταξη των μαθητών στην κοινωνική ζωή. Μία κοινωνία που ενδιαφέρεται για την εξέλιξη της χρησιμοποιεί την εκπαίδευση ως μέσο που θα δημιουργήσει νέους με κριτική σκέψη που θα είναι ικανοί να αναπλάσουν την εικόνα της κοινωνίας.

Το δημοτικό απαιτεί αλλαγή του πνεύματος της αγωγής γιατί ο στόχος είναι η ψυχολογική, η κοινωνική και η ηθική ανάπτυξη των νέων.

Η Μ. Παπαδημητρίου θεωρεί πως οι λειτουργίες του βιώματος είναι σημαντικές για την γενική αύξηση των μαθητών και πως το βίωμα απαιτεί τις ζωντανές πείρες καθώς και την ελευθερία των μαθητών, χωρίς αυτό να σημαίνει πως αυτοί λειτουργούν ανεξάρτητα και χωρίς πειθαρχία. Για την Παπαδημητρίου το βίωμα, το άτομο και η κοινωνία δεν έχουν σχέση αιτίου-αιτιατού αλλά συμπίπτουν. Η παιδαγωγική λειτουργία του βιώματος βρίσκεται αφενός στην προσπάθεια και στη δράση του μαθητή και αφετέρου στην ευθύνη του μαθητή για την εργασία και τα αποτελέσματα της. Η διάρκεια εξαρτάται από την ηλικία του μαθητή από τις ικανότητες του δασκάλου, από τις συνθήκες του σχολείου και από την κατανόηση των γονέων.

Τα ριζοσπαστικά σχολεία εφαρμόζουν το βίωμα στην σημαντικότερη και κοινωνικότερη μορφή του, οργάνωσαν εβδομαδιαίο πρόγραμμα δράσεων γιατί πιστεύουν ότι οι μαθητές πρέπει να αφεθούν ελεύθεροι ώστε να διαθέτουν χρόνο για το βίωμα, αλλά τα σχολεία της υπαίθρου μπορούν να το εφαρμό-

σουν καλύτερα λόγω της μεγαλύτερης ελευθερίας κινήσεων των μαθητών. Το ζήτημα είναι να υπάρξει λιγότερη σπατάλη ενέργειας και απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων. Τα σχολεία αν λάβουν υπόψη το χαρακτήρα τους και τον συνδυάσουν με την εκπαιδευτική διαδικασία μπορούν να περιμένουν λαμπρά αποτελέσματα. Όλα τα σχολεία που εφαρμόζουν την μέθοδο βιωμάτων βασίζονται στη δημιουργική διάθεση του μαθητή και θέτουν την τοπική ζωή ως πυρήνα της εργασίας τους γιατί αυτό βρίσκεται πιο κοντά στα ενδιαφέροντα του μαθητή σε αντίθεση με την στείρα γνώση που προσφέρεται από το σχολικό βιβλίο και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα του μαθητή.

Η Μ. Παπαδημητρίου θεωρεί πως η μέθοδος βιωμάτων πρέπει να εφαρμόζεται σε όλους τους τύπους σχολείων γενικά. Επίσης θεωρεί πως οι εξετάσεις δεν αναδεικνύουν τις ικανότητες των νέων και πως οι παιδαγωγοί πρέπει να αντιμετωπίζουν τους προεφήβους προσεχτικά λόγω του ιδιαίτερου του χαρακτήρα τους και να είναι συμπαραστάτες και οδηγοί τους. Η Μ. Παπαδημητρίου δέχεται τους δημοδιδάσκαλους όταν μετεκπαιδεύουν στην ψυχολογία των μαθητών, επιπλέον οι δημοδιδάσκαλοι είναι πιο κοντά στο λαό.

Η Μ. Παπαδημητρίου επίσης συμπεραίνει πως οι διάφοροι τύποι σχολείων οι οποίοι εφαρμόζουν τη μέθοδο βιωμάτων πρέπει να είναι αυτόνομοι.

2.3. Β' τόμος. Η Νέα Αγωνή, θεωρία και μέθοδοι. Η Μέθοδος Βιωμάτων στη Μέση Παιδεία.

Το πρώτο μέρος του δευτέρου τόμου αναφέρεται στα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης στα οποία φοιτούν μαθητές 12 έως 15 ετών, στους νόμους της αύξησης των νέων, στην ψυχοσύσταση των προεφήβων στην υφή της κοινωνίας σχετικά με τους μαθητές, στους σκοπούς και στα ιδανικά των νέων καθώς και πως εφαρμόζονται αυτά στην ελληνική εκπαίδευση.

2.3.1. Α' Μέρος. Θεμελιώδεις αρχές και σκοποί στη Μέση Εκπαίδευση.

Κεφάλαιο Α΄

Η Μέση Εκπαίδευση, η ψυχοσύσταση των μαθητών και η κοινωνία γύρω από αυτούς

Σ' αυτό το σημείο θα αναφερθούμε στα σχολεία που εκπαιδεύουν μαθητές 12 με 18 ετών και στους νόμους αύξησης των νέων. Επίσης παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της ψυχοσύσταση των προεφήβων, οι ψυχικές τους μεταβολές καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην επαφή τους με τους ενήλικες, με την οικογένεια και με την κοινωνία.

Τα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης εκπαιδεύουν τους μαθητές από 12-18 ετών ή και από 10 ετών. Περιλαμβάνει την προεφηβεία και την εφηβεία. Υπηρετεί την αύξηση των νέων, δηλαδή στο να ζήσει ο νέος όλες τις δυνατότητες της ηλικίας του ομαλά.

Η τριβή είναι ο πρώτος νόμος της αύξησης των νέων για τις ηλικίες της Μέσης Εκπαίδευσης, η οποία είναι άμεση και έμμεση.

Ο 2^{ος} νόμος της αύξησης των νέων είναι η ενότητα της προσωπικότητάς τους.

Ο 3^{ος} νόμος είναι η συνέχεια, δηλαδή η χρονική ενότητα στη διάρκεια της αύξησης.

Ο 4^{ος} νόμος είναι η διαρκής και αυξανόμενη αυτενέργεια και δημιουργικότητα.

Ο 5^{ος} νόμος είναι η ατμόσφαιρα ασφαλείας, συμπάθειας και χαράς.

Το κριτήριο για την ομαλή πορεία της αύξησης των νέων είναι αν αυτή διαγράφεται ολόενα και καθαρότερα με κάποια αυτονομία και αν απλώνεται στην ψυχοσύνθεσή τους.

Έτσι το έργο της Μέσης Εκπαίδευσης καταλήγει αποστολή και γι' αυτό χρειάζεται ψυχολογική εργασία.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα στην ψυχοσύσταση των εφήβων ηλικίας 12-15 ετών είναι οι ψυχολογικές μεταβολές στο σώμα η πνευματική αβεβαιότητα και η συναισθηματική αβεβαιότητα.

Σχετικά με την ψυχοσύσταση των νέων στην ηλικία 15 έως 18 ετών:

Η φυσιολογική αύξηση παρουσιάζει βραδύτερο ρυθμό. Αναφορικά με την ψυχολογική τους αύξηση: στο πνευματικό έδαφος, υψώνεται το επίπεδο της πνευματικής εργασίας. Στο συναισθηματικό και βουλευτικό έδαφος, η ψυχική ζωή γίνεται εσωτερικότερη και πολυπλοκότερη.

Τα σημαντικότερα συναισθήματα και βουλευτικά προβλήματα των νέων χωρίζονται στις εξής κεντρικές ομάδες: Τη σχέση τους προς το άλλο φύλο, είναι προσωπικό πρόβλημα, είναι όμως απόλυτα φυσικό. Άλλοι αισθάνονται ανωτερότητα και άλλοι κατωτερότητα. Επίσης είναι δύσκολο και το πρόβλημα της σεξουαλικής διαφώτισης των νέων. Και η σχέση των νέων προς τους γονείς τους: Αυτή είναι δυσκολότερη και έχει βαθιά ψυχολογική σημασία. Η λύση βρίσκεται στο διαφωτισμό των γονέων.

Η σχέση των νέων προς τους συνομήλικούς τους είναι απλούστερο πρόβλημα. Ενώ η σχέση των νέων με την κοινωνία αποτελεί ένα από τα πολυπλοκότερα προβλήματα γιατί σχετίζεται με τις πολύπλοκες ανάγκες των νέων. Ανάλογα με το τι ζουν οι νέοι, σχηματίζουν την εικόνα του εαυτού τους, πιστεύουν πως οι άλλοι δεν μπορούν να τους καταλάβουν και απαιτούν από όλους να τους προσέχουν. Επίσης περιμένουν από τους ενήλικους να τους διαφωτίσουν. Υπάρχουν νέοι που διαφωνούν με την υπάρχουσα τάξη και άλλοι τη δέχονται. Η ψυχική ανάγκη των νέων όμως είναι η ένταξή τους στην κοινωνία και η διαμόρφωση της διαγωγής τους.

Η σχέση των νέων με τη θρησκεία και την τέχνη: Τάση τους προς τη θρησκευτικότητα οφείλεται στην προσπάθειά τους να αναγάγουν τα φαινόμενα σε μια γενική αρχή και στην ανάγκη για ηθικότητα και γι' αυτό δεν σχετίζεται με το αν εκκλησιάζονται ή όχι.

Η οικογένεια, η γειτονιά καθώς και ο μηχανισμός της κοινωνίας αλλάζουν μέρα με τη μέρα, ως φυσικό επακόλουθο αυτών των αλλαγών είναι και οι αλλαγές στις ανθρώπινες σχέσεις. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα την αντινομία της φυσικής ανάγκης των νέων για αγάπη και συμπάθεια προς την αποτομότητα και τη σκληρότητα τους.

Οι νέοι αν και μεταχειρίζονται την ίδια γλώσσα με τους ενήλικες δεν επικοινωνούν μαζί τους, υπάρχει χάσμα ανάμεσά τους. Ωστόσο οι νέοι δεν είναι εχθροί της κοινωνίας αλλά αποτελούν το νέο αίμα της, το μέλλον της και την ανανέωσή της γι' αυτό πρέπει να αξιοποιηθούν οι κοινωνικές και ηθικές τους δυνατότητες.

Συμπερασματικά στην μέση παιδεία πρέπει να εφαρμοστεί η ψυχολογική κατανόηση των νέων έτσι ώστε να λυθούν τα προβλήματα των σχέσεων τους με το γύρο τους περιβάλλον όπου η συσχέτιση με αυτό είναι η ψυχική τους ανάγκη. Ωστόσο οι νέοι δεν είναι εχθροί της κοινωνίας απλά θα πρέπει να βοηθηθούν στην ένταξή τους σε αυτή από τους ενήλικες.

2.3.2. Β' Μέρος. Η αναδιοργάνωση της Μέσης Παιδείας στα βασικά της προβλήματα.

Στο μέρος Β' στο οποίο περιλαμβάνονται οχτώ κεφάλαια δόθηκε πλάτος στα ενδιαφέροντα και στις δυνατότητες των μαθητών, στην κάθετη και οριζόντια οργάνωση της Μέσης Εκπαίδευσης και στο πρόγραμμα αύξησης αυτής. Λόγος έγινε επίσης για τις νέες μεθόδους στη αναδιοργάνωση της Μέσης Εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο Α'

Η αναδιοργάνωση της μέσης, η είσοδος των μαθητών στην μέση.

Το κεφάλαιο αναφέρεται στα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η μέση εκπαίδευση καθώς και στην πηγή τους. Επίσης στο όριο με βάση το οποίο οι μαθητές μπορούν να ενταχθούν στην μέση εκπαίδευση.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που εντοπίστηκαν στην Μέση Εκπαίδευση είναι να αποκτήσει η Μέση την οντότητα και την αυτοτέλειά της καθώς επίσης δική της ψύχη, δικό της πνεύμα και δική της ηθική υπόσταση. Όλα αυτά πηγάζουν από το βαθύτερο περιεχόμενο της Μέσης Εκπαίδευσης και βοηθούν στην εργασία της αλλά δεν την καθορίζουν.

Για να αποκτήσει η Μέση Παιδεία τέτοια ψυχή, το πρώτο βήμα είναι να ζήσει τη ζωή μέσα και έξω από τα πλαίσια της σχολικής αίθουσας.

Θεωρείτε ότι αν ο μαθητής δέκα ετών προωθηθεί στην μέση στην μέση εκπαίδευση είναι ψυχολογικό σφάλμα γιατί σημαίνει ψυχολογικό εκβιασμό.

Γιατί μεταβίβαση στην μέση εκπαίδευση σημαίνει να περάσουμε από την κλειστή ατμόσφαιρα του δημοτικού σε ένα πλατύτερο περιβάλλον. Ακόμη ση-

μαίνει απότομη αλλαγή και χωρισμό από τους συμμαθητές τους, από διάφορα γενικά πρόσωπα.

Η αντίληψη που επικρατεί γενικότερα είναι ότι η Μέση εκπαίδευση δεν πρέπει να παίρνει μαθητές κάτω των δώδεκα ετών.

Συμπερασματικά με βάση την Μ.Παπαδημητρίου το έργο της Μέσης εκπαίδευσης είναι μεγάλο και δύσκολο και δεν αρκεί γι' αυτό η αναθεώρηση του προγράμματος και πως η προπαρασκευή των νέων πρέπει να γίνεται από το δημοτικό.

Κεφάλαιο Β'

Η επιλογή των μαθητών για την μέση

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στους ψυχολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν την προώθηση των μαθητών από το δημοτικό στην μέση εκπαίδευση οι οποίοι είναι α)η προσωπική φιλοδοξία των μαθητών, β)η φιλοδοξία των γονιών, γ)το γόητρο της Μέσης Εκπαίδευσης, δ)η ύπαρξη ή μη προώθηση του μαθητή στο τάδε σχολείο της Μέσης και ε) η πνευματική ποιότητα του μαθητή.

Απ' όλους αυτούς τους παράγοντες πιο αποφασιστικοί είναι η φιλοδοξία του μαθητή και των γονιών, αλλά υπόκεινται σε λάθη γιατί το παιδί σε τέτοια ηλικίας δεν ξέρει ακόμα τι μπορεί να κάνει και υπερεκτιμά τον εαυτό του και οι γονείς υπερεκτιμούν τα παιδιά τους.

Το μόνο κριτήριο για την προώθηση των μαθητών στην Μέση Εκπαίδευση είναι οι εισιτήριες εξετάσεις και κυρίως οι γραπτές. Αλλά και αυτές έχουν τα εξής μειονεκτήματα δημιουργούν ψυχολογικό φόβο στο μαθητή και δεν δείχνουν τις ικανότητες των μαθητών. Γι' αυτό συμπληρώνονται με το απολυτήριο του μαθητή από το δημοτικό με μια έκθεση του μαθητή πάνω σε ένα θέμα που του δίνουμε γενικά ερωτηματολόγια από διάφορα μαθήματα και με ερωτηματολόγια κοινής ιδιοφυΐας.

Σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου θα λέγαμε ότι πρέπει στην Μέση Εκπαίδευση να προσφέρεται ότι είναι δυνατόν δωρεάν.

Κεφάλαιο Γ'

Η διάγνωση των ατομικών ενδιαφερόντων και ικανοτήτων των μαθητών

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στις προϋποθέσεις για την ψυχοσύσταση της ηλικίας 12 με 15 ετών και στο αίτημα για την διάγνωση της ατομικότητας των μαθητών για όλους τους τύπους σχολείων.

Η διάγνωση προϋποθέτει την γνώση της ψυχοσύσταση της ηλικίας 12 μέχρι 15 και την διάφορά ανάμεσα στα δύο φύλα.

Ο κάθε τύπος σχολείων της Μέσης έχει ορισμένο πρόγραμμα με προοπτική τον αντίστοιχο κύκλο της ανώτατης εκπαίδευσης. Υπάρχει λοιπόν το αίτημα να γίνει η διάγνωση των ατομικότητων των μαθητών, ζητούν αυτή η περίοδος να αντικαταστήσει τις σημερινές εισιτήριες εξετάσεις. Η σημερινή οργάνωση των σπουδών για τα έτη 12 έως 15 στηρίζεται κυρίως στα κοινά γνωρίσματα που παρουσιάζουν οι μαθητές κυρίως σ' αυτή την ηλικία ιδίως στον διανοητικό τομέα.

Η διάγνωση είναι δυνατή και ορθή υπό τις εξής προϋποθέσεις: 1) Αν ορισθεί η ηλικία 12 με 15 ετών ως κατώτερος κύκλος της Μέσης και αν γίνει το κοινό υπόβαθρο για όλους τους τύπους των σχολείων της Μέσης 2) Εάν γύρω σε αυτό το κοινό υπόβαθρο οργανωθούν πλούσιες ευκαιρίες μέσα και έξω από την τάξη για να εκδηλώνονται οι μαθητές αβίαστα. 3) Αν η συστηματική παρατήρηση και διάγνωση από τους οικείους καθηγητές συμπληρωθεί από την διάγνωση άλλων καθηγητών 4) Εάν γίνονται εισιτήριες εξετάσεις για τον ανώτερο κύκλο σπουδών.

Η Μ.Παπαδημητρίου θεωρεί ότι η μέση παιδεία αρχίζει να γίνεται εκπαίδευση του λαού και γίνονται προσπάθειες να ανυψωθεί η στάθμη της.

Κεφάλαιο Δ'

Η διαφοροποίηση των σπουδών στη μέση και η διάρθρωση της σε άλλες χώρες και σε εμάς

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι απόψεις για την διαφοροποίηση των σπουδών στη μέση, η οριζόντια και η κάθετη οργάνωση της.

Εδώ παρουσιάζονται δύο απόψεις: α) Η τυπικοδιοικητική άποψη στην οποία είναι αναγκαία μια απλή διάρθρωση της μέσης και στην οποία υπολογίζονται

οι μαθητές κατά τρόπο αφηρημένο ως επαγγελματικές μονάδες. β) Η καθαρώς εκπαιδευτική άποψη που βλέπει τον κάθε μαθητή ως ξεχωριστό άτομο με ξεχωριστές ανάγκες.

Η πρώτη άποψη οδηγεί στην οριζόντια οργάνωση, η δεύτερη άποψη οδηγεί στην κάθετη οργάνωση .

Α' Οριζόντια οργάνωση. Διάρθρωση σε τύπους μέσων σχολείων.

Ονομάζεται έτσι γιατί τα σχολεία σχηματίζουν πυραμίδες περιλαμβάνοντας μαθητές της ίδιας ικανότητας το μέτρο απόδοσης των εργασιών που δίνονται είναι ο μαθητής και γι' αυτό γίνεται ένα μόνο πρόγραμμα. Τα πλεονεκτήματα της είναι η ομοιογένεια στο ποιόν των μαθητών, η απλότητα στη διοίκηση, και η συγγένεια στην οργάνωση, επίσης απλοποιεί το πρόβλημα του διδακτικού προσωπικού και έχει διδακτική αποτελεσματικότητα. Τα μειονεκτήματα είναι ότι οι τύποι των μέσων σχολείων που στέκονται υψηλότερα στην πυραμίδα έχουν περισσότερο κοινωνικό γόητρο, περιορίζουν τους μαθητές σε κλειστή ατμόσφαιρα και κυρίως ότι είναι οι τεχνητοί και κοινωνικά ανεπαρκείς.

Σε άλλες χώρες οι βασικοί τύποι στην διάρθρωση των σχολείων είναι το γυμνάσιο, η τεχνική μέση σχολή, η νεωτεριστική μέση σχολή και οι μέσες επαγγελματικές σχολές.

Τα κύρια χαρακτηριστικά των σχολείων είναι :1)Το κλασικό γυμνάσιο το οποίο προσφέρει ως σήμερα ανθρώπους με ιδανικά και προσωπικότητα, με ανεξαρτησία και αυτοπειθαρχία.2)Το πρακτικό λύκειο, αποτελεί ανεξάρτητο οργανισμό. Οργανώνει ένα πρόγραμμα σπουδών που να σχετίζεται με ειδικά προβλήματα.3)Η Μέση Τεχνική σχολή. Ο κεντρικός της άξονας είναι η γενική μόρφωση και δεν σκοπεύει να διδάξει ειδικές τεχνικές δεξιότητες γι' αυτό οι μαθητές φοιτούν σ' αυτή με βάση το ενδιαφέρον τους για την εφαρμοσμένη επιστήμη για την εφαρμοσμένη επιστήμη.4)Η Νεωτεριστική μέση σχολή. Διαφέρει από τα προηγούμενα σχολεία στο έμπυχο υλικό αλλά και στο σκοπό. Αποσκοπεί στην ποιότητα δηλαδή θέλει να βγάλει απόφοιτους με ανυψωμένο εγώ και ικανούς να καταρτιστούν σε ένα επάγγελμα, υπάρχει όμως ο κίνδυνος μήπως ο ανταγωνισμός μεταξύ τους καταστρέψει το σκοπό της.5)Τα διδασκαλεία που αποτελούν ιδιότυπο κύκλο σπουδών και μεταχειρίζονται τους μαθητές σαν έμπυχα αλλά σαν τα δυσκολότερα πλάσματα στον κόσμο. Δεν

μπορούν όμως να δώσουν στο δάσκαλο την ψυχολογική μέθοδο αλλά δίνουν μόνο την ιδιορρυθμία της παιδικής ψυχής.

Η οριζόντια οργάνωση στην ελληνική Μέση Παιδεία.

1. Αστικά σχολεία.
2. Γυμνάσιο, είναι το κυρίαρχο σχολείο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η μόρφωση των μαθητών πάσχει από αυτά.
3. Α) Η Μέση Επαγγελματική Εκπαίδευση α) Εμπορικές σχολές του υπουργείου Παιδείας .β) Εμπορικές σχολές του υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας.
Β) Οι Μέσες Τεχνικές ή Επαγγελματικές σχολές.

Υπάρχει σχέδιο να χωριστεί η Μέση Εκπαίδευση σε δύο κύκλους 1) Α' Κύκλος Κατώτερος ο οποίος θα χτιστεί πάνω στο εξατάξιο δημοτικό 2) Β' Κύκλος που θα διαρκεί τρία έτη.

Β' Κάθετη οργάνωση στην μέση

Στηρίζεται κυρίως στους νόμους της αύξησης των μαθητών της Μέσης. Προσπαθεί να σεβαστεί την ατομικότητα, την αυτεπίγνωση και τον αυτοκαθορισμό, παρουσιάζει και αυτή το σχήμα της πυραμίδας αλλά οι τομείς της είναι κάθετες και όχι οριζόντιες. Τα πλεονεκτήματα του μέσου σχολείου είναι: α) Θεμελιώνει το εκπαιδευτικό σύστημα σε βάση δημοκρατική, β) προσφέρει μεγαλύτερη ποικιλία εκπαιδευτικών και κατευθύνσεων και κάνει ψυχολογικότερη και αποτελεσματικότερη την προσαρμογή των μαθητών, γ) ευκολύνει στο μέγιστο βαθμό την εκπαίδευση των μαθητών από ένα τμήμα στο άλλο, δ) παρουσιάζει μία πλατιά και πλούσια οργανωμένη σχολική ζωή, ε) πλαταίνει τους ψυχολογικούς ορίζοντες του μαθητή.

Τα αδύνατα σημεία του μέσου σχολείου είναι :

- 1) Από την άποψη των γονέων: α) Δεν τους αρέσει να συναναστρέφονται με πολλούς μαθητές, β) δημιουργούν επεισόδια για να μην μετακινηθεί το παιδί τους από εκεί που βρίσκεται αν και αυτή η μετακίνηση είναι απαραίτητη.
- 2) Από την άποψη του σχολείου: Απαιτεί πλάτος γνώσεων από το διδακτικό προσωπικό έτσι ώστε οι καθηγητές να μην μπορούν να προσαρμοστούν σ' αυτό το πολυδιάστατο σχολείο.
- 3) Από άποψη κοινωνικότητας: Τα σχολικά κτίρια είναι ανεπαρκή.

Η Μ. Κ. Παπαδημητρίου συμπεραίνει πως η γενική μόρφωση των νέων πρέπει να γίνεται με βάση το ανθρωπιστικό πνεύμα και πως τα σχολικά κτίρια δεν είναι επαρκή για την ψυχαγωγία των νέων και για τη δημιουργία εργαστηρίων.

Κεφάλαιο Ε΄

Το πρόγραμμα των σχολείων της μέσης εκπαίδευσης

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται γενικά στα προγράμματα των διάφορων τύπων της μέσης εκπαίδευσης.

Τα προγράμματα στους διάφορους τύπους οριζόντιας οργάνωσης είναι: Το πρόγραμμα του κλασικού γυμνασίου: Η βάση του είναι οι κλασικές σπουδές. Το πρόγραμμα των πρακτικών λυκείων, άξονας του είναι τα φυσικομαθηματικά. Το πρόγραμμα των Μέσων Εμπορικών Σχολών. Το 1/3 του προγράμματος είναι θεωρία και τα 2/3 είναι πράξη. Το πρόγραμμα των επαγγελματικών σχολών. Δεν υπάρχουν σ' αυτές νόμοι που να καθορίζουν τα προσόντα του διδακτικού προσωπικού για τον κάθε τύπο.

Από τις αδυναμίες της Μέσης Εκπαίδευσης απορρέουν τα εξής αιτήματα: Όλες οι μέσες σχολές να είναι μεταξύ τους ισοδύναμες, απ' το κλασικό γυμνάσιο να αφαιρεθούν τα ξένα ως προς την ιδιοτυπία μαθητικά στοιχεία, πρέπει να υψωθεί η ηθική στάθμη του πρακτικού λυκείου, το κλασικό πνεύμα να γίνει η ατμόσφαιρα για όλους τους τύπους σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης, ο ειδικός σκοπός των Μέσων Επαγγελματικών σχολών να είναι απόλυτα σαφής, τα διδακτικά μέσα και το διδακτικό προσωπικό να διαλέγονται πολύ προσεκτικά, οι τεχνικοί και επαγγελματικοί παράγοντες να μπουν σε δράση καθοδηγημένη ανάλογα.

Το πρόγραμμα στο πολυδιάστατο μέσο σχολείο παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία υπάρχουν διάφοροι τύποι τέτοιων σχολείων: 1) Αμερικάνικό πολυδιάστατο μέσο σχολείο, αρχίζει στο τέλος του εννιατάξιου ως την υψηλή εκπαίδευση η οποία διαρκεί τέσσερα έτη. 2) Το αγγλικό πολυδιάστατο είναι δημιούργημα της εργατική κυβέρνησης και αποτελεί μέρος της αναδιοργάνωσης της παιδείας.

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως η Μ. Κ. Παπαδημητρίου θεωρεί πως το διδακτικό υλικό της Μέσης εκπαίδευσης δεν επαρκεί και πως δεν αναγνωρίζεται το έργο των μαθητών.

Κεφάλαιο Στ'

Το πρόγραμμα αύξησης στη μέση παιδεία

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται οι κατευθυντήριες γραμμές του προγράμματος αύξησης και οι κύκλοι σπουδών του προγράμματος αύξησης.

Για το πρόγραμμα αύξησης υπάρχουν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες είναι: Να οργανωθούν γύρω απ' τους νέους πολλές ευκαιρίες για να δράσουν και να δουν τι μπορούν να κάνουν. Να ενημερωθούν οι νέοι για το πως δρα το περιβάλλον γύρω τους. Εδώ είναι η θέση των γνώσεων. Πρέπει οι νέοι να ενημερωθούν έτσι ώστε να πάρουν την θέση τους στην κοινωνία και κυρίως στον τομέα του επαγγέλματος. Να ικανοποιήσει και να ισορροπήσει τον συναισθηματικό κόσμο των νέων.

Οι σύγχρονες απαιτήσεις για το πρόγραμμα της Μέσης Εκπαίδευσης είναι να αλλάξει η Μέση Εκπαίδευση προσανατολισμό και προοπτική έτσι ώστε πάνω απ' όλα να βρίσκονται οι ανάγκες των νέων στο μέγιστο δυνατό και να κατατοπίσει κοινωνικά τους νέους.

Οι τρόποι οργάνωσης της διδακτέας ύλης είναι δύο: Η δημιουργία πυρήνα και περιφέρειας στο πρόγραμμα και η σύνθεση της ύλης του προγράμματος σε ευρείς κύκλους(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Β'σελ.108-110).

Στο πρόγραμμα τα μαθήματα κατανέμονται ως εξής:α)Βασικά μαθήματα που εξυπηρετούν την βασική μόρφωση. β)Μαθήματα που καλλιεργούν τις ειδικές ικανότητες των μαθητών και είναι προαιρετικά.

Η αντιδιαστολή πυρήνα και περιφέρειας είναι σκόπιμη γιατί ο πυρήνας απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και η περιφέρεια σε μερικούς. Το πρόγραμμα αύξησης δεν δέχεται αυτήν την αντιδιαστολή αλλά θεωρεί την σχέση πυρήνα και περιφέρειας ελαστική και σχετική, επιτρέπει λοιπόν στο μαθητή να διαλέξει σύμφωνα με τις ατομικές του ανάγκες. Επίσης το πρόγραμμα αύξησης δεν αναγνωρίζει και την ισορροπία στην οργάνωση της ύλης ,η πρόοδος του κάθε μαθητή έχει δική της μορφή και ρυθμό και παρουσιάζει εναλλαγές έτσι συμπεραίνουμε ότι τα μαθήματα μεταξύ τους δεν είναι ούτε αντίθετα ούτε

ανταγωνιστικά και η σπουδαιότητα του κάθε μαθήματος είναι σχετική για κάθε μαθητή.

Οι ευρείς κύκλοι σπουδών του προγράμματος είναι οι εξής:

Ο γλωσσικός κύκλος: Περιλαμβάνει την καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας και την έρευνα της λογοτεχνικής παραγωγής του λαού στον οποίο ο μαθητής ανήκει. Σκοπός αυτού του κύκλου είναι να αποκτήσει ο νέος συνείδηση της γλωσσικής του ικανότητας και την χαρά της γλωσσικής δημιουργίας.

Ο κοινωνικός κύκλος περιλαμβάνει: Ιστορία, γεωγραφία, γεωοικονομία, και οικονομικά. Στρέφεται γύρω από τον άνθρωπο ως παράγοντα.

Ο επιστημονικός κύκλος :Περιλαμβάνει βιολογία, φυσική, χημεία, μαθηματικά, αστρονομία και λογική. Αυτός ο κύκλος ανταποκρίνεται στην δίψα των νέων για γνώση και στο ηρωικό στοιχείο της ψυχής του.

Ο καλλιτεχνικός κύκλος:Περιλαμβάνει σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική, μουσική, ορχηστρική, δραματουργία και χειροτεχνία. Αυτός ο κύκλος στερεώνει την αυτογνωσία του νέου.

Οι προϋποθέσεις για να πετύχει το πρόγραμμα αύξησης είναι:1)Να προβάλλονται ως κοινά για όλους τους μαθητές οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντα,2) να εργάζονται ομαδικά ή ατομικά ή σε συνεργασία με τους καθηγητές τους,3)τα σχεδιαζόμενα προβλήματα να είναι αντίστοιχα προς την ωριμότητα των μαθητών, 4)να υπάρχει αρκετό πλάτος και προοπτική για την έρευνα και 5)να γίνεται επιλογή των προβλημάτων που βοηθούν περισσότερο στην αύξηση των μαθητών.

Η νέα μέθοδος στη Μέση Παιδείας δείχνει και το ανθρώπινο στοιχείο δηλαδή και την ψυχή του μαθητή. Όλες οι νέες μέθοδοι αποτελούν το νέο σχολείο που έχει έμβλημα «Να ζεις δρώντας».Υπάρχουν τρεις κατηγορίες σχολείων, τα σχολεία που τα κυβερνά η διδακτική ρουτίνα κι αυτά είναι τα σχολεία της μέσης χωρίς ιστορία τα μέσα σχολεία στο αντίθετο πόλο στα οποία υπάρχουν καθηγητές πολύ νεωτεριστές και τα μέσα σχολεία όπου οι νέες μέθοδοι προσπαθούν να ριζώσουν όσο το επιτρέπουν οι σχολικοί νόμοι.

Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με το συμπέρασμα της Μ.Παπαδημητρίου πως το πρόβλημα για την μέση εκπαίδευση είναι το πώς θα περάσει από την διδασκαλία της τάξης στο ενεργό πρόγραμμα και γι' αυτό χρειάζεται προετοιμασία και πνεύμα αλλαγής.

2.3.3. Γ' Μέρος. Η Μέθοδος Βιωμάτων στην αναδιοργάνωση της Μέσης

Όσον αφορά το μέρος Γ', το οποίο καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του τόμου, ιδιαίτερη έκταση δόθηκε στην οργάνωση της μεθόδου βιωμάτων, στην Μέση Εκπαίδευση καθώς και στις μεταβαλλόμενες αξίες των κύκλων σπουδών και στο πως μπορεί να λειτουργήσει η μέθοδος Βιωμάτων στην Μέση Εκπαίδευση. Επίσης πραγματεύεται τις μεταβαλλόμενες αξίες των κύκλων σπουδών και παρουσιάζει κάποια συμπληρωματικά προβλήματα της μεθόδου βιωμάτων.

Κεφάλαιο Α'

Το βίωμα ως έννοια, λειτουργία και εσωτερική οργάνωση

Το κεφάλαιο αναφέρεται στα στάδια σχετικά με την λειτουργία του προγράμματος και στα προβλήματα της εσωτερικής οργάνωσης του βιώματος.

Η μέθοδος βιωμάτων χρησιμοποιεί ως μονάδα εργασίας το βίωμα → Project → προβάλλω τον εαυτό μου προς τα έξω. Είναι το βίωμα ένα μορφωτικό ζήτημα με κάποιο σκοπό, με ποικίλες τριβές, με πείρες.

Αναφορικά με τη λειτουργία του προγράμματος, εδώ συναντάμε πέντε στάδια: 1^ο Μορφή της ακαθόριστης επιθυμίας που αναγκάζει τον άνθρωπο να βρει μία κατάσταση ή ένα αντικείμενο που ανταποκρίνεται σ' αυτήν την επιθυμία. 2^ο Η σκέψη δέχεται ερεθισμούς από μέσα και από έξω και συλλαμβάνει μία ιδέα σαν πρόβλημα όπου σκοπός του ανθρώπου είναι η λύση του προβλήματος αυτού. 3^ο Οι αισθήσεις, η σκέψη, η βούληση και η ευαισθησία του ανθρώπου στέκονται απέναντι στο πρόβλημα. 4^ο Η φαντασία και η σκέψη του ανθρώπου προβάλλουν λύσεις και ο άνθρωπος στέκεται στην λύση που τον ικανοποιεί περισσότερο. 5^ο Γίνεται μία αξιολόγηση για το αν πέτυχε με κριτήρια η αρχική ιδέα.

Σχετικά με την εσωτερική οργάνωση του βιώματος σ' αυτήν υπάρχουν τα εξής προβλήματα: Η εκλογή του, η εσωτερική του πρόοδος στην οποία αρχίζουν να ισχύουν οι εσωτερικοί νόμοι της λειτουργίας του, σημαίνει δηλαδή συγκρότηση και συνέχεια με παράγωγο βίωμα που πηγάζει από το αρχικό, η

διάρκεια του βιώματος στην Μέση. Στο δημοτικό στις μικρότερες τάξεις διαρκεί ένα μην, στις μεγαλύτερες δύο με τρεις μήνες. Στην μέση εκπαίδευση δεν εξαρτάται από την ηλικία των μαθητών αλλά από το ενδιαφέρον που προκαλεί. Η τεχνική του βιώματος, στο δημοτικό είναι ψυχολογική, αποτελεί συνέχεια της τεχνικής του πειραματισμού είναι εύκαμπτη και παρεκκλίνει από τα πέντε στάδια της λειτουργικότητας του. Στην Μέση Εκπαίδευση έχουμε κυρίως λογικό παράγοντα και γι' αυτό δεν υπάρχουν εκπλήξεις και απρόοπτα και δεν παρεκκλίνει από τα πέντε στάδια του βιώματος.

Συμπερασματικά το βίωμα επηρεάζει το πρόγραμμα, την σχολική ζωή και την θέση της Μέσης Εκπαίδευσης μεταξύ των άλλων σχολικών παραγόντων για την αγωγή των νέων.

Κεφάλαιο Β'

Η οργάνωση του προγράμματος της μέσης με την Μέθοδο Βιωμάτων

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στους τρόπους οργάνωσης του προγράμματος.

Την οργάνωση του προγράμματος με εποχές πολιτισμού αντιπροσωπεύουν τα πρωτοποριακά μέσα σχολεία. Τα επιχειρήματα αυτής της οργάνωσης είναι το πρακτικό επιχείρημα, το θεωρητικό επιχείρημα, το επιχείρημα της κοινωνικής σκοπιμότητας και το επιχείρημα της οργάνωσης κατά εποχές.

Η οργάνωση με πλατείς κύκλους σπουδών (κάθετη) βρίσκεται αντίθετα με την οριζόντια, αντικαθιστά τα μαθήματα με τέσσερις κύκλους σπουδών. Η διαφορά των τότε μαθημάτων με τους κύκλους σπουδών είναι ότι η ύλη εκλέγεται σε πλατύτερο έδαφος, έχει περισσότερο συνοχή, ο χειρισμός τους γίνεται διαφορετικά και ο σκοπός της είναι να αποκτήσουν οι νέοι δυναμικότητα και αυτοπεποίθηση.

Την μικτή οργάνωση σε συνδυασμό εποχών πολιτισμού και κύκλων σπουδών(οριζόντια και κάθετη παράλληλα) την αντιπροσωπεύουν ριζοσπαστικά σχολεία και η προσπάθεια αν και αξιέπαινη βρίσκεται στο στάδιο πειραματισμού.

Στην οργάνωση με κλάδους ενδιαφερόντων δεν υπάρχουν κύκλοι σπουδών αλλά κλάδοι ενδιαφερόντων δηλαδή ο κάθε μαθητής συντάσσει ένα κατάλογο ενδιαφερόντων με θέματα και προβλήματα από τον κύκλο που προτι-

μά με την βοήθεια του καθηγητή. Βασίζεται πάνω στην συζήτηση. Οι δυσκολίες που παρουσιάζονται είναι πως χρειάζονται καθηγητές ευφυής και με υπομονή, ο μαθητής δαπανά πολύ χρόνο και ενέργεια, δεν ξέρουν αν το ενδιαφέρον του μαθητή θα αλλάξει αργότερα και η ειδίκευση πάνω σε ένα πρόβλημα μπορεί να κάνει το μαθητή να παραμελήσει τα άλλα προβλήματα. Για να ξεπεραστούν αυτές οι δυσκολίες θέτουν ως κέντρο σπουδών το ενδιαφέρον για το μελλοντικό τους επάγγελμα. Αλλά επιτρέπουν στο μαθητή να συνδυάσει τα ενδιαφέροντα του και να προχωρήσει κάθετα από τα εξετάξια, αλλά προσπαθούν να σχεδιάσουν ένα οργανικό και σφιχτό σύνολο σπουδών για τον μαθητή και άλλα κυρίως τα αγγλικά σμίγουν μέσα στην τάξη στο κάθε μάθημα μικρότερες ομάδες μαθητών με ίδια ενδιαφέροντα και ίδιες ικανότητες. Όλα αυτά τα σχολεία αντλούν από την νέα φιλοσοφία της αγωγής.

Κεφάλαιο Γ'

Οι μεταβαλλόμενες αξίες στον κύκλο των γλωσσικών σπουδών

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στον κύκλο των γλωσσικών σπουδών που περιλαμβάνει τη μητρική γλώσσα, τις κλασικές σπουδές και τις ξένες γλώσσες και κάνει εκτενή αναφορά στα τρία αυτά στοιχεία.

Η μητρική γλώσσα γίνεται ενοποιούσα δύναμη σ' ολόκληρο το πρόγραμμα ώστε όλοι οι μαθητές να έχουν ευθύνη για την καλλιέργεια της.

Γίνεται συνειδητό όργανο επικοινωνίας. Η γλωσσική ανικανότητα οφείλεται στην διγλωσσία που υπάρχει. Η μητρική γλώσσα ως πνευματικό εργαλείο έχει και μία κοινωνική σκοπιμότητα, είναι το όργανο της ψυχής του λαού.

Τα μέσα για την συνειδητοποίηση της αξίας της είναι: Προφορική ομιλία, μ' αυτήν ξεκαθαρίζονται οι σκέψεις των μαθητών και μπορεί να είναι προφορική έκθεση, συνομιλία, συστηματική συζήτηση και εκεί που η συζήτηση παίρνει ανώτερη μορφή είναι το σχολικό βήμα στο οποίο οι μαθητές καλούνται να απευθυνθούν προς τους καθηγητές τους και τους συμμαθητές τους. Σε μας όμως αυτές οι μορφές είναι παραμελημένες.

Το γραπτό: Αυτό γίνεται με σημειώσεις που κρατούν οι μαθητές και οι καθηγητές. Αυτές οι γραπτές σημειώσεις είναι συνθέσεις ιδεών επάνω σε διάφορα θέματα. Η αξία του γραπτού είναι η καθαρή δήλωση της σκέψης του μαθητή και η καθαρή δήλωση της σκέψης του μαθητή και η οργάνωση και η συνέ-

πεια της υφής της σκέψης. Η αρετή του γραπτού είναι η συντομία και η ακρίβεια. Σημαντικότερη μορφή γραπτού είναι το σχολικό περιοδικό της τάξης που δείχνει την πρόοδο των μαθητών.

Η μελέτη της γραμματικής και του συντακτικού που γίνεται με βάση διάφορα εγχειρίδια.

Η ανάγνωση η οποία δεν καλλιεργείται αρκετά. Το βιβλίο πρέπει να είναι καλογραμμένο για να μπορέσει να το διαβάσει ο μαθητής. Λογοτεχνία, είναι ανώτερη μορφή της πνευματικής και αισθητικής εκπαίδευσης. Η εκλογή των βιβλίων γίνεται από τον καθηγητή με κριτήριο τα βιβλία να προβάλλουν προβλήματα κοινωνικά, πολιτικά, φιλοσοφικά και ηθικά. (βλ. Μ. Παπαδημητρίου, τόμος Β' σελ. 138-142)

Τα σημαντικότερα επιχειρήματα υπέρ των αρχαίων ελληνικών σπουδών είναι τα εξής: 1^ο Η κλασική ελληνική παιδεία αναπτύσσει την αυτογνωσία των μαθητών γιατί τους μαθαίνει να οργανώνουν την σκέψη τους και να την αναπτύσσουν με συντομία και διαύγεια. 2^ο Τα ελληνικά κείμενα αν και λίγα είναι έργα μεγάλης πνευματικής και ηθικής αξίας. 3^ο Τα αρχαία κείμενα μορφώνουν τους μαθητές σχετικά με την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων. Γενικά η κλασική παιδεία αποτελεί ένα εθνικό ηθικό κεφάλαιο.

Η μέθοδος στις κλασικές σπουδές

Υπάρχουν ο εξής υποδείξεις: Τα αρχαία κείμενα να μελετηθούν ως μορφές πολιτισμού, οι μαθητές να κατανοούν τα αρχαία κείμενα με βιωματικό τρόπο αρχαία ελληνικά να επιλέγονται με βάση τις ανάγκες των μαθητών, η μελέτη των κειμένων να γίνεται από το πρωτότυπο.

Επίσης η γνώση ξένων γλωσσών για ένα λαό είναι εθνικό ζήτημα γιατί ο λαός δεν μπορεί να βρίσκεται απομονωμένος από τους άλλους. Εξαιτίας της έλλειψης χρόνου δεν μπορούμε να μάθουμε σε καλό επίπεδο πάνω από μία γλώσσες γι' αυτό καλό είναι κάθε λαός να μαθαίνει τη γλώσσα του λαού με τον οποίο συναναστρέφεται, αλλά με βάση τα ενδιαφέροντα του καθενός που θα μάθει αυτή την γλώσσα. Η ξένη γλώσσα γενικά είναι φορέας και όργανο ενός πολιτισμού.

Σύμφωνα με την Παπαδημητρίου για τις γλωσσικές σπουδές να υπάρχει πλουσιότερο λεξιλόγιο, για την συγκρότηση του ύφους και τι κριτήριο πρέπει να είναι η δόκιμη λογοτεχνία, για τις κλασικές σπουδές το στήριγμα μας πρέ-

πρέπει να είναι οι αρχαίοι χώροι και οι συγγραφείς και για τις ξένες γλώσσες αναγκαία είναι η μελέτη της ξένης λογοτεχνίας.

Κεφάλαιο Δ'

Οι μεταβαλλόμενες αξίες στον κύκλο των κοινωνικών σπουδών

Εδώ στηρίζομαστε στον Dewey και γίνεται αναφορά στο σκοπό των κοινωνικών σπουδών, στις κατευθυντήριες γραμμές των κοινωνικών σπουδών, το κοινωνικό βίωμα ως μονάδα εργασίας και οι μεταβαλλόμενες αξίες στα φρονηματίστηκα μαθήματα.

Οι πιο ριζοσπαστικοί θεωρούν ότι οι κοινωνικές σπουδές πρέπει να μυήσουν τους νέους στα κοινωνικά προβλήματα και στα ιδανικά της κοινωνία. Επιπλέον να καλλιεργήσει στους μαθητές τον κοινωνικό τους χαρακτήρα. Αυτό το έργο για την Μέση Εκπαίδευση είναι πολύ βαρύ γιατί δεν δημιουργεί πολίτες εν ενέργεια και γι' αυτό εκβιάζονται ψυχικά με τους παραπάνω τρόπους και αυτό βέβαια μπορεί να τους βλάψει. Οι μετριοπαθέστεροι θέλουν να αναπτύξουν στους νέους την συμπάθεια για τα κοινωνικά προβλήματα και να τους προωθήσουν προς την ελεύθερη έρευνα.

Για να πετύχουν τους στόχους τους οι ριζοσπαστικοί θέτουν ως πυρήνα του προγράμματος κοινωνικό βίωμα, ενώ οι μετριοπαθείς σχεδιάζουν παράλληλα προς τους άλλους κύκλους εργασίας τον κύκλο των κοινωνικών σπουδών και εφαρμόζουν το ιδιαίτερο μάθημα της πολιτικής αγωγής.

Σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές των κοινωνικών σπουδών (βλ.Παράρτημα 3)

Οι μαθητές της Μέσης Εκπαίδευσης βασανίζονται από τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες. Αυτά τα προβλήματα η Μέση Εκπαίδευση πρέπει να τα συζητά μαζί τους και να τους διαφωτίζει πνευματικά και ηθικά αλλά τα αποτελέσματα της συζήτησης αυτής δεν είναι τα επιδιωκόμενα.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Β' σελ.158-159).

Το κοινωνικό βίωμα είναι ομαδικό παρά ατομικό αυτό δεν σημαίνει ότι οι μαθητές θα εργάζονται σαν μάζα, την αφετηρία αυτού του βιώματος μπορεί να της δώσει κάποιο γεγονός από την προσωπική ζωή του μαθητή .Μπορεί όμως να στηριχθεί και σε κάποιο ιστορικό γεγονός καθώς και σε κάποιο σύγ-

χρονο. Το βίωμα μπορεί να πάρει μία συγκεκριμένη μορφή γιατί το κάθε κοινωνικό πρόβλημα παρουσιάζει πολλές πτυχές.

Σημαντικός είναι ο ρόλος του καθηγητή στο κοινωνικό βίωμα, ο καθηγητής των κοινωνικών σπουδών τοποθετεί το βίωμα σε πλατύτερα πλαίσια και διατηρεί την ενότητα και την συνοχή κατά την πορεία του βιώματος, έργο εξαιρετικά δύσκολο.

Υπάρχουν τρεις μεταπολεμικές τάσεις στον κύκλο της κοινωνικής αγωγής: 1) Ενδοσχολικά, 2) εξωσχολικά, 3) σε συνεργασία με την κοινότητα.

Σχετικά με τις μεταβαλλόμενες αξίες στα φρονηματίστηκα μαθήματα (βλ. Παράρτημα 4).

Η Παπαδημητρίου θεωρεί πως τα μέσα σχολεία προσπαθούν να δώσουν στα φρονηματίστηκα μαθήματα κοινωνικό χρωματισμό μπορεί και έχει τη δύναμη να χειραγωγήσει τους νέους το βίωμα τοποθετείται σε πλατύτερα πλαίσια και οι κοινωνικές σπουδές αποτελούν αρχή διαπαιδαγώγησης.

Κεφάλαιο Ε'

Οι μεταβαλλόμενες αξίες στον κύκλο των επιστημονικών σπουδών

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο αναφέρεται στους σκοπούς των επιστημονικών σπουδών, την ύλη τους, τη συγκρότηση του επιστημονικού υλικού, τη μέθοδο εργασίας, τη μέθοδο βιωμάτων, τους τρόπους εφαρμογής της επιστήμης και τα μαθήματα.

Δύο είναι οι σκοποί των επιστημονικών σπουδών στην μέση εκπαίδευση, ο πρώτος σκοπός είναι καλλιεργήσει την επιστημονική περιέργεια και στάση και να αυξήσει την δύναμη και την συνήθεια της κρίσης, να προσφέρει πείρα και μέθοδο εργασίας, αυτός ο σκοπός είναι δημιουργικός και οικοδομικός. Ο δεύτερος σκοπός είναι να βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν επιστημονικές γνώσεις και να ικανοποιήσουν την ανάγκη της ηλικίας να μην αισθάνεται χαμένη μέσα κόσμο.

Η ύλη των επιστημονικών σπουδών περιλαμβάνει από την γεωλογία τα κύρια γεγονότα που διαμορφώνουν την γη. Από την χημεία την μεταμόρφωση της δύναμης και της ύλης. Από την μηχανολογία και την τεχνολογία την μηχανή και τις τεχνολογικές ανακαλύψεις. Από την οικονομική γεωγραφία την παραγωγή και τις μεθόδους της. Από την φυσική την παραγωγή της δύναμης.

Από την βιολογία τη νόμους της ζωής και της αναπαραγωγής, πρέπει να αναφέρουμε πως δίνεται έμφαση στον άνθρωπο.

Σχηματίστηκαν τρεις κατώτερες τάξεις της μέσης και τρεις ανώτερες τάξεις σ' όλους τους τύπους σχολείων της. Έτσι ο μαθητής συνηθίζει σε πλατύτερες έννοιες άκαμπτων και σταθερών κατηγοριών, έτσι η καθαρή επιστήμη μεταμορφώνεται σε ψυχολογική επιστήμη και οι γνώσεις είναι γνώσεις «εν ενεργεία».

Η μέθοδος εργασίας είναι μια μέθοδος ελαστική έτσι ώστε να προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών. Επιπλέον απώτερος σκοπός είναι η άρση των δυσχερειών που προκάλεσαν οι προηγούμενοι μέθοδοι. Η διδασκαλία στην τάξη και οι ασκήσεις στο εργαστήριο παίζουν δευτερεύοντα ρόλο για τι πρωταρχικό ρόλο κατέχει η πραγματική ζωή.

Η μονάδα εργασίας στην επιστημονική μέθοδο είναι το βίωμα που ενσαρκώνει το πρόβλημα. Εάν το επιστημονικό βίωμα είναι η λύση του ατομικού προβλήματος τότε μόνο οι καλοί μαθητές με πραγματικό επιστημονικό ενδιαφέρον ζουν την επιστήμη. Εάν το βίωμα όμως γίνει ομαδικό τότε όλοι οι μαθητές μπορούν συνεργαστούν.

Θα μπορούσε να πει κανείς πως οι τρόποι εφαρμογής της επιστήμης σ' αυτό το στάδιο της εκπαίδευσης είναι τα προοδευτικά μέσα σχολεία συνδυάζουν οργανικά με την εποχή τα επιστημονικά προβλήματα τα μέσα σχολεία με τους πλατύς κύκλους σπουδών οργανώνουν τον επιστημονικό κύκλο σπουδών με οργανική συνοχή των θεμάτων υπό τον τύπο προβλημάτων και τα μέσα σχολεία που διατηρούν τα φυσιογνωστικά μαθήματα προσπαθούν να οργανώσουν την ύλη στο κάθε μάθημα με προβλήματα.

Τα μαθηματικά είναι ένα σύνολο από μαθηματικές αλήθειες που η κάθε μία αντιπροσωπεύει μία σχέση και μία τάξη. Στις μαθηματικές αλήθειες διακρίνουμε δύο ειδών σχέσεις.1)Σχέσεις προς την εξωτερική πραγματικότητα, 2)σχέσεις στην εσωτερικής τους υφή που τις οργανώνουν ως παράγοντες τάξης. Τα μαθηματικά είναι ένα ελαστικό εύκαμπτο σύστημα στην υφή που επιτρέπει ποικιλία κατάταξης των μαθητικών στοιχείων.

Λόγοι αντιπάθειας των μαθηματικών από τους μαθητές είναι οι εξής:1)Τους στενοχωρεί η σφιχτή συνοχή των μαθηματικών θεμάτων.2)Τους στενοχωρεί η έλλειψη επαφής με τη ζωή τους και τις ανάγκες τους. Γι' αυτό πολλοί τα θεω-

ρούν μη απαραίτητες γνώσεις.3)Την συγκεκριμένη βάση θα μπορούσαν να την προσφέρουν άλλα μαθήματα.

Οι σκοποί του συγκεκριμένου μαθήματος είναι:Να δώσουν στο μαθητή έστω μία ελάχιστη ικανότητα για υπολογισμούς, συμβολισμούς, λύση προβλημάτων, γραφική αναπαράσταση και γενίκευση έτσι ώστε να μπορεί να διαβάζει άνετα τα μαθηματικά σύμβολα. Οι σκοποί αυτοί μπορούν να επιτευχθούν αν αποκατασταθεί η αρχική τους συνάφεια προς την ζωή.

Οι επιστημονικές σπουδές απαιτούν κριτική ικανότητα το επιστημονικό θέμα αντικρίζεται σαν πρόβλημα που ζητά λύση το επιστημονικό βίωμα είναι η λύση του προβλήματος.

Κεφάλαιο Στ'

Οι μεταβαλλόμενες αξίες στο κύκλο των καλλιτεχνικών σπουδών

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στην ουσία της τέχνης, στην αξία των καλλιτεχνικών σπουδών, στους σκοπούς των καλλιτεχνικών σπουδών, στα αιτήματα, στη μέθοδο βιωμάτων, στους τρόπους διοργάνωσης των καλλιτεχνικών σπουδών, στις περιοχές της καλλιτεχνικής έκφρασης και στις περιοχές για αισθητική εκτίμηση της τέχνης.

Τέχνη σημαίνει την έκφραση της ανάγκης του ανθρώπου και ομορφιά και η σημασία της για τον ανθρώπινο πολιτισμό είναι εξαιρετική, γιατί η τέχνη για τον άνθρωπο είναι πεδίο φυγής. Αλλά η τέχνη δεν είναι ατομικό φαινόμενο ανήκει σε ένα πλατύτερο σύνολο γι' αυτό είναι αδύνατον να χωριστεί από την κοινωνική της βάση.

Η αξία των καλλιτεχνικών σπουδών είναι η εξής :

1.Ψυχολογική αξία, γιατί ο μαθητής εκφράζουν τον ψυχικό τους κόσμο και ιδιαίτερα τα συναισθήματα τους και νιώθουν ότι μπορούν να γίνουν δημιουργοί.

2.Κοινωνικοηθική αξία, γιατί ο μαθητής αισθάνεται ότι όλοι αναγνωρίζουν το έργο τους.

3.Η σημασία αυτή είναι πλατύτερα εκπολιτιστικά γιατί οι διάφορες μορφές έχουν βαθύτερη ενότητα μεταξύ τους.

(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Β', σελ.202-204)

Όσον αφορά τους σκοπούς των καλλιτεχνικών σπουδών είναι να ικανοποιήσουν την ανάγκη των νέων για καλλιτεχνική έκφραση και να μεταβιβάσουν στους νέους την καλλιτεχνική κληρονομιά και το λαό τους.

Η Μέση Εκπαίδευση πραγματοποιεί τους βασικούς σκοπούς της καλλιτεχνικής αγωγής και αυτό φαίνεται από τα εξής γεγονότα: 1) Οι νέοι δεν παρουσιάζουν αισθητική αντίληψη και καλλιτεχνικό κριτήριο, 2) οι περισσότεροι νέοι έχουν ακαλλιέργητη την συναισθηματική και ενοραματική αντίληψη της ζωής. Χρειάζεται λοιπόν νέες προσανατολισμός και αναπροσαρμογή των καλλιτεχνικών μαθημάτων στην Μέση Εκπαίδευση.

Στις καλλιτεχνικές σπουδές παρουσιάστηκαν νέα αιτήματα: 1) Να αντιμετωπιστούν οι καλλιτεχνικές ανάγκες των νέων. 2) Να αντιμετωπιστεί ο αντικειμενικός παράγοντας.

Ο ψυχικός παράγοντας στις καλλιτεχνικές σπουδές: Οι καλλιτεχνικές ανάγκες των νέων. Η πρώτη μεγάλη ανάγκη των νέων είναι να πουν αυτό που τους συγκινεί, η δεύτερη ανάγκη είναι για κίνηση, δύναμη και χαρά. Η τρίτη καλλιτεχνική ανάγκη είναι με καλλιτεχνική πολεμική να γελοιογραφήσουν, να σατιρίσουν και να προπαγανδίσουν.

Ο αντικειμενικός παράγοντας στις καλλιτεχνικές σπουδές. Για την εκτίμηση της τέχνης ο μαθητής πρέπει να αντιληφθεί: α) Ότι όλα τα καλλιτεχνήματα έχουν αρχές και νόμους και στην εσωτερική τους υφή. β) Το καλλιτεχνικό έργο αξιολογείτε από την πνοή του και ότι η τέχνη πηγάζει από κοινωνικές ανάγκες.

Η μέθοδος βιωμάτων στην προσωπική έκφραση του μαθητή, πρέπει να δημιουργηθούν για τους μαθητές της Μέσης για την ανάγκη τους να εκφραστούν και ο καθηγητής θα τους βοηθάει σ' αυτό, η προοπτική του καθηγητή θα είναι να αποκτήσει ο νέος την προσωπική του τεχνική που θα του δώσει αυτοπεποίθηση.

Η μέθοδος βιωμάτων στην κοινωνικοαισθητική εκτίμηση της τέχνης, πρέπει η εκτίμηση της τέχνης να συμβαδίζει με τις καλλιτεχνικές σπουδές, η προσωπική καλλιτεχνική έκφραση του μαθητή είναι το σημαντικότερο και αποτελεσματικότερο μέσο για την εκτίμηση της μεγάλης τέχνης.

Όσον αφορά τους τρόπους οργάνωσης των καλλιτεχνικών σπουδών και τις περιοχές για αισθητική εκτίμηση της τέχνης βλ. Παράρτημα 5.

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως τέχνη δεν πρέπει να χωριστεί από την κοινωνική της βάση, πνευματικοποιεί τις δημιουργικές ανάγκες των νέων. Θα λέγαμε επίσης πως η συναισθηματική αγωγή των νέων είναι αναγκαία για την οικοδόμηση των καλλιτεχνικών σπουδών.

Κεφάλαιο Ζ'

Συμπληρωματικά προβλήματα στη λειτουργία της Μεθόδου Βιωμάτων στη μέση

Το κεφάλαιο εξετάζει αναλυτικά το ωρολόγιο πρόγραμμα, την ειδίκευση των καθηγητών, την εργασία στο σπίτι, τα σχολικά εγχειρίδια, το σχολικό κτίριο, τον έλεγχο της εργασίας των μαθητών, τη σχολική πειθαρχία και τη διαφοροποίηση των σπουδών των δύο φύλων.

Σχετικά με το ωρολόγιο πρόγραμμα βλ. Παράρτημα 6.

Στο δημοτικό οι δάσκαλοι ασχολούνται με όλες τις μορφές εργασίας, ενώ στη Μέση Εκπαίδευση έχουμε καθηγητές οι οποίοι ασχολούνται με ένα είδος εργασίας,. Για τον κατώτερο τόπο της Μέσης έγινε η πρόταση να αναλάβουν μόνο δύο καθηγητές τον πυρήνα του προγράμματος.

Για την κατ' οίκον εργασία υπάρχουν διάφορες γνώμες.

Τα προοδευτικά μέσα σχολεία την κατακρίνουν θεωρώντας ότι η προσωπική προσπάθεια του μαθητή εξασφαλίζεται καλύτερα στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Τα σημερινού τύπου σχολεία την δέχονται ως συμπλήρωμα της εργασίας της τάξης. Άλλα μέσα σχολεία μεταφέρουν την συμπληρωματική εργασία από το σπίτι στο σχολείο και την θέτουν υπό επίβλεψη. Ενώ πολλά ριζοσπαστικά σχολεία κρατούν την κατ' οίκον εργασία όχι για εμπέδωση αλλά για να έχει ο μαθητής την άνεση για να σκεφτεί το υπό μελέτη πρόβλημα.

Σχετικά με τα εγχειρίδια πρέπει να προσαρμόζονται στην φύση της εργασίας από εβδομάδα σε εβδομάδα, το βιβλίο πρέπει να είναι ελαστικό και ο μόνος τρόπος γι' αυτό το σκοπό είναι η αποδελτίωση.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Β' σελ.245-247)

Όσον αφορά το σχολικό κτίριο πρέπει να προσφέρει χώρο για δράση για κίνηση και εργασία. Πρέπει να εξασφαλίσει την μέγιστη δυνατή χρήση του μέγιστου δυνατού χώρου. (βλ. Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Β σελ.247-250).

Ο έλεγχος της εργασίας στηρίζεται στη βαθμολογία στους διαγωνισμούς και στις εξετάσεις και τα αποτελέσματα τους καταγράφονται στον έλεγχο, στο ενδεικτικό και στο απολυτήριο.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Β' σελ. 252-256)

Το μέσο σχολείο επιβάλλει πειθαρχία δηλαδή εσωτερικό και εσωτερικό περιορισμό στην αγωγή των ατόμων και των ομάδων με σκοπό την πραγματοποίηση των στόχων του.

Το κριτήριο της πειθαρχία είναι η άμεση επίδραση του στους μαθητές και το αν δίνει την αίσθηση ότι το σωστό είναι αυτό που προσδοκούν από το από το μαθητή και που οφείλει ο ίδιος να το δώσει στους άλλους. Η αυτοπειθαρχία είναι μορφή εσωτερικής πειθαρχίας και δίνει το αίσθημα της ασφάλειας.

Ο διαχωρισμός των δύο φύλων στηρίζεται στην ιδιοσύσταση των δύο φύλων δηλαδή στις διάφορες αγοριών και κοριτσιών από 15 έως 18 ετών. Οι παράγοντες για τις διαφορές τους είναι η φύση του κάθε φύλου, η κληρονομικότητα, το περιβάλλον, οι συνθήκες ζωής, η παράδοση, ο τρόπος αγωγής αλλά και τα προσωπικά γεγονότα

Το γυναικείο κίνημα των δύο τελευταίων αιώνων ζήτησε την ισότητα εκπαίδευσης για αγόρια και κορίτσια με τα εξής επιχειρήματα:Ο τότε τύπος γυναίκας δεν είναι ο πρωταρχικός. Αφού αναγνωρίζεται κοινωνικά η ανάγκη συνεργασίας της γυναίκας για την ζωή της οικογένειας βρίσκεται και αυτή στο στάδιο του ανταγωνισμού και συναγωνισμού και πρέπει να έχει ίδια προσόντα με τον άντρα.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Β' σελ.268-272)

Από όσα αναφέραμε παραπάνω συμπεραίνουμε πως το Μέσο σχολείο πρέπει να ταυτίζεται με τις ανάγκες των μαθητών και να πειραματίζεται έτσι ώστε κάθε φορά να φτάνει στο καλύτερο. Η κατ' οίκον εργασία έχει ως στόχο το να μαθαίνει ο μαθητής να επιχειρεί πράγματα μόνος του. Το σχολικό κτίριο από την άλλη μεριά πρέπει να περιλαμβάνει εργαστήρια και εργαλεία για τις εργασίες των μαθητών και να είναι εύχρηστο γι' αυτούς. Επίσης ο έλεγχος των μαθητών είναι καλύτερο να γίνεται με τεστ αξιολόγησης.

Κεφάλαιο Η'

Η Μέθοδος Βιωμάτων και η λειτουργία της μέσης

Το κεφάλαιο αναφέρεται στην ψυχική τοποθέτηση του μαθητή απέναντι στον καθηγητή, στις λειτουργίες του, στις δυσκολίες του έργου του και στην ψυχική του τοποθέτηση.

Ο γονέας προετοιμάζει το παιδί έτσι ώστε να σταθεί ανεξάρτητο στα πόδια του. Αυτό όμως δεν φτάνει χρειάζεται και το δημοτικό σχολείο καθώς και η Μέση Εκπαίδευση.

Η στάση του μαθητή απέναντι στο καθηγητή είναι επιφυλακτική, γεμάτη περιέργεια και προσδοκία ψάχνει να βρει στο πρόσωπο του ένα άνθρωπο που να καταλαβαίνει τους νέους καθώς και ένα άνθρωπο με προσωπικότητα. Περιμένει να βρει στον καθηγητή του έναν άνθρωπο που θα τον βοηθήσει να λύσει τα προσωπικά του προβλήματα και να δώσει απάντηση στα ερωτήματα που τον απασχολούν.

Επιπλέον και η στάση του καθηγητή απέναντι στο μαθητή είναι επιφυλακτική με περιέργεια και προσδοκία. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες καθηγητών αυτοί που δεν προσέχουν καθόλου το μαθητή, αυτοί που ξέρουν από τις ανάγκες και την ψυχολογία των νέων τους φέρονται με ευγένεια και δεν τους στενοχωρούν και αυτοί που αγαπούν την αποστολή τους γιατί τους φέρνει σε επαφή με τους νέους.

Το χρέος του καθηγητή της μέσης είναι η ευθύνη που έχει ο καθηγητής για το είδος της σχέσης μεταξύ μαθητών και καθηγητών. Ο καθηγητής οφείλει να έχει ανεπτυγμένη κοινωνική συνείδηση και να την μεταδίδει στους μαθητές. Επίσης οφείλει να ενθαρρύνει τους μαθητές έτσι ώστε να αποχτήσουν αυτοπεποίθηση.

Οι συγκεκριμένες λειτουργίες του καθηγητή της μέσης είναι:

Να λειτουργεί ως θεματοφύλακας της ατομικότητας του μαθητή σ' αυτό το στάδιο είναι πολύ σημαντική η εκτίμηση της προσωπικής αξίας του μαθητή, να λειτουργεί ως μύστης των νέων στο σύγχρονο πολιτισμό. Αλλά η πιο σημαντική λειτουργία του καθηγητή είναι ότι αποτελεί πολύτιμο συμπαραστάτη των μαθητών του για την ηθική τους προσωπικότητα ώστε να γίνουν αναμορφωτικά στοιχεία της κοινωνίας.

Οι μεγάλες δυσκολίες στο έργο του καθηγητή της μέσης είναι να αντικρίσει τους μαθητές στις σωστές αναλογίες τους, να καθορίσει πια είναι η ορθή σχέση μεταξύ καθηγητή και μαθητών, πως θα αντιμετωπίσει τα προσωπικά προβλήματα των νέων και πως θα αντιμετωπίσει την ριζοσπαστικότητα των μαθητών του.

Ο καθηγητής γίνεται καθηγητής από ψυχική τοποθέτηση, όχι από ανάγκη. Υπάρχει υφή για να γίνει οδηγός. Χρειάζεται όμως και μία τεχνική προπαρασκευή των λειτουργιών από ανώτερες σπουδές. Τα κυριότερα εργαλεία για την επιτυχία τους είναι η ψυχή τους.

Συμπερασματικά ο καθηγητής μόνο μπορεί να βοηθήσει το μαθητή να ξεκαθαρίσει τις καταστάσεις μέσα του. Όμως συμπεραίνεται πως η σχέση του μαθητή με τον καθηγητή δεν είναι πάντοτε εγκάρδια και πως οι καθηγητές δεν δικαιούνται να προπαγανδίζουν τους νέους αλλά να μεταφέρουν τα βιώματα των μαθητών στην τάξη. Τέλος θα λέγαμε πως για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες των καθηγητών χρειάζεται καλύτερη ειδίκευση τους.

2.3.4 Δ' Μέρος. Οι σχέσεις Μέση και Νεώτερης Παιδείας και η συνεργασία τους.

Όσον αφορά το μέρος Δ' το οποίο αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην αύξηση των νέων της Μέσης Εκπαίδευσης και στην ψυχοσύσταση τους. Ακόμη έγινε λόγος για τον κοινωνικό περίγυρο των μαθητών και την επιρροή του ασκεί στους μαθητές.

Για το μέρος Δ' θα μπορούσαμε να πούμε ότι το ενδιαφέρον μας εστιάστηκε στις σχέσεις της Μέσης στην Ανώτερη Παιδεία και γι' αυτό το λόγο επικεντρωθήκαμε στα συμπεράσματα της οκτάχρονης έρευνας για την αναδιοργάνωση της Μέσης και Ανώτερης Παιδείας.

Ενδιαφέρον επίσης προκάλεσε και η αυτοκριτική, σύμφωνα με την Μ. Παπαδημητρίου, της μεθόδου βιωμάτων.

Κεφάλαιο Α'

Οι σχέσεις της μέσης και ανώτερης παιδείας

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στις σχέσεις μέσης και ανώτερης παιδείας. Το έργο της μέσης παιδείας είναι δύσκολο γιατί η εργασία δεν μπορεί να μετρηθεί παρά μόνο σε ένα μικρό μέρος της αφού μόνο ένα πολύ μικρό μέρος της αφού η αναποτελεσματικότητας φαίνεται κυρίως μέσα στην ζωή.

Κεφάλαιο Β'

Η οκτάχρονη ερευνά (the eight year study) ή το πείραμα των τριάντα δυο σχολείων

Σε αυτό το κεφάλαιο βλέπουμε την ίδρυση διαφόρων επιτροπών και το έργο τους, σχετικά με τη διεξαγωγή της οκτάχρονης έρευνας.

Κατά τη διεξαγωγή της οκτάχρονης έρευνας, τα σχολεία παρ' όλη την ελευθερία που απόχτησαν μετά τις επαφές τους με την επιτροπή που συντάχτηκε είχαν ακόμη πολλούς περιορισμούς όπως την κατάργηση του διδακτικού προσωπικού, την ανοχή των γονέων και των κοινωνικών παραγόντων που τα υποστηρίζουν και ακόμη η απαίτηση ορισμένων κολεγίων να έχουν διδαχθεί οι μαθητές που θα εισαχθούν ορισμένη ύλη.

Η ομοιογένεια των μέσων αυτών σχολείων φαίνεται στις κοινές τους τάσεις. Η συνεργασία τους με τις επιτροπές γινόταν δύο με τρεις φορές την εβδομάδα. Πραγματοποιούνταν επίσης κάθε έτος συνέδριο της διευθύνουσας επιτροπής και των υποεπιτροπών της με τους διευθυντές των συνεργαζόμενων σχολείων και αντιπροσώπους των κολεγίων, εκθέτονταν η εργασία του κάθε σχολείου και δίδονταν στο πανεπιστήμιο οι πληροφορίες που ζητούσαν.

Η επιτροπή συνεργάζονταν με έναν- δύο καθηγητές από κάθε σχολείο και τον βοηθούσαν να ελέγχει εάν πραγματοποιούνταν οι αντικειμενικοί σκοποί που έθετε το πρόβλημα, επειδή η εργασία είχε πολύ πλάτος έγιναν δύο επιτροπές. Για να εκτιμηθεί ο χαρακτήρας των παιδιών του κάθε σχολείου δίδονταν ερωτηματολόγια και συντάσσονταν από την επιτροπή ένας πίνακας περιγραφής του χαρακτήρα των μαθητών.

Η οκτάχρονη έρευνα προκαλεί έντονο ενδιαφέρον, τόνωσε τις ελπίδες αλλά, φόβους και τις επιφυλάξεις. Οι συντηρητικοί πίστευαν ότι οι μαθητές των

σχολείων της έρευνας θα ήταν ακατάρτιστοι και οι προοδευτικοί φοβούνταν την απογοήτευση των φοιτητών μέσα στο κολέγιο αλλά έλπιζαν στην αξιοπρόσεκτη εργασία τους. Οι Η.Π.Α. έδειξαν το έντονο ενδιαφέρον τους γι' αυτήν την έρευνα.

Σχετικά με τα αποτελέσματα της οκτάχρονης έρευνας στο πρώτο έτος οι ομάδες της έρευνας έδωσαν μικρή προτεραιότητα στην μητρική γλώσσα, στις κοινωνικές σπουδές, στην βιολογία, τη φυσική, μαθηματικά και ήταν πίσω στις ξένες γλώσσες. Στο δεύτερο έτος οι μαθητές ήταν καλύτεροι σε πέντε μαθήματα και χειρότεροι σε τρία. Στο τρίτο έτος ήταν καλύτεροι σε οχτώ μαθήματα και χειρότεροι σε ένα και τέταρτο έτος ήταν ανώτεροι σε όλα.

Από την σύγκριση που έγινε ανάμεσα στους φοιτητές-ταίρια της έρευνας στα συντηρητικότερα σχολεία οι φοιτητές της έρευνας ήταν ίσοι με τους φοιτητές-ταίρια. Ενώ στα ριζοσπαστικά ήταν ανώτεροι από τους φοιτητές-ταίρια.

Τέλος συμπεραίνουμε πως όσοι προέρχονταν από τα ριζοσπαστικά σχολεία απογοητεύονταν από την εργασία στα πανεπιστήμια, όσοι όμως προέρχονταν από τα συντηρητικά σχολεία ήταν ικανοποιημένοι από τα πανεπιστήμια.

Κεφάλαιο Γ'

Τα συμπεράσματα της οκτάχρονης έρευνας για την αναδιοργάνωση της μέσης και ανώτερης παιδείας και της μεταξύ τους σχέσης

Το κεφάλαιο παρουσιάζει τα πέντε συμπεράσματα της οχτάχρονης έρευνας.

Υπάρχουν ορισμένες νέες κατευθύνσεις αυτές είναι :

Η Μέση Εκπαίδευση πρέπει να έχει νέους σκοπούς για να βοηθήσει την αγωγή των νέων, το ότι χρειάζεται νέο πρόγραμμα πάνω στις εξής αρχές: Κάθε μαθητής πρέπει να αποκτήσει ικανότητες επικοινωνίας με τους άλλους, η νεκρή ύλη να αντικατασταθεί με ζωντανή, τα ενδιαφέροντα των νέων να δίνουν περιεχόμενο και μορφή στο πρόγραμμα, η εργασία και η ζωή του σχολείου να οργανώνει την πνευματική και συναισθηματική υγεία του μαθητή και τέλος το πρόγραμμα στο κάθε τμήμα να έχει σκοπό να μεταδώσει στον πολίτη την κληρονομιά του λαού του. Επιπλέον να οργανωθούν νέες προσωπικές σχέ-

σεις στο σχολείο, να ορισθούν νέες μέθοδοι εκτίμησης και τέλος να οργανωθούν μεταξύ της μέσης και ανώτερης παιδείας νέες σχέσεις.

Κεφάλαιο Δ'

Η ευρύτερη επίδραση της οκτάχρονης έρευνας

Το κεφάλαιο κάνει μια σύντομη αναφορά στα σχολεία που επηρεάστηκαν από την οκτάχρονη έρευνα.

Αντιπροσωπεύει την μεγάλη προσπάθεια να εξασφαλιστεί η τέχνη του ζην στους νέους που σπουδάζουν. Οι πέντε τόνοι με τις εργασίες των σχολείων που συνεργάστηκαν γι' αυτή την έρευνα περικλείουν εκθέσεις που πλαταίνουν την διδακτική πείρα.

2.3.5 Ε' Μέρος. Κριτικό αντίκρισμα της Μεθόδου Βιωμάτων και υποδείξεις.

Κεφάλαιο Α'

Η επίκριση της Μεθόδου Βιωμάτων

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η επίκριση της μεθόδου βιωμάτων με επιχειρήματα εναντίον της.

Οι βασικές αρχές της Μεθόδου Βιωμάτων είναι το ενδιαφέρον του μαθητή, η κινητοποίηση του, η δημιουργική του εργασία, η ελευθερία να θέσει σκοπούς και να κανονίζει για την πραγματοποίησή τους, η ευθύνη τους για αυτοέλεγχο της εργασίας τους, η εσωτερική του πειθαρχία, η ηθική του ελευθερία και η ζωντανή πείρα.

Υπάρχουν όμως επιχειρήματα εναντίων αυτών των αρχών που θεωρούν ότι όλες αυτές οι αρχές είναι εσφαλμένες π.χ. η Μέθοδος Βιωμάτων φορτώνει στους δάσκαλους πολύ εργασία, ότι δημιουργεί αναρχία σκέψης από σχολείο σε σχολείο, ότι η φτώχεια των εποπτικών μέσων εξουδετερώνει την Μέθοδο Βιωμάτων και ότι σε μικρά σχολεία αυτή η μέθοδος είναι δύσκολο να εφαρμοστεί.

Σ' αυτά ακριβώς τα επιχειρήματα στηρίζονται όσοι ζητούν να ανανεώσουν την ομαδική διδασκαλία με βιώματα.

Συμπεραίνουμε πως οι επικρίσεις γίνονται για να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ομαδική εργασία.

Κεφάλαιο Β'

Η υπεράσπιση της Μεθόδου Βιωμάτων

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται η υπεράσπιση της μεθόδου βιωμάτων με επιχειρήματα υπέρ της.

Όλες οι θεμελιώδεις αρχές της Μεθόδου Βιωμάτων στηρίζουν την ψυχοφυσική αύξηση μόνο σ' αυτά που ο μαθητής αποκτά με το προσωπικό ενδιαφέρον γιατί μόνο αυτά μπορούν να τον κινητοποιήσουν ψυχικά.

Η συνεργασία με τους μαθητές είναι διαρκής χαρά γιατί μας παρουσιάζει ότι είναι πλάσματα πνευματικά όρθια. Για να οργανωθεί το πρόγραμμα αύξησης υπάρχουν δύο στόχοι, ο πρώτος είναι να κατανοήσει ο μαθητής τον εαυτό του αλλά και τον κόσμο γύρω του και ο δεύτερος στόχος είναι να αναπτύξει ο μαθητής την ικανότητα να αυτοεκφράζεται με διάφορα μέσα. Για αυτούς τους στόχους είναι απαραίτητη η βοήθεια του διδάσκοντος.

Οι δυσκολίες στην εφαρμογή της Μεθόδου Βιωμάτων στις τότε συνθήκες προέρχονται από την εξωτερική οργάνωση του σχολείου γιατί το βίωμα απαιτεί χώρο και εξοπλισμό, από τις επαφές προς τη γύρω πραγματικότητα με την οποία πολλές φορές το σχολείο μπορεί να έρθει σε σύγκρουση, από το ανεξίτηλο ενθουσιασμό υπέρ της εφαρμογής της μεθόδου, από το ζήτημα της πειθαρχίας καθώς οι δυσκολίες είναι περισσότερες εφόσον μετατίθεται το κέντρο βάρους από τον καθηγητή στο μαθητή.

Συμπεραίνουμε από τα παραπάνω πως στο σχολείο πρέπει να γίνεται η εμπέδωση του βιώματος.

Κεφάλαιο Γ'

Αυτοκριτική

Το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζει την αυτοκριτική της μεθόδου βιωμάτων ως μονάδας εργασίας, στην οργάνωση του ετήσιου προγράμματος με βιώματα και στην έλλειψη της κυκλοφορίας του και του πληροφοριακού υλικού.

Σε πολλά σχολεία το βίωμα δεν παρουσιάζει θεμελιώδη ιδέα, πολλά βιώματα παρουσιάζουν πολύ φλυαρία και λίγο σκέψη, σε άλλα πάλι βιώματα δεν ακολουθούνται δεν ακολουθούνται όλες οι βασικές του ιδέες. Όταν εξετάζεται το βίωμα με κριτήριο το τι μαθαίνουν οι μαθητές τότε οι μαθητές δρουν περισσότερο σωματικά παρά πνευματικά. Σε ορισμένα σχολεία παρασύρονται οι μαθητές από την σκέψη του σώματος και δεν συνδέουν με τις πνευματικές του βάσεις τις αναγκαίες βασικές δεξιότητες δηλαδή την τεχνική του. Επιπλέον για πολλά βιώματα δεν υπάρχει έλεγχος των αποτελεσμάτων τους. Τέλος όσον αφορά το τέρμα δηλαδή το τέλος του βιώματος δεν ασκείται πάντοτε έλεγχος.

Σχετικά με την οργάνωση του ετήσιου προγράμματος με βιώματα παρατηρείτε συχνά κατά την εφαρμογή της μεθόδου έλλειψη σχεδίου στο ετήσιο πρόγραμμα που εμφανίζεται σαν παζλ από μεμονωμένα βιώματα καθώς επίσης παρατηρείται σε πολλά προγράμματα η έλλειψη ισορροπίας μεταξύ της έκφρασης του μαθητή έκφρασης του μαθητή και της κατανόησης του γύρω κόσμου.

Η έλλειψη οργανικότητας παρατηρείται και στο πρόγραμμα ολόκληρου του σχολείου δηλαδή το πρόγραμμα προχωρά από τάξη σε τάξη χωρίς συστηματικό σχέδιο σαν να μην λαμβάνεται υπόψη του το σκοπό της αγωγής που είναι να υψώσει επιστημονικά το μαθητή προς τη ζωή του ενήλικα και προς το οικονομικό-κοινωνικό-πολιτικό πολιτισμό του λαού του.

Αλλά και τα σχολεία που οργανώνουν συνολικό πρόγραμμα με πλατείς κύκλους σπουδών παραμελούν την εσωτερική συνοχή και ισορροπία και άλλοτε προβάλλεται στο προσκήνιο ο ένας ή ο άλλος κύκλος ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του σχολείου.

Στη Μέση Εκπαίδευση παρατηρείται συχνά στο συνολικό πρόγραμμα το σπάσιμο της ισορροπίας μεταξύ του γνωστικού και δημιουργικού μέρους προς βλάβη του δημιουργικού.

Τέλος η έλλειψη πλατιάς πληροφορίας πληροφοριακού υλικού βλάπτει την γρήγορη πρόοδο και τις δυνατότητες της μεθόδου.

Σχετικά με τις υποδείξεις για την μέθοδο βιωμάτων στις τότε ελληνικές συνθήκες βλ. Παράρτημα 7.

Συμπεραίνουμε πως η μέθοδος βιωμάτων κοινωνικοποιεί τα σχολεία και οι αρετές της φαίνονται στην αντίδραση των μαθητών γιατί παίρνουν περισσότερες πρωτοβουλίες για δράση.

2.3.6 Συμπεράσματα

Μελετώντας το δεύτερο τόμο της Μ. Παπαδημητρίου καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα: Πως τα προβλήματα των νέων παρουσιάζονται κυρίως στις σχέσεις τους με το άλλο φύλο, τους συνομήλικους και στη σχέση με την θρησκεία και την τέχνη γι' αυτό το λόγο η μέση εκπαίδευση πρέπει να εφαρμόσει την ψυχολογική κατανόηση των νέων έτσι ώστε να συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων της, πρέπει να θέσει νέους σκοπούς για να βοηθήσει την αγωγή των νέων, έτσι θα λέγαμε πως το έργο της μέσης εκπαίδευσης είναι μεγάλο και δύσκολο και δεν αρκεί η αναθεώρηση του προγράμματος γι' αυτήν αλλά θα λέγαμε πως καλό είναι η προπαρασκευή των νέων να γίνεται από το δημοτικό και οι νέοι να εισέρχονται στην μέση εκπαίδευση με κριτήριο τις εισιτήριες εξετάσεις και τα ερωτηματολόγια κοινής ιδιοφυΐας.

Επίσης συμπεραίνουμε πως πρέπει να γίνει στην μέση εκπαίδευση η διάγνωση των ατομικότητων των μαθητών έτσι ώστε αυτή να γίνεται η εκπαίδευση του λαού, από αυτήν οι νέοι πρέπει να ενημερώνονται για να αποκτήσουν την θέση τους στην κοινωνία και στον τομέα επαγγέλματος.

Στην μέση εκπαίδευση η τεχνική του βιώματος στηρίζεται κυρίως στο λογικό παράγοντα σε αντίθεση με το δημοτικό που στηρίζεται κυρίως στον ψυχολογικό παράγοντα γι' αυτό θα λέγαμε πως το βίωμα επηρεάζει το πρόγραμμα, την σχολική ζωή και τη θέση της μέσης εκπαίδευσης μεταξύ των σχολικών παραγόντων. Εστιάζοντας στο κοινωνικό βίωμα θα λέγαμε πως αυτό είναι περισσότερο ομαδικό παρά ατομικό. Η μέθοδος βιωμάτων λοιπόν είναι απαραίτητη για την προσωπική έκφραση του μαθητή στη μέση εκπαίδευση και στην κοινωνικοαισθητική εκτίμηση της τέχνης. Η δυσκολίες στην εφαρμογή

της μεθόδου βιωμάτων προέρχονται από την εσωτερική οργάνωση του σχολείου γιατί το βίωμα απαιτεί χώρο και εξοπλισμό.

Πολλά βιώματα παρουσιάζουν λιγότερη σκέψη και άλλα πάλι αρκετές βασικές ιδέες. Ένα κριτήριο σχετικά με το βίωμα είναι αυτό που ασχολείται με το τι μαθαίνουν οι μαθητές.

Όσον αφορά τον ρόλο του καθηγητή στην μέση εκπαίδευση είναι η ευθύνη που έχει για τη σχέση του με τους μαθητές του και η ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης των μαθητών γι' αυτό το λόγο και ο καθηγητής γίνεται εκπαιδευτικός από ψυχική τοποθέτηση και όχι από ανάγκη.

Τέλος, στη μέση εκπαίδευση παρατηρείτε το σπάσιμο της ισορροπίας μεταξύ του γνωστικού και δημιουργικού μέρους και η έλλειψη πληροφοριακού υλικού βλάπτει την πρόοδο και τις δυνατότητες της μεθόδου βιωμάτων.

2.4.Γ' τόμος. Η Νέα Αγωγή, θεωρία και μέθοδοι. Η μέθοδοι Δάλτον, η τεχνική Βινέτκα, οι σχολικοί συνεταιρισμοί, η τεχνική του Σχολικού Συνεταιρισμού, η τεχνική του Σχολικού Τυπογραφείου, η μέθοδος Μοντεσσόρι, η μέθοδος της Ελεύθερης Εργασίας με ομάδες.

Ο τόμος Γ' είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση και περιλαμβάνει μέρη και όχι κεφάλαια. Επιπλέον πρέπει να αναφέρουμε πως πραγματεύεται είδη διαφόρων μεθόδων οι οποίες είναι συνολικά έξη.

Αρχικά αναφέρεται στην αμέθοδο Δάλτον στην οποία σημαντικό βάρος δόθηκε στην φιλοσοφική και ψυχολογική της δράση καθώς και στον προσανατολισμό της. Ασχοληθήκαμε επίσης με τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα και τις δυσκολίες εφαρμογής της έτσι όπως τις αντικρίζει η Μ. Παπαδημητρίου την οποία πραγματεύεται ο τόμος αυτός είναι η μέθοδος Βινέτκα στην οποία παρουσιάζονται οι βασικές αρχές της καθώς και η εφαρμογές της στο δημοτικό, καθώς και την μέση εκπαίδευση. Επίσης εστίασαμε στο κριτικό αντίκρισμα της μεθόδου της μεθόδου σε σχέση με τη Μ. Παπαδημητρίου.

Σημαντική έκταση δόθηκε επίσης στη μέθοδο του Φέρνε σχετικά με την τεχνική του σχολικού τυπογραφείου και πως αυτή μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη της κοινωνικότητας των παιδιών.

Αναφορικά με την μέθοδο Μοντεσσόρι, η οποία θεωρήθηκε αρκετά σημαντική, ασχοληθήκαμε με τις αρχές της Μοντεσσόρι η οποία θεωρεί ως βάση της μεθόδου της την ελευθερία των μαθητών. Επιπλέον πραγματευτήκαμε της εφαρμογή αυτής στο δημοτικό σχολείο και στην αγωγή των νέων μετά το δημοτικό. Πρέπει να αναφέρουμε πως δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στις απόψεις της Μ. Παπαδημητρίου για την μέθοδο αυτή.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στο τελευταίο μέρος του βιβλίου το οποίο ασχολείται με την μέθοδο εργασίας σε ομάδες ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην φιλοσοφική, κοινωνική, ψυχολογική και παιδαγωγική της βάση καθώς και στο πνεύμα της μεθόδου.

2.4.1 Η μέθοδος Δάλτον

Μέρος α΄: Η δημιουργία της Δάλτον και οι επιστημονικές βάσεις

Κεφάλαιο Α΄

Το ιστορικό της μεθόδου Δάλτον

Η Μέθοδος Δάλτον δημιουργήθηκε από αντίδραση προς το τοπικό σχολείο. Το 1906 τον τρόπο αυτό εργασίας τον συνέλαβαν πρώτη η Parkhurst η οποία δυσκολευόταν να διδάξει σε οκτατάξιο σχολείο.

Διάβασε τα βιβλία των Dewey και Swift τα οποία άσκησαν μεγάλη επίδραση στην οργάνωση του τύπου σχολείων. Το 1911 άρχισε το παιδαγωγικό εργαστήριο για μαθητές 8 έως 10 ετών για να αντικαταστήσει τον μηχανισμό του σχολείου της εποχής της. Το 1914 γνωρίζει τη Μοντεσσόρη και επηρεασμένη από τη θεωρία της ιδρύει το μοντεσσोरιανό σχολείο. Το 1926 γράφει το βιβλίο της «Αγωγής με το Δάλτον Πλάνο». Το Δάλτον Πλάνο το υιοθέτησαν οι Άγγλοι. Η Μέθοδος Δάλτον δεν απλώθηκε πολύ και γι ' αυτό το λόγο η Parkhurst αναθεώρησε την θεωρία της πιστεύοντας η Μέθοδος Δάλτον δεν είναι

απλώς ένα σύστημα εργασίας αλλά και μετάδοση γνώσεων. Η Μέθοδος αυτή υιοθετήθηκε σε πολλές χώρες της Ευρώπης.

Κεφάλαιο Β΄

Η φιλοσοφική και ψυχολογική δράση της μεθόδου Δάλτον

Η βασική φιλοσοφία του Πλάνου Δάλτον είναι η εξής :Καθένας αισθάνεται τον εαυτό του ως ξεχωριστή οντότητα. Η προσωπική δυναμικότητα του ατόμου κάνει το άτομο να ισορροπεί με το περιβάλλον. Το άτομο λοιπόν είναι το υποκείμενο αλλά και το μέτρο στην ζωή. Το δύσκολο είναι η σχέση της ατομικής ζωής με την οργανωμένη ζωή. Τα άτομα και η κοινωνία δεν καλύπτουν απόλυτα το ένα το άλλο σχετίζονται. Η ψυχολογική θέση του Πλάνου Δάλτον είναι πως τα άτομο δεν είναι ίδια κάθε ένας έχει και δική του οντότητα αν η δράση του ατόμου πιεστεί τότε το άτομο χάνει τον ρυθμό του, η ελευθερία του ατόμου πιεστεί τότε το άτομο χάνει τον ρυθμό του, η ελευθερία του ατόμου είναι βασικός ψυχολογικός παράγοντας. Από την ατομική ψυχολογία οι οπαδοί του Δάλτον θέλουν να φτάσουν στην ενεργό κοινωνική ψυχολογία.

Κεφάλαιο Γ΄

Οι παιδαγωγικές αρχές της μεθόδου Δάλτον

Η ελευθερία στο παιδί να αυτοαναπτυχθεί και η αυτοαγωγή είναι το μέσο για ανάπτυξη. Η μέθοδος αυτή μεταβιβάζει την ευθύνη από το δάσκαλο στο μαθητή. Ο μαθητής εκλέγει το είδος της εργασίας του. Ο ατομικός ρυθμός είναι βασικό βίωμα για την αυτοαγωγή. Στην αυτοαγωγή όμως πρέπει να υπάρχει και κάποια πειθαρχία η οποία τίθεται από κάποιου νόμους.

Η μέθοδος Δάλτον θεωρεί ότι δεν πρέπει να υπάρχει ανταγωνισμός και εχθρότητα μεταξύ του δασκάλου και του μαθητή, ο σκοπός λοιπόν αυτής της μεθόδου είναι η αυτοαγωγή και η κοινωνική αγωγή.

Κεφάλαιο Δ΄

Γενικός προσανατολισμός προς την μέθοδο Δάλτον

Κεντρική ιδέα της Μεθόδου Δάλτον είναι να απομακρυνθούν απ' το σχολείο τα εμπόδια που αφήνουν το μαθητή να καταλάβει τα ατομικά του προβλήματα και να βρει την λύση τους γι' αυτό απαιτεί αναδιοργάνωση για να επιτύχει καλύτερα αποτελέσματα.

Δεν καταργεί το αναλυτικό που ορίζουν οι εκπαιδευτικές αρχές γιατί τότε το σχολείο θα βρεθεί στο χάος αλλά μετατρέπει το πρόγραμμα αυτό και το προσαρμόζει στις ανάγκες του.

Η μέθοδος μπορεί να θεωρηθεί ως ένα μεταβατικό στάδιο απ' το σημερινό σχολείο στο σχολείο του μαθητή.

Τα σχολεία που βασίζονται στη μέθοδο αυτή είναι γεμάτα σοβαρότητα, εργασία και χαρά.

Μέρος Β΄: Η μέθοδος Δάλτον στο δημοτικό σχολείο

Κεφάλαιο Α΄

Η προπαρασκευαστική εργασία στην Α΄ και Β΄ δημοτικού

Η προπαρασκευαστική εργασία στην Α΄ και Β΄ Δημοτικού είναι ιδιαίτερα απλή. Δεν περιέχει σκληρή εφαρμογή ενός συγκεκριμένου συστήματος αλλά ελεύθερες δράσεις, με βάση την ψυχική ελευθερία του παιδιού.

Στην Α΄ τάξη του δημοτικού έχουμε φυσική αυτοαγωγή. Η αίθουσα θυμίζει αυτή του νηπιαγωγείου, ήταν γεμάτη παιχνίδια, εικονογραφημένα βιβλία και παιχνίδια κατανόησης. Οι μαθητές μαθαίνουν να τα χειρίζονται σωστά και να φροντίζουν να διατηρούνται καθαρά και σε καλή κατάσταση. Ο χειρισμός εξασκεί τα δάχτυλα τους για την γραφή και την ζωγραφική. Η ατομική εργασία τον ασκεί να είναι υπομονετικός ενώ η ομαδική εργασία πειθαρχεί τους μαθητές. Χρησιμοποιούν τα υλικά στο παιχνίδι τους γεγονός που τους ασκεί γλωσσικά, κινητικά και πνευματικά. Η θέση του δασκάλου είναι διακριτικά συμβουλευτική. Ο δάσκαλος πρέπει να εμπνέει την εμπιστοσύνη και να είναι φίλος με το μαθητή.

Με την πάροδο του χρόνου αυξάνεται το υλικό των ασκήσεων και των ασχολιών. Παράλληλα η ανάγνωση, η γραφή, η αριθμητική και η χειροτεχνία γίνονται κεντρικοί φορείς του προγράμματος.

Η διδασκαλία ήταν οργανωμένη σε διαβαθμισμένης δυσκολίας βήματα. Τα βήματα της διδασκαλίας στα βασικά μαθήματα είναι οργανωμένα από το δάσκαλο με βάση τις υπάρχουσες συνθήκες.

Στη μελέτη της Μ.Παπαδημητρίου γίνεται μία μικρή αναφορά για το υλικό που χρησιμοποιούνταν. Γίνεται αναφορά στο σχέδιο της παιδαγωγού Allen από το σχολείο Leeds της Αγγλίας. Παραθέτονται στο έργο της Μ.Παπαδημητρίου τα υλικά για την ανάγνωση, την γραφή, την έκθεση ιδεών, την αριθμητική και την χειροτεχνία. (βλ. Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ΄ σελ.22-27)

Τα ομαδικά μαθήματα τελούνταν Δευτέρα πρωί. Αυτό θεωρούνταν αναγκαίο για να προσαρμοστούν οι μαθητές που τυχόν απουσίαζαν, να προωθηθούν οι αργοί μαθητές και να βελτιωθούν οι καλοί. Ομαδική εργασία υπήρχε σε όλα τα μαθήματα.

Τα πρωινά της Τρίτης, Πέμπτης και Σαββάτου εκτελούνταν οι ατομικές εργασίες. Επιθυμητό σ' αυτές τις εργασίες ήταν να υπάρχει εργονομία χώρου ώστε οι μαθητές να μπορούν να κινούνται ελεύθερα.

Πέρα από την ατομική και ομαδική εργασία στην μέθοδο Δάλτον υπήρχε και η ελεύθερη προσωπική εργασία που τελούνταν κάθε Κυριακή με την πρωτοβουλία των μαθητών.

Όλα τα απογεύματα αφιερώνονταν στο παιχνίδι, το τραγούδι, την δραματοποίηση, τη ρυθμική, την οργάνωση εορτών, περιπάτους και γυμναστική. Ακόμη πραγματοποιούνταν προφορικά ομαδικά παιχνίδια και ανάγνωση παραμυθιών.

Υπάρχουν βέβαια και άλλα σχολεία που εργάζονταν με την μέθοδο Δάλτον αλλά εφάρμοζαν διαφοροποιημένο ωρολόγιο πρόγραμμα.

Ο έλεγχος της εργασίας των μαθητών πραγματοποιούνταν από τον δάσκαλο αλλά και από τους μαθητές, πολύ σημαντικό στοιχείο για την αυτοαγωγή τους. Για αυτόν το σκοπό χρησιμοποιούνταν πίνακες προόδου.

1.Οι μαθητές διέθεταν τους ατομικούς πίνακες στους οποίους σημείωναν με απλό τρόπο τις επιδόσεις τους

2. ο δάσκαλος διέθετε γενικούς καταλόγους έναν για κάθε μάθημα. Εκεί σημείωνε την πρόοδο των μαθητών μία φορά την εβδομάδα. Για τον έλεγχο της προόδου των μαθητών πέρα των προφορικών ασκήσεων υπήρχαν και εύκολα γραπτά τεστ που επιτρέπανε όμως την πρωτοβουλία και σέβονταν την ατομικότητα του μαθητή. (βλ. Μ. Παπαδημητρίου, τόμος Γ', πίνακες σελ. 31, 32, 33)

Κεφάλαιο Β'

Η μέθοδος Δάλτον στα δημοτικά από την Γ' τάξη και εξής

Σ' αυτές τις ηλικίες η μέθοδος οργανώνεται πληρέστερα και οι στόχοι της διδασκαλίας γίνονται πιο συνειδητοί.

Ο μαθητής σ' αυτή την ηλικία είναι πιο ώριμος για ατομική εργασία. Τα χαρακτηριστικά αυτής της ηλικίας είναι η φυσική ευλυγισία και η προσαρμοστικότητα, η αγάπη για έρευνα και ψυχική περιέργεια. Επιπλέον η ικανότητα του για συγκέντρωση έχει αυξηθεί ακόμη διαθέτει ψυχική ηρεμία. Γενικά είναι μία καλή περίοδος για μάθηση λίγο πριν αρχίσουν τα έντονα ξεσπάσματα της ήβης.

Η σχολική εργασία πρέπει να έχει προσανατολισμό και ο μαθητής να γνωρίζει τον τελικό σκοπό. Τα πλεονεκτήματα της μεθόδου Δάλτον είναι ότι συμφιλιώνει την ελευθερία του μαθητή με την ικανότητα του να εκτελέσει προγραμματικά ένα έργο, δημιουργώντας από αυτά τα δύο μία ενότητα.

Η μέθοδος Δάλτον εφαρμόστηκε κατά τρεις μεθόδους:

Η μέθοδος Δάλτον χωρίς ειδικούς δασκάλους και ιδιαίτερη διαρρύθμιση χώρου, εφαρμόστηκε στην ανάγνωση, τη γραφή, την λογοτεχνία και την έκθεση, στην αριθμητική, στα φυσιογνωστικά και στην ιχνογραφία. Δεν εφαρμόζεται στα τεχνικά, την ωδική και την γυμναστική, εδώ υπήρχε ομαδική εργασία.

Ο ενωτικός κρίκος μεταξύ αυτών που εφαρμόζεται και αυτών που όχι είναι το παιχνίδι.

A) Αναλυτικό πρόγραμμα

Στο σχολείο Δάλτον την ύλη του κάθε μαθήματος την τακτοποιεί ο δάσκαλος σε διαβαθμισμένες μονάδες εργασίας. Αυτό είναι καλό γιατί σημαίνει πως γνωρίζει τους μαθητές του. Επίσης χρέος του είναι να επιλέξει και το εποπτικό υλικό. Οφείλει το εποπτικό υλικό να είναι άρτια οργανωμένο. Επιπλέον ο δά-

σκαλος πρέπει να φροντίσει για το χρόνο διεξαγωγής των εργασιών και να μην επιτρέψει παραστρατήματα που θα έχουν ως αποτέλεσμα τη μη κατάκτηση του στόχου.

B) Πρόγραμμα εργασίας

Στην Α' και Β' τάξη υπάρχει ένα πρόγραμμα εργασίας την ημέρα. Στις υπόλοιπες τάξεις το πρόγραμμα είναι εβδομαδιαίο χωρίς να υπάρχει μοίρασμα σε ημερήσιες ενότητες εργασίας. Στις δύο τελευταίες τάξεις υπάρχουν προγράμματα δύο εβδομάδων καθώς και μηνιαία.

Υπήρχε η δυνατότητα να υπάρχουν τρία διαφορετικά εβδομαδιαία προγράμματα για τρεις διαφορετικές κατηγορίες μαθητών, διάκριση κατά επίπεδο απόδοσης. Με δυνατότητα ανοδικής ή καθοδικής μετατόπισης.

Βέβαια μπορεί να υπάρχει μόνο ένα ελαστικό πρόγραμμα που να μπορεί να προσαρμοστεί στις ατομικές διάφορες. Ακόμη έχει την δυνατότητα να αναθέσει διαφορετικές εργασίες π.χ. οι προχωρημένοι να είναι βοηθοί του, Οι καλοί και οι μέτριοι μαθητές εργάζονται στο βασικό πρόγραμμα και έχουν εμπρός τους την προοπτική. Δεν υπάρχει πίεση ο καθένας δίνει τα αντίστοιχα των δυνατοτήτων του.

Ο μαθητής επιλέγει με πιο μάθημα θα αρχίσει και πόσο θα εργαστεί στο καθένα. Ο μοναδικός περιορισμός υφίσταται στο να ολοκληρώσει σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια το πρόγραμμα εργασίας.

Εάν ο μαθητής ήταν ιδιαίτερα αργός τότε ο δάσκαλος όφειλε να του παρέχει χρονικό περιθώριο. Αν πάλι δεν τα κατάφερνε και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην συμβαδίζει με του υπόλοιπους μαθητές, ο δάσκαλος όριζε σε αυτούς τους μαθητές να εργάζονται μόνο στα βασικά σημεία. Εάν πάλι υπάρχει πρόβλημα τότε διαμορφώνει μία ξεχωριστή κατηγορία γι' αυτούς του μαθητές. Ακόμη υπάρχει και για τους διανοητικά καθυστερημένους μαθητές.

Τα δύσκολα θέματα αποτελούσαν αντικείμενα εργασίας το πρωί ενώ τα απόγευμα τα θέματα έτειναν περισσότερο σ' αυτά της αρεσκείας τους. Τις τελευταίες εβδομάδες γινόταν επαναληπτικές ασκήσεις.

Το μικρότερο Δάλτον Πλάνο είναι άλλη μορφή της μεθόδου Δάλτον που την συνέλαβε η Parkhurst και την τροποποίησε η Αγγλίδα παιδαγωγός Cook. Το σχέδιο αυτό αναφέρεται στους μαθητές ηλικίας 6 έως 10 ετών. Σ' αυτό το πλάνο ατομικοποιούνται τέσσερα μαθήματα, η ανάγνωση, η γραφή, η αριθμητική και η λογοτεχνία. Ακολουθείτε το αναλυτικό πρόγραμμα, οι εργασί-

ες οργανώνονται εξ' ολοκλήρου από τους μαθητές.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ' σελ.41)

Η μέθοδος Δάλτον Πλάνο στο δημοτικό με ειδικού δασκάλους και εργαστήρια, οι ειδικοί δάσκαλοι Δαλτονίζουν τα κύρια μαθήματα, μητρική γλώσσα, αριθμητική, ιστορία, γεωγραφία, και φυσιογνωστικά. Οι δάσκαλοι συνεργάζονται στο πρόγραμμα στο εργαστήριο του ενός ή δύο μαθημάτων. β)Το πρόγραμμα εργασίας το ετοιμάζει ο ειδικός δάσκαλος από το καλοκαίρι για όλες τις τάξεις και η ετήσια ύλη ονομάζεται συμβόλαιο ανάμεσα στο καθηγητή και το μαθητή. Το κάθε πρόγραμμα πρέπει να ισορροπηθεί πάνω σε δύο σκέλη. Πρώτον στην οργάνωση του προγράμματος εργασίας κατά τις απαιτήσεις της ύλης. Δεύτερον στην οργάνωση του προγράμματος εργασίας κατά τις ανάγκες των μαθητών. Όσον αφορά την δυναμικότητα των μαθητών είναι ρευστή και αυξάνει με την άσκηση, το πρόγραμμα της εργασίας θα πρέπει να απευθύνεται στις πνευματικές ικανότητες του μαθητή, το πρόγραμμα εργασίας θα πρέπει να συντονιστεί με το ρυθμό του μαθητή. Όσον αφορά την μορφή του προγράμματος πρέπει να παρουσιάζεται γραπτό, να παρουσιάζει τα προβλήματα, να κάνει μία εισαγωγή, υποδείξεις και ερωτήσεις.

Σχετικά με τους χώρους του σχολείου Δάλτον τα εργαστήρια ή ειδικές αίθουσες οργανώνονται σαν μεγάλα εργαστήρια με πολλές αίθουσες.

Από τις πρώτες μέρες του τριμήνου ο δάσκαλος κάνει επισκόπηση της ύλης. Για αυτούς που έχουν τις ίδιες δυσκολίες γίνεται ομαδικό μάθημα που το ονομάζουν συμβουλευτική ή σύσκεψη και διαρκεί 30-45 λεπτά. Για τους μαθητές που έφτασαν έως ένα ορισμένο σημείο εργασίας ορίζεται ένα μάθημα της ίδιας τάξης ενώ για τους μαθητές διαφόρων τάξεων ορίζεται άλλο ομαδικό μάθημα. Ο κάθε μαθητής έχει τον ατομικό του ρυθμό τον οποίο πρέπει να διατηρείται ο οποίος δέχεται ερεθισμούς. Για μένουν πίσω οργανώνεται ειδική τάξη.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ' σελ. 52-59)

Στο σχολείο οργανώνονται διάφορα είδη καταλόγων

Ο κατάλογος εργαστηρίου. Κάθε ειδικός δάσκαλος συντάσσει κάθε μήνα ένα πίνακα με διαφορετικό χρώμα για κάθε τάξη και τον τοιχοκολλεί στο εργαστήριο για να τον συμβουλεύονται οι μαθητές.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ' Ατομικός κατάλογος του μαθητή. Υπάρχουν τρεις τύποι, κατάλογος κατά Parkhurst, κατάλογος αγγλικών σχολείων, κατάλογος του Eades.

Ο κατάλογος παρουσίας αναφέρεται σε όλη την τάξη και δείχνει τις απουσίες. Ο προσωπικός κατάλογος του συμβούλου δάσκαλου για την ατομικότητα των μαθητών. Περιλαμβάνει όλους τους παράγοντες εκτίμησης της ψυχικής εξέλιξης των μαθητών. Ο κατάλογος του ειδικού δασκάλου για τα κοινά μαθήματα της τάξης στο οποίο σημειώνεται το πόσο συμμετέχει ο μαθητής κατά την εντύπωση του δασκάλου. Ο κατάλογος του διευθυντή σημειώνεται το πότε άρχισε και πότε τελείωσε της εργασία του ένας μαθητής. Εκτείνεται σε ολόκληρο το έτος.(βλ. Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', πίνακες σελ. 74, 75, 76, 77,78, 79)

Τα τεστ είναι συμπληρωματική εικόνα της εργασίας του μαθητή. Για του μικρότερους μαθητές τα τεστ είναι εβδομαδιαία.

Η αξία των τεστ οι μαθητές θέτουν σε ενέργεια και ικανοποιούν τις βασικές πνευματικές ιδιότητες τους, γι' αυτό τα τεστ δίνονται σε μορφή παιχνιδιού.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ' σελ.83)

Οι εξετάσεις έχουν ως σκοπό να ανακαλύψουν το ποσοστό γνώσεων των μαθητών, να ανταμείψουν την επιμέλεια του μαθητή και να δείξουν κατά πόσο αυξήθηκε η ικανότητα των μαθητών για μελέτη. Γι' αυτό το λόγο και οι ερωτήσεις είναι δεν υποχρεωτικές, επιτρέπουν την ελεύθερη επιλογή, παρουσιάζοντας ερωτήσεις από τους ίδιους τους μαθητές καθώς και ερωτήσεις που απαιτούν έρευνα να απαντηθούν. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ' σελ.86)

Στα μονοτάξια και τα διτάξια σχολεία εργάζονται μαθητές διαφόρων υλικών σε ναι δυο αίθουσες που απαιτούν περισσότερη ατομική εργασία. Σ' αυτό το σχολείο η ατμόσφαιρα είναι περισσότερο οικογενειακή.

(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ'σελ.87-88)

Σύμφωνα με τη μέθοδο Δάλτον τα σχολεία για ελαττωματικούς είναι σχολεία παιδιών με νοητική στέρηση για τους οποίους χρειάζεται ειδικός τρόπος εργασίας. Είναι προτιμότερο δηλαδή να πηγαίνουν σε οργανωμένα σχολεία στο βουνό ή στη θάλασσα, και όταν οι μαθητές τελείωναν το σχολείο να έβρισκαν εργασία εφόσον οι ικανότητές τους είχαν ασκηθεί, γι αυτόν το λόγο τα σχολεία αποδεικνύονται σωτήρια. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ',σελ.89)

ΜΕΡΟΣ Γ΄: Η μέθοδος Δάλτον με μαθητές από 12 ετών και εξής

Κεφάλαιο Α΄

Η μέθοδος Δάλτον στα ανώτερα λαϊκά σχολεία και τα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης

Η μέθοδος αυτή εξυπηρετεί την ανάγκη των μαθητών για ελεύθερη και ατομικότερη εργασία.

Στα ανώτερα δημοτικά σχολεία δαλτονίζονται όλα σχεδόν τα μαθήματα και οι μαθητές περνούν από χρόνο σε χρόνο ολοένα και περισσότερη μόρφωση με τη βοήθεια του δασκάλου, επίσης επειδή για οικονομικούς ή άλλους λόγους σ' αυτά τα σχολεία φοιτούν έξυπνοι μαθητές γίνεται γι' αυτούς ένα πρόγραμμα εργασίας μέγιστο έτσι ώστε να μην ξεπέσουν από την πνευματική τους στάθμη.

Τα κατώτερα επαγγελματικά σχολεία σε άλλες χώρες είναι ημερήσια και σε άλλες ορισμένες μέρες ή εβδομάδες παραδίδονται νυχτερινά μαθήματα. Απαιτείται πρακτική εργασία από τους μαθητές γι' αυτό τα περισσότερα διαθέτουν ειδικά εργαστήρια και ειδικούς δασκάλους. Για τους προχωρημένους μαθητές δημιουργούνται προχωρημένες τάξεις και ειδικές τάξεις.

(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ΄, σελ.92)

Σχετικά με τη μέθοδο Δάλτον στα σχολεία της μέσης παιδείας πρέπει να πούμε ότι σ' αυτήν το πλάνο Δάλτον εφαρμόζεται τελειότερα.

Υπάρχουν ειδικοί καθηγητές και ειδικές αίθουσες, ένας καθηγητής αναλαμβάνει ένα με δυο μαθήματα. Ωστόσο είναι απαραίτητο να έχει το σχολείο ειδικές αίθουσες και ειδικούς καθηγητές για κάθε μάθημα. Όσα περισσότερα εργαστήρια υπάρχουν τόσο το καλύτερο.

Η εργασία στα ειδικά εργαστήρια γίνεται με πρόγραμμα εργασίας όπου λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις της διδακτικής ύλης δηλαδή το συναλλακτικό πρόγραμμα. Απαιτείται γενικά το πρόγραμμα εργασίας να αποτελεί μια οργανική ενότητα. Πάνω σ' αυτό γίνεται ένα συμβόλαιο εργασίας ανάμεσα στους καθηγητές και στους μαθητές.

Για να ικανοποιήσει ο ειδικός καθηγητής τις απαιτήσεις του προγράμματος πρέπει να συστήσει δυο προγράμματα εργασίας ένα ανώτερο και ένα κατώτερο για τους καλύτερους και λιγότερο καλούς μαθητές. Για την σύνθεση του

κάθε προγράμματος ο καθηγητής πρέπει να λαμβάνει υπόψη του και το διαθέσιμο χρόνο του μαθητή. Επιπλέον το πρόγραμμα εργασίας πρέπει να έχει καθαρό διάγραμμα και να υποδεικνύει συγκεκριμένες πηγές στο μαθητή.

Στα προγράμματα εργασίας ο μαθητής πρέπει να εργαστεί ελεύθερα και επίσης προσπαθεί να επιτευχθεί το συμβάδισα των μαθητών μιας ηλικίας, και ο μαθητής. Και ο καθηγητής είναι απαιτητικοί όσον αφορά τις βασικές γνώσεις, αυστηρή είναι η αίτηση του καθηγητή να εκτελέσει ο μαθητής το κάθε πρόγραμμα και να προχωρήσει στο επόμενο. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.98-101)

Κάθε μεσημέρι πραγματοποιούνταν συσκέψεις για να βοηθήσουν τους μαθητές να λύσουν τις προσωπικές τους δυσκολίες. Τα προφορικά μαθήματα επιδιώκουν το ίδιο και απευθύνονται σε ομάδες μαθητών ώστε να κερδίζεται χρόνος. Τα κοινά μαθήματα απαιτούν ιδιαίτερη σκέψη και προπαρασκευή από τους καθηγητές, σχηματίζονται μικρότερες ομάδες μαθητών για να συνεργαστούν οι οποίες διαλύονταν όμως πολύ εύκολα.

Ο καθηγητής πρέπει να τονίσει στους μαθητές ότι τα γραπτά τους πρέπει να είναι καθαρά και σύντομα. Επίσης πρέπει να κάνει διάκριση μεταξύ των γραπτών που πρέπει να διορθώσει και σ' αυτά που πρέπει να κοιτάξει. Συνήθως, χωρίζουν σε ομάδες τις τάξεις έτσι ώστε η μια ομάδα να διορθώνει τα γραπτά της άλλης και έτσι τους δίνει και τη δυνατότητα να διορθώνουν μόνοι τους τις εργασίες τους. Τα γραπτά των μαθητών της μέσης μπορούν να πάρουν πολλές μορφές γι' αυτό σημαντικότερο είναι να ελέγχεται η προσπάθεια που κατέλαβε ο μαθητής.

Όπως το δημοτικό υπάρχουν και στη Μέση Εκπαίδευση οι κατάλογοι για την εκτίμηση της εργασίας των μαθητών: 1.Κατάλογος του εργαστηρίου, 2. Ατομικός κατάλογος του μαθητή, 3. Κατάλογος της τάξης σπιτιού, 4. Κατάλογος παρουσίας, 5. Κατάλογος του συμβούλου καθηγητή, 6. Κατάλογος του ειδικού καθηγητή για τα κοινά μαθήματα. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', πίνακες, σελ.109,110,111)

Ο πίνακας της κατ' οίκον εργασίας περιέχει τα εξής στοιχεία: 1. Ημερομηνία, 2. όνομα μαθήματος, 3. τμήμα εργασίας στη μονάδα εργασίας και 4. πόσο χρόνο διέθεσε ο μαθητής.

Ανέκαθεν υπήρχε το κοινωνικό πνεύμα και ενθαρρύνονταν η συνεργασία των μαθητών που συνιστούν μέσο στο εργαστήριο έτσι ώστε ο μαθητής να

αποκτήσει κοινωνική συνείδηση. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.114-117).

Μέρος Δ':Κριτικό αντίκρισμα της μεθόδου Δάλτον

Τα πλεονεκτήματα της μεθόδου Δάλτον

Από την άποψη του μαθητή:Κινητοποιεί τις βασικές ψυχικές ικανότητες κάθε ηλικίας, λιγοστεύει την ανισότητα των μαθητών στην τάξη από άποψη προσπάθειας, δεν σταματά ο μαθητής την εργασία του αν τύχει να απουσιάσει για οποιονδήποτε λόγο, δεν σπαταλιέται χρόνος, ο κάθε μαθητής προβιβάζεται ομαλά μόλις τελειώσει την εργασία του έτους, δεν είναι υποχρεωτική η κατ' οίκον εργασία και κυρίως στους μαθητές του δημοτικού, οι μαθητές αποκτούν μέθοδο εργασίας, οι μαθητές προετοιμάζονται καλύτερα για τις εξετάσεις και αποκτούν οι μαθητές ισχυρό χαρακτήρα, εμπιστοσύνη και αξιοπρέπεια για τον εαυτό τους και τους άλλους.

Από την άποψη του δασκάλου και του καθηγητή: Ο δάσκαλος και ο καθηγητής ελευθερώνονται από την ρουτίνα της καθημερινής εργασίας, διδάσκουν τα μαθήματα που ή τους ενδιαφέρουν ή που το κατέχουν καλύτερα και η αλλαγή του διοικητικού προσωπικού δεν επηρεάζει καταστροφικά την εργασία του σχολείου.

Από την άποψη του σχολείου: Η οργάνωση του σχολείου γίνεται πιο ευλύγιστη από μέρα σε μέρα, η πειθαρχία του σχολείου τοποθετεί εντελώς σε διάφορη βάση, οι απουσίες, ο προβιβασμός και η συνεργασία με τους γονείς αντιμετωπίζονται ευκολότερα, από την άποψη της ύλης του σχολείου παρουσιάζει υψηλότερη στάθμη και επιτυγχάνεται μεγαλύτερη ισορροπία ανάμεσα στα τμήματα της διδακτικής ύλης.

Από την άποψη των γονέων: Οι μαθητές παίρνουν όλη την ύλη του αναλυτικού προγράμματος και αυτό προδιαθέτει ευνοϊκά τους γονείς.

Από οικονομική άποψη: Η οργάνωση του σχολείου μα τραπέζια και καρέκλες θεωρείται οικονομικότερη από αυτήν με θρανία και έδρες, τα βιβλία της βιβλιοθήκης είναι κοινά, τα προγράμματα εργασίας δεν επιβαρύνουν τα σχολεία και οι ειδικοί δάσκαλοι και καθηγητές δεν επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό.

Τα μειονεκτήματα της μεθόδου Δάλτον

Μειονεκτήματα βασικής σημασίας: Το Δάλτον βρίσκεται ανάμεσα στο συνηθισμένο σχολείο και στο νέο, το Δάλτον σχολείο συγκρινόμενο προς το ενεργό μειονεκτεί εξαιτίας της μεθόδου με την οποία κατανέμει την ύλη, υπάρχει κίνδυνος να μηχανοποιηθεί και να αλλοιωθεί, υπάρχει δυσκολία στην σύνταξη του καλού προγράμματος εργασίας, υπερεκτιμάται το βιβλίο που μπορεί να καταστρέψει την πνευματική σκέψη και παραμελείται η κοινωνική αγωγή εφόσον πέφτει το βάρος στην ατομική εργασία και μ' αυτήν απομονώνονται οι μαθητές.

Μειονεκτήματα μικρότερης σημασίας: Το πολύ γράψιμο των μαθητών τους συνηθίζει να γράφουν ασυλλόγιστα και ρηχά, οι μαθητές αποχτούν την τάση να προχωρούν στην ύλη και να κάνουν επιπόλαια εργασία, ο αργός μαθητής μένει συχνά πίσω από τους άλλους δυο με τρία προγράμματα εργασίας, με το να βοηθά πολύ ο δάσκαλος αναπτύσσει στους μαθητές την συνήθεια να τον συμβουλεύονται συνεχώς και έτσι δεν αποκτούν αυτοεκτίμηση, οι μαθητές δεν μπορούν να κατανέμουν το χρόνο σωστά. Η μέθοδος παραμελεί τα φρονηματούπηκα μαθήματα.

Δυσκολίες εφαρμογής: Για να πολυγραφηθούν τα προγράμματα εργασίας χρειάζεται πολύγράφος τον οποίο δεν διαθέτουν πολλά σχολεία, πολλά σχολεία δεν διαθέτουν χαρτί, δύσκολος είναι ο έλεγχος εργασίας των μαθητών στα μεγάλα σχολεία, δυσκολία φέρνει και ο ατομικός ρυθμός του μαθητή στις εξετάσεις. Επίσης δυσκολίες φέρνει και η μετακίνηση των μαθητών από εργαστήριο σε εργαστήριο. Η μέθοδος αυτή επιτυγχάνεται κυρίως στο μικρότερο σχολείο παρά στα μεγαλύτερα.

Γενικός χαρακτήρας: Η μέθοδος Δάλτον έχει την δική της οντότητα και σημασία, είναι μεταβατική από τα σημερινά στα μελλοντικά σχολεία, σέβεται το αναλυτικό πρόγραμμα, δεν προσκρούει στους νόμους που υπάρχουν και δεν επαναστατεί τους γονείς.

2.4.2. Η μέθοδος Βινέτκα

Μέρος Α΄: Ιστορικό και βασικές αρχές της μεθόδου Βινέτκα

Η μέθοδος πήρε το όνομά της από ένα προάστιο του Σικάγου. Τα σχολεία της Βινέτκα δίνουν δωρεάν εκπαίδευση και δωρεάν παιδεία, το διδακτικό προσωπικό είναι πιο καλά καταρτισμένα. Επικεφαλής των σχολείων είναι Washburne. Αυτός μαζί με τους συνεργάτες που οργάνωσαν στο κάθε σχολείο δυο τμήματα, το τμήμα έρευνας και το τμήμα καθοδηγητικής παιδικής κλινικής.

Σ' αυτή τη μέθοδο θεωρείται ότι η εξέλιξη και η πρόοδος κάθε ατόμου εξαρτάται από την τέλεια ανάπτυξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων του. Η ανώτατη ατομική ανάπτυξη προϋποθέτει κοινωνική συνείδηση αλλά και από την άποψη της ομαδικής κοινωνικής ζωής πρέπει το κάθε άτομο να έχει το δικαίωμα να είναι διάφορο από τους άλλους αλλά και το καθήκον να συνεργάζεται με τους άλλους.

Οι παιδαγωγικές αρχές της μεθόδου Βινέτκα.

1. Να σεβαστούμε την παιδική ηλικία και τις ανάγκες της.
2. Την φύση του παιδιού
3. Να ετοιμάσουμε το νέο για την ενεργό συμμετοχή στον κόσμο.
4. Να ετοιμάσουμε να δεχτούν τις συνεχείς αλλαγές στο μεταβαλλόμενο πολιτισμό
5. Να συνειδητοποιήσουμε ότι ο νέος έχει ανάγκη από την εξάρτησή του από τους άλλους.

Η μέθοδος αντιπροσωπεύει το πνεύμα της εργασίας την ατμόσφαιρα και είναι ενεργός. Η τεχνική είναι υγιής και δικαιολογημένη έτσι ώστε να μην αυξάνει τα έσοδα του σχολείου και μπορεί να εφαρμοστεί απ' όλους.

Μέρος Β΄: Η μέθοδος Βινέτκα στο δημοτικό σχολείο

Το πρόγραμμα του σχολείου χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο το αποτελούν ατομικοποιημένα μαθήματα αφιερωμένα στις γνώσεις και στις δεξιότητες που ο μαθητής θα αποκτήσει στην ζωή του. Το δεύτερο μέρος κοινωνικο-

πιοημένες δράσεις που αναφέρονται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων και των ενδιαφερόντων που θα τον κάνουν να καταλάβει την ατομικότητά του και την κοινωνική του υπόσταση.

Γνώσεις και δεξιότητες: Σ' αυτές φτάνουν όλοι γενικά οι μαθητές, οι γνώσεις αποτελούν το βασικό σκελετό της μόρφωσης και πηγάζουν μέσα από την ιστορία, την γεωγραφία και την γραφή, την ανάγνωση κ.λ.π. Ο δάσκαλος συνεργάζεται με τους άλλους δασκάλους για την επιλογή της ύλης του προγράμματος.

Η αυτοδιδασκαλία: Στα σχολεία Βινέτκα διαφοροποιούν το χρόνο ανάλογα με τους μαθητές δηλαδή ο καθένας μαθητής προχωράει σύμφωνα με τον δικό του προσωπικό ρυθμό γι 'αυτό το λόγο ο δάσκαλος υποχρεούται να ατομικοποιήσει την εργασία των μαθητών έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να εργαστούν μόνοι τους ως ένα σημαντικό βαθμό.

Αυτοέλεγχος: Αυτό το επιτυγχάνουν με διαγνωστικό τεστ που αποτελούν το αυτοδιορθωτικό μέρος της εργασίας και δεν έχουν σκοπό να βαθμολογήσουν τους μαθητές. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της τεχνικής αυτής είναι η ύλη του αναλυτικού προγράμματος μπορεί να δουλευτεί στο μισό χρόνο από αυτόν που διατίθεται σήμερα και με καλά αποτελέσματα ο υπόλοιπος χρόνος θα χρησιμοποιηθεί για την ομαδική κοινωνική εργασία.

Η ατομικοποίηση στα επιμέρους μαθήματα

Η ατομικοποίηση της εργασίας στο γλωσσικό μάθημα

1. Η ανάγνωση: Η πρώτη ανάγνωση η οποία πρέπει να αρχίσει στο σχολείο, το δύσκολο είναι η ατομικοποίηση της και για να γίνει αυτό πρέπει να βρεθεί ο βαθμός πνευματικής ωριμότητας του κάθε παιδιού. Η ανάγνωση στις άλλες τάξεις του δημοτικού, σ' αυτές χρησιμοποιούνται πέντε σταθμοί, καθορίζεται η ικανότητα κάθε μαθητή για ανάγνωση, δίνονται σε κάθε μαθητή αρκετά βιβλία για να διαβάσει, επιτρέπεται στο μαθητή να διαβάσει μεγαλόφωνα σε όλη την τάξη, ελέγχεται με τεστ αν κατανόησε το κείμενο που διάβασε, προβιβάζονται οι μαθητές ατομικά στην ανάγνωση με βάση τον αριθμό των βιβλίων που διάβασαν και την βαθμολογία στα τεστ. (βλ. Μ. Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ. 149-153)

Η γλωσσική έκφραση των παιδιών, στην αρχή ο μαθητής εκφράζεται προφορικά. Η δυσκολία όμως εντοπίζεται στην γραπτή έκφραση, παράγοντες που

μπορούν να βοηθήσουν τον μαθητή στον γραπτό λόγο είναι η δραματοποίηση, η αυτοδιοίκηση του σχολείου, η αλληλογραφία, και η συγγραφική εργασία με βάση την φαντασία τους. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.158-159)

Η ατομικοποίηση στην αριθμητική. Η οργάνωση του αναλυτικού προγράμματος, η μέθοδος εργασίας, αυτοδιδακτικό υλικό, εφαρμογή της αριθμητικής στην ζωή των μαθητών. (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', Σελ.165-167)

Η ατομικοποίηση στις κοινωνικές σπουδές(ιστορία, γεωγραφία), ο σκοπός τους είναι να δώσουν στους μαθητές την ευκαιρία να γνωρίσουν τον λαό τους και το πνευματικό τους πολιτισμό. Το πρόγραμμα των κοινωνικών σπουδών αποτελεί ενιαίο σύνολο και η διδασκαλία του αρχίζει από την Τρίτη δημοτικού και ο δάσκαλος οργανώνει τα κοινωνικά μαθήματα.

Η ατομικοποίηση στα φυσιογνωστικά μαθήματα. Αυτά δεν αποβλέπουν σε γνώσεις και δεξιότητες αλλά στην κατανόηση της φύσης με αρμονία καθώς και τους νόμους της.

Η ατομικοποίηση στα τεχνικά οι εργασίες γίνονται σε ειδικά εργαστήρια, οργανωμένα με όλα τα εφόδια. Τα μαθήματα για τα αγόρια είναι η ξυλουργική, η μεταλλουργία, η γλυπτική, η αγγειοπλαστική και η βαφική. Τα κορίτσια επιδίδονταν στην υφαντική, στην βαφική, στην ραπτική, στην χειροτεχνία, στην απλή μαγειρική και στα οικοκυρικά(πλύση, σίδερο).

Η ατομικοποίηση στην γυμναστική και στην ωδική. Απαιτεί περισσότερο ομαδική εκτέλεση, καθώς ο χρόνος δεν αφήνει το δάσκαλο να ασχοληθεί με τον κάθε μαθητή χωριστά.

Το δεύτερο μέρος του προγράμματος προσπαθεί να ατομικοποιήσει τα μαθήματα για να εξοικονομήσει περισσότερο χρόνο και δυνάμεις για τους μαθητές έτσι ώστε να έχουν διάθεση για κοινωνικές δραστηριότητες οι οποίες θα εξυπηρετήσουν την αύξηση τους.

Η βάση σ' αυτές τις δραστηριότητες είναι το βίωμα (βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ',σελ.178-184) .

Σχετικά με το ωρολόγιο πρόγραμμα και τον έλεγχο των μαθητών βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', πίνακες σελ.185, 187,188 και 189).

Όσον αφορά την πειθαρχία σ' αυτά τα σχολεία μεγάλη βάση δίνεται στην προσωπικότητα του δασκάλου καθώς και στο να μπορεί να κρίνει ο παιδαγωγός την ψυχολογία των μαθητών έτσι ώστε να βρίσκει τα αίτια στα σχολεία που προκαλούν διάφορα προβλήματα. Επειδή όμως είναι δύσκολο να βρίσκει

την αιτία στο σχολείο Βινέτκα υπάρχει μία καθοδηγητική κλινική καθώς και ένα τμήμα του εκπαιδευτικού συμβούλου.

Για να ατομικοποιήσουν τα σχολεία λοιπόν πρέπει να πειστούν οι γονείς και γι' αυτό το λόγο η συνεργασία μ' αυτούς προσπαθεί να επιτευχθεί με την ίδρυση συλλόγων για τους γονείς, απογευματινών σχολείων εφημερίδων με στήλες για τις ομιλίες Βινέτκα, με κινηματογραφικές παραστάσεις ή γιορτές και με ομιλίες που απευθύνονται προς τους γονείς.

Για ένα εξελισσόμενο σύστημα όπως παραπάνω είναι αναγκαία η μόρφωση των δασκάλων .Γι' αυτό το λόγο στην Βινέτκα λειτουργεί κάθε καλοκαίρι το θερινό σχολείο για δασκάλους(βλ. Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ' ,σελ.195).

Μέρος Γ' : Η μέθοδος Βινέτκα στον κατώτερο κύκλο της μέσης(12-15 ετών)

Στο πρόγραμμα της Μέσης Εκπαίδευσης έχουμε δύο τμήματα σχολικής εργασίας, τις γνώσεις και τις δεξιότητες, όπου οι καθηγητές είναι ειδικοί για το κάθε μάθημα, ακόμη υπήρχαν ειδικά εργαστήρια όπου οι μαθητές εργάζονταν σε ορισμένα μαθήματα.

Στις δημιουργικές ομαδικές εργασίες, που βασίζονται στην οργάνωση της τάξης ως κοινωνικής ομάδας, τα βιώματα συνδέονται με την λογοτεχνία, τις κοινωνικές σπουδές και γενικά με τα μαθήματα. Πρέπει να αναφέρουμε πως σε όλες τις δημιουργικές δράσεις ενθαρρύνονται οι μαθητές από τον παιδαγωγό.

Μέρος Δ' : Ανασκόπηση και κριτικό αντίκρισμα

Τα κύρια χαρακτηριστικά των σχολείων Βινέτκα είναι τα εξής :Βασίζουν το πρόγραμμα τους στην έρευνα των πραγματικών αναγκών της κοινωνικότητας, βασίζονται στην ψυχοσύσταση των μαθητών και στην έρευνα της, οργανώνουν την ύλη με ενότητες, κρατούν αναλογίες στο πρόγραμμα, ατομικοποιούν τα μαθήματα και απαλλάσσουν από την βαθμολογία τις ομαδικές δραστηριότητες.

Αντικρίζοντας την φιλοσοφική βάση της μεθόδου βλέπουμε ότι βρίσκεται σε σωστό δρόμο. Διακρίνουμε σ' αυτά τα σχολεία το μέρος των γνώσεων και

το μέρος των ομαδικών ενεργειών(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.202-203).

Θα λέγαμε πως αυτή η μέθοδος στηρίζεται γενικότερα στην ψυχική εξέλιξη των μαθητών.

2.4.3.Οι Σχολικοί Συνεταιρισμοί

Σχετικά με την ιστορία των σχολικών συνεταιρισμών βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.208-212.

Η παιδαγωγική και η κοινωνική δράση τους οργανώθηκε από τον Proft και περιλαμβάνει τους δασκάλους και την ζωή του σχολείου ως μία δύναμη με βαθιά σημασία. Η επαφή των μαθητών με το εσωτερικό κόσμο δίνει την ευκαιρία να πραγματοποιηθεί η αυτοαγωγή του μαθητή και η αύξηση του με την πείρα. Όσον αφορά το καταστατικό και το νόμο του «καλού συνεταιίρου» βλ.σελ.213-218.

Όσον αφορά το καταστατικό και τους νόμους του σχολικού συνεταιρισμού βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.231-218.

Ο σκοπός των περιφερειακών σχολικών συνεταιρισμών είναι να δημιουργήσουν μία ατμόσφαιρα αγάπης και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών. Το 1928 ιδρύθηκε το κεντρικό γραφείο της συνεργασίας στο σχολείο με σκοπό να γνωρίσει τους σχολικούς συνεταιρισμούς και να οργανώσει τις κοινές υπηρεσίες των σχολικών συνεταιρισμών.

Στους Σχολικούς Συνεταιρισμούς όμως υπήρχαν και κάποια προβλήματα όπως το νομικό κύρος, η ευθύνη του δασκάλου, η ευθύνη του σχολείου, η σχέση προς τους γονείς και το ποιος θα κρατά τα χρήματα που αποτελούν την περιουσία του σχολείου και της κοινότητας.

Ο Σχολικός Συνεταιρισμός θέτει στους μαθητές τις εξής απαιτήσεις:Να μελετήσουν τις ανάγκες της εργασίας, να τις εκτιμήσουν και να σκεφτούν πώς να βρουν πόρους.

Για την σχέση του Σχολικού Συνεταιρισμού με το αναλυτικό πρόγραμμα βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.230-234.

Γενικά ο ρόλος του Σχολικού Συνεταιρισμού είναι η φροντίδα για τις εγκαταστάσεις και τα αναγκαία είδη του σχολείου, να προσφέρει ευκαιρίες έτσι ώστε να εφαρμοστούν οι σχολικές γνώσεις, να ασκήσεις καλλιτεχνικές αγωγής, αλλά προκαλεί οικονομικά προβλήματα.

Οι Σχολικοί Συνεταιρισμοί έχουν και κάποιες αδυναμίες όπως δεν μπορούν να καλύψουν όλο το πλάτος του νέου σχολείου .Γενικότερα μπορούμε να πούμε να πούμε ότι εφόσον δεν καταργούνται μαθήματα στο πλαίσιο τους δεν μπορούν να λειτουργήσουν χωρίς αυτά.

2.4.4Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Σχετικά με την ιστορία του Σχολικού Πιεστησίου βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.253-258.

Σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου η μέθοδος του τυπογραφείου βοηθά το μαθητή να κοινωνικοποιηθεί και αντιμετωπίζει το ανθρώπινο περιβάλλον σαν οικογένεια του. Η παιδαγωγική βάση της μεθόδου είναι η αυτοαγωγή του μαθητή, η ελευθερία έκφρασης και δράση του. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να παρατηρεί την ζωή γύρω του.

Μέρος Α΄ : Η μέθοδος του τυπογραφείου στην σχολική πράξη

Όσον αφορά το σχολείο Freinet ως εξωτερική διαρρύθμιση βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ',σελ.260-262.

Τα βασικά στοιχεία στη μέθοδο του τυπογραφείου είναι η ζωντανή πείρα και η εργασία με το γύρω περιβάλλον των παιδιών μπορεί να τα αυξήσει κοινωνικά και καλλιτεχνικά και τα εργαλεία για την μελέτη του είναι οι τάξεις έρευνας, η εργασία μέσα στην τάξη και η εργασία σε διάφορα μαθήματα.

Οι τάξεις έρευνας ονομάζονται και τάξεις περιπάτου γιατί οι μαθητές βγαίνουν έξω από την αίθουσα και προσπαθούν να κατανοήσουν το περιβάλλον από κήπους, τα αγροκτήματα κ.τ.λ. Σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου ο δάσκαλος παίζει σημαντικό ρόλο γιατί πρέπει να αυξήσει το ενδιαφέρον του μαθητή για τον γύρω κόσμο.

Σχετικά με τις εγκαταστάσεις του σχολικού τυπογραφείου και τα σχολικά έγγραφα βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.270-275.

Τα έντυπα όμως δεν ασκούν για να καλύψουν τις ψυχολογικές ανάγκες των μαθητών χρειάζεται και το αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο ο μαθητής μπορεί να πραγματοποιήσει μέσα στα όρια των δραστηριοτήτων του. Το αναλυτικό πρόγραμμα μπορεί να μεταμορφωθεί σε πνευματικό εργαλείο και γι' αυτό σύμφωνα με τον Freinet χρειάζεται νέα τεχνική. Σύμφωνα με τα πνευματικά εργαλεία και την οργάνωση της σχολικής εργασίας βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.277-290.

Στη μέθοδο τυπογραφείου κάθε τόσο οργανώνονται διαλέξεις στα μαθήματα απ' τους μαθητές. Κάθε μαθητής ομιλεί στους άλλους για το θέμα που διάλεξε. Ο ρόλος του δασκάλου είναι να οργανώνει και να διευθύνει την εργασία καθώς και να καθοδηγεί τον μαθητή στις διαλέξεις. Ενώ ο ρόλος του σχολικού συνεταιρισμού είναι να οργανώνει εσωτερικά και εξωτερικά τις υπηρεσίες του σχολείου.

Σχετικά με το ωρολόγιο πρόγραμμα βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.307-308.

Τα θετικά στοιχεία της μεθόδου του Σχολικού Τυπογραφείου είναι το ότι βοηθάει το μαθητή να εκφράσει τον εαυτό του στα κείμενα του καθώς και να συνεργαστεί με τους συμμαθητές. Γενικότερα αυτή η μέθοδος προσπαθεί να συνδέσει το παρόν με το παρελθόν και το μέλλον προσπαθεί προσφέρονται γόνιμες ιδέες και νέα στοιχεία.

Υπάρχουν όμως και επιχειρήματα ενάντια στη μέθοδο τα οποία είναι τα εξής: Δεν παρουσιάζει σταθερότητα εφόσον βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, το συνεταιρικό πνεύμα βλάπτει στην ανάπτυξη της, είναι δύσκολη η εφαρμογή της γιατί χρειάζεται πολλά τεχνικά μέσα, τα αυξανόμενα Δελτία κάθε είδους που περιέχει δυσκολεύουν την τεχνική ταξιθέτηση και τέλος πως στη Μέση Εκπαίδευση δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθεί το καθημερινό σχολικό έντυπο .

Στον Ελληνικό χώρο τις πρώτες πληροφορίες για το Τυπογραφείο στο σχολείο τις έδωσε ο Τζ.Τσαγγιάς(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.315-316).

2.4.5. Η μέθοδος Μοντεσσόρι

Μέρος Α΄ : Το ιστορικό της μεθόδου Μοντεσσόρι και οι θεωρητικές της βάσεις

Η Μαρία Μοντεσσόρι εφάρμοσε τη μέθοδο της σε μικρά παιδιά και έπειτα προχώρησε στα παιδιά του δημοτικού. Η φήμη της ως παιδαγωγού διαδόθηκε και το βιβλίο της «Η μέθοδος της επιστημονικής παιδαγωγικής» άρχισε να μεταφράζεται σ' όλες τις γλώσσες. Η φιλοσοφική και ψυχολογική βάση της μεθόδου Μοντεσσόρι είναι το άτομο του σύμφωνα μ' αυτή αποτελεί το πυρήνα και την προαγωγή της κοινωνίας. Αφετηρία της μεθόδου μπορεί να θεωρηθεί ο θρησκευτικός σεβασμός προς την φύση του παιδιού γι' αυτό πρέπει να δοθεί η απαραίτητη ελευθερία έτσι να γίνει δασκάλα του εαυτού του. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε πως τα αξιώματα της μεθόδου είναι η ελευθερία του παιδιού, η μελέτη του αυθορμητισμού του και η προσαρμογή του γύρω του κόσμου γι' αυτό το λόγο χρειάζεται η ρύθμιση του περιβάλλοντος και η οργάνωση της αυτοαγωγής του παιδιού. Σύμφωνα με την Μοντεσσόρι το περιβάλλον δεν πρέπει να γεννά το φόβο και να το πιέζει και γι' αυτό το λόγο πρέπει να γίνει φιλικό ως προς αυτό. Επίσης η μέθοδος ασχολείται με τις ιδιότητες του παιδιού στις διάφορες ηλικίες του μπορεί να πάρει διάφορα σχέδια.

Μέρος Β΄ : Η μέθοδος Μοντεσσόρι για την ηλικία έως 7 ετών

Η Μοντεσσόρι θεωρεί πως τα μικρά κάνουν πράξεις χαρακτηριστικές για την φυλή στην οποία ανήκουν, ότι αποκτούν τα χαρακτηριστικά τους σταδιακά, ότι έχουν ανάγκη συνεχώς να κάνουν κάτι, πως όταν εξωτερικεύουν τις πράξεις αυτό γίνεται με προσοχή και πως ο μαθητής θέλει να ολοκληρώνει αυτό που ξεκινάει.

Όσον αφορά την αγωγή των κινήσεων και την αγωγή των αισθήσεων βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ΄ , σελ.325-341.Για το ωρολόγιο πρόγραμμα βλ.Μ.Παπαδημητρίου , τόμος Γ΄, σελ.348.

Μέρος Γ΄ : Η μέθοδος Μοντεσσόρι στο δημοτικό σχολείο

Σύμφωνα με τη Μοντεσσόρι τα χαρακτηριστικά του μαθητή του δημοτικού είναι η ανάγκη το να διευρύνει τους ορίζοντες του, η πορεία του πνεύματος του να αυξηθεί και να αρχίζει η κρίση του να αναπτύσσεται.

Αναφορικά με την ατομικότητα των σπουδών στο δημοτικό βλ.Μ.Παπαδημητρίου , τόμος Γ΄, σελ.353-369.

Μέρος Δ΄ : Η αγωγή των νέων μετά το δημοτικό

Η Μοντεσσόρι θεωρεί πως το παιδί έχει ανάγκη να γνωρίζει το γύρω του κόσμο, την κοινωνία καθώς και τις δυνατότητες του. Γι' αυτό δεν πρέπει να τους αντιμετωπίσουμε σαν μαθητές δημοτικού αλλά σαν ξεχωριστά άτομα με αξιοπρέπεια, γι' αυτό το λόγο χρειάζονται μεταρρυθμίσεις στην αγωγή των νέων. Αυτές σχετίζονται με την μορφή της κοινωνίας, η Μοντεσσόρι θεωρεί ότι ο νέος πρέπει να την γνωρίζει βγαίνοντας στην ύπαιθρο έτσι ώστε να είναι περισσότερο συγκεκριμένος. Επίσης μεταρρυθμίσεις χρειάζονται στην αγωγή τους σε σχέση με τα προσωπικά τους προβλήματα.

Σύμφωνα με την Μ.Μοντεσσόρι το πρόγραμμα σπουδών στα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης είναι δύσκολο να υπάρξει. Υπάρχει όμως σχέδιο σπουδών με τα εξής αξιώματα:Οι σπουδές πρέπει να ανταποκρίνονται στην ψυχοσύσταση του παιδιού, λαμβάνεται ως βάση η πείρα, να μην υπάρχουν διακοπές γιατί είναι χάσιμο χρόνου. Επίσης υπάρχουν και οι κατευθυντήριες γραμμές:Έκφραση για την ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων, ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους και επαφή τον πολιτισμό. Τα μέσα για την επίτευξη τους είναι οι αισθητικές δραστηριότητες και η μητρική γλώσσα.

Μέρος Ε΄ :Κριτικό αντίκρισμα της μεθόδου Μοντεσσόρι

Επικρίθηκε στην φιλοσοφική της βάση καθώς θεωρήθηκε πως έδωσε παιδαγωγικό περιεχόμενο στην διαισθητική φιλοσοφία του μαθητή και γιατί τον αντίκρισε ως τελευταίο σκαλί της εξέλιξης .Όσον αφορά την επίκριση στην κοινωνικής της βάση θεωρήθηκε ότι υψώνει την κοινωνία απέναντι στο παιδί για να περιορίσει την ελευθερία του. Η ψυχολογική βάση της μεθόδου επικρί-

θηκε καθώς η Μοντεσσόρι δέχεται τις γενικές δυνάμεις αισθήσεως για όλες τις ψυχικές λειτουργίες του παιδιού, εκτός από τα παραπάνω επίσης δέχτηκε κριτική και για την πρακτική εφαρμογή της μεθόδου.(βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ' , σελ.380-389).

Υπάρχουν όμως πολλοί που την υπερασπίστηκαν λέγοντας πως η αξία της βρίσκεται στην αγάπης της για το παιδί και η αξία της προσφοράς της βρίσκεται για το παιδί και η αξία της προσφοράς της βρίσκεται στην οργανικότητα του συστήματος. Επίσης η συμβολή είναι μεγάλη για την παιδαγωγική πράξη εφόσον βασίζει την μέθοδο της στη παρατήρηση, στη κοινωνική αγωγή των παιδιών, στη μέθοδο της γραφής, στη φωνητική μέθοδο, στο υλικό που χρησιμοποιεί για να κεντρίσει την προσοχή του μαθητή, στη ψυχική ηρεμία που απαιτεί απ' τον δάσκαλο αλλά και στο πνεύμα της μεθόδου το οποίο κυριαρχεί σε όλα τα «νέα σχολεία»και έχει τις ρίζες του στο Pestalozzi και το Ρουσσώ.

Όσον αφορά την εφαρμογή της μεθόδου στην Ελλάδα βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ', σελ.394-402.

2.4.6. Η μέθοδος της Ελεύθερης εργασίας με ομάδες

Ο δημιουργός της είναι ο Cousinet ο οποίος είναι οπαδός του νέου σχολείου. Πιστεύει πως το σχολείο βρίσκεται έναν αιώνα πίσω από την κοινωνική εξέλιξη η οποία δημιουργεί νέες συνθήκες εργασίας και θεωρεί ότι ισχύει στην οικονομική εργασία ότι ισχύει και στη κοινωνική.

Σύμφωνα με την ψυχολογική βάση της μεθόδου το παιδί στο σχολείο είναι πολύ ενεργό και ζητάει υλικό για να ασκηθεί, να κινηθεί και να πράξει, μιμείται κινήσεις και εκφράζεται με λόγια .Σύμφωνα με την παιδαγωγική βάση της μεθόδου το σχολείο είναι όργανο ζωής και παράγοντας της. Σύμφωνα με τον Cousinet το σχολείο δεν αποτελεί ομάδα αλλά μάζα και αυτό πρέπει να αλλάξει και να θεωρείται το αντίστροφο. Μόνο η ενιαία οργάνωση του σχολείου μπορεί να εξυπηρετήσει τους κοινούς σκοπούς που θέτει.

Μέρος Α΄ : Η μέθοδος της ελεύθερης εργασίας με ομάδες στην σχολική πράξη του δημοτικού

Εδώ ο επιδέξιος χειρισμός της διδακτικής ύλης από το δάσκαλο καθώς η ψυχολογία του παιδιού είναι διαφορετική με την ψυχολογία του δασκάλου. Ο δάσκαλος σύμφωνα με τον Cousinet δεν μπορεί να δώσει απαντήσεις στις ερωτήσεις των μαθητών γιατί δεν γνωρίζει το πνευματικό κριτήριο του μαθητή και ο ίδιος έχει στο μυαλό του διαφορετικό περιεχόμενο καθώς και διαφορετικό τρόπο για απόκτηση γνώσεων.

Σύμφωνα με τις ομάδες εργασίας (βλ.Μ.Παπαδημητρίου τόμος Γ΄,σελ. 415-429).

Επίσης σχετικά με την οργάνωση των δραστηριοτήτων των ομάδων (βλ.Μ.Παπαδημητρίου τόμος Γ, σελ.429-438)

Στη μέθοδο αυτή ο δάσκαλος πρέπει να βοηθήσει το μαθητή στην εργασία του, να μην αναμιγνύεται στις δραστηριότητες των μαθητών και να σέβεται τις ελευθερίες τους. Γ' αυτά όμως χρειάζεται υπομονή και καλή προετοιμασία των εργαλείων της τάξης.

Η μέθοδος αυτή έχει ως αποτέλεσμα οι μαθητές να εργάζονται συχνά και να χρησιμοποιούν όσο χρόνο θέλουν για την εργασία τους. Επίσης ο μαθητής μπορεί να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις του.

Οι αρετές της μεθόδου όσον αφορά την ψυχολογική πλευρά είναι η δημιουργία συνείδησης της ομάδας από το μαθητή, η δημιουργία της πραγματικής εργασίας, η κατανόηση του μαθητή των πράξεών του ,το ξεκαθάρισμα των σκέψεών του, την κατανόηση του ελέγχου από το δάσκαλό του.

Όσον αφορά την κοινωνική πλευρά, ο μαθητής αποχτά ψυχική ισορροπία, γίνεται πιο προσαρμοστικός και πιο πρόθυμος και κατανοεί την έννοια της ομαδικής ιδιοκτησίας.

Μ' αυτή τη μέθοδο ο Cousinet διεκδικεί τον τίτλο της νέας μεθόδου καθώς κατήργησε το αναλυτικό πρόγραμμα, το κομμάτισμα της ομαδικής εργασίας σε μαθήματα, έδειξε τη σχέση μεταξύ των εργασιών, ελάττωσε την οκνηρία, κατήργησε την βαθμολογία, δεν καταργεί το δάσκαλο ως προσωπικότητα ούτε την τάξη,εκμηδένισε την πειθαρχία καθώς οι μαθητές σέβονται το νόμο της ομάδας και απευθύνει τη μέθοδο αυτή ακόμα και στα πιο φτωχά σχολεία.

Σύμφωνα με την Μ.Παπαδημητρίου η μέθοδος αυτή όμως δεν παύει να έχει αδυναμίες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες: Η ελεύθερη εργασία περιορίζεται στην ηλικία 9-13 ετών. Επίσης η ομάδα χωρίς να κατανέμεται παίρνει όλα τα είδη εργασίας. Είναι δύσκολο αυτό για τον δάσκαλο καθώς οι μαθητές δεν σχηματίζουν μία ομοιογενή ομάδα και οι μαθητές κάνουν ότι τους αρέσει κινδυνεύοντας να μην προοδεύσουν στην ομάδα όμως προοδεύουν ψυχολογικά.

Μέρος Β΄ : Η χρησιμοποίηση των ομάδων στη μέση

Σχετικά με την ιστορική οργάνωση των ομάδων της Μέσης βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ΄, σελ.453-457.

Η σύμπτυξη των ομάδων δεν γίνεται απότομα αλλά χρειάζεται να προετοιμαστεί ψυχολογικά. Οι προσωρινές ομάδες συμπύσσονται πιο εύκολα γιατί οι ομάδες χρειάζονται ομοιογένεια .

Όσον αφορά την κατανομή της εργασίας, είναι καθαρά θέμα των καθηγητών και το χρέος του καθηγητή βρίσκεται στο να μην πελαγώνουν οι μαθητές με τον όγκο των βιβλίων.

Όσον αφορά τα παραδείγματα εργασίας των ομάδων βλ.Μ.Παπαδημητρίου, τόμος Γ΄, σελ.465-469.

Στη Μέση Παιδεία οι ομάδες δεν είναι μόνιμες, το θέμα το υποδεικνύει ο καθηγητής καθώς και την κατανομή των ομάδων αντίθετα με όσα αναφέραμε παραπάνω για το δημοτικό. Σωστό είναι να γίνεται η κατανομή απ' τους μαθητές για να εξαλειφθεί το φαινόμενο της σκηνήριας. Τα μαθήματα στα οποία γίνονται οι εργασίες είναι η λογοτεχνία και η ιστορία.

2.4.7 Συμπεράσματα

Σχετικά με τις μεθόδους που παρουσιάζει ο τόμος Γ΄ θα λέγαμε πως στη μέθοδο Δάλτον χρησιμοποιούνται τα παιχνίδια κατανόησης στα οποία οι μαθητές μαθαίνουν να χειρίζονται τα υλικά που τους δίνονται. Εδώ ο δάσκαλος πρέπει να εμπνέει την εμπιστοσύνη του μαθητή και η διδασκαλία διαβαθμίζεται σε βήματα δυσκολίας. Πέρα από την ομαδική και ατομική εργασία στην μέθοδο Δάλτον υπάρχει η ελεύθερη προσωπική εργασία. Ο μαθητής είναι έ-

τοιμος και πιο ώριμος για ατομική εργασία. Στη μέθοδο αυτή οι μαθητές θέτουν σε ενέργεια και ικανοποιούν τις βασικές τους ιδιότητες με τα τεστ.

Η μέθοδος αυτή εξυπηρετεί την ανάγκη των μαθητών για ελεύθερη και ατομικότερη εργασία, η εργασία αυτή γίνεται σε ειδικά εργαστήρια με ειδικά προγράμματα και ειδικούς καθηγητές. Από την άποψη του μαθητή η μέθοδος κινητοποιεί τις βασικές ψυχικές ικανότητες κάθε ηλικίας, από την άποψη του δασκάλου και καθηγητή ελευθερώνεται από τη ρουτίνα της καθημερινής εργασίας, αλλά το σχολείο Δάλτον μειονεκτεί προς το ενεργό σχολείο ως προς τον τρόπο κατανομής της ύλης. Τα σχολεία αυτά στηρίζουν το πρόγραμμά τους στην έρευνα των αναγκών της κοινωνικότητας και της ψυχοσύστασης των μαθητών.

Όσον αφορά τη μέθοδο των σχολικών συνεταιρισμών, ο σκοπός τους είναι να δημιουργήσουν ατμόσφαιρα συνεργασίας μεταξύ των μαθητών όμως παρουσιάζει κάποια προβλήματα σχετικά με το νομικό κύρος, την ευθύνη του δασκάλου, και την ευθύνη του σχολείου, επίσης δεν μπορούν να καλύψουν όλο το πλάτος του νέου σχολείου.

Σχετικά με τη μέθοδο του τυπογραφείου, βοηθάει το μαθητή να εκφράσει τον εαυτό του στα κείμενά του και να συνεργαστεί με τους συμμαθητές του.

Η μέθοδος Μοντεσσόρι έχει ως βάση το άτομο και ως αφετηρία το θρησκευτικό σεβασμό και θεωρεί απαραίτητη την ελευθερία του ατόμου έτσι ώστε να μπορεί να διευρύνει τους ορίζοντές του. Η Μοντεσσόρι θεωρούσε πως το παιδί έχει ανάγκη να γνωρίζει το γύρω του κόσμο, την κοινωνία και τις δυνατότητές του και το αντιμετωπίζει σαν ξεχωριστή προσωπικότητα, επίσης θεωρούσε πως είναι δύσκολο να υπάρξει το πρόγραμμα σπουδών στα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης καθώς οι σπουδές πρέπει να ανταποκρίνονται στη ψυχοσύσταση του παιδιού.

Όσον αφορά την ελεύθερη εργασία σε ομάδες, η ψυχολογική της βάση θεσπίζει πως το παιδί στο σχολείο πρέπει να είναι ενεργό, να ασκηθεί πάνω στα υλικά του σχολείου και να είναι ελεύθερο να κινηθεί και να πράξει, η παιδαγωγική της βάση θεσπίζει πως το σχολείο είναι όργανο ζωής και παράγοντάς της. Σ' αυτή οι μαθητές εργάζονται συχνά έτσι ώστε να δημιουργηθεί ομαδική συνείδηση μεταξύ τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Το έργο της Μ.Παπαδημητρίου θεωρείται μία παράτολμη προσπάθεια για την εποχή της γιατί τόλμησε να μπει στο έδαφος ενός δύσκολου κεφαλαίου της παιδείας, την Νέα Αγωγή. Είναι ένα έργο πολύ σημαντικό και προοδευτικό για την εποχή της αλλά και για την σημερινή εποχή

Η Μ.Παπαδημητρίου αν και στο έργο της δεν παρουσιάζει ξεκάθαρα τη διατύπωση των θεωριών της Νέας Αγωγής και δεν κάνει απόλυτα φανερές τις απόψεις της πάνω στο θέμα δεν μπορούμε να την ψέξουμε γιατί έχει το δικαιολογητικό της χρονικής απόστασης της εποχής της από την εποχή την οποία παρουσιάζει στο έργο της.

Η Μ.Παπαδημητρίου δεν επικεντρώνεται μόνο στο θεωρητικό πλαίσιο του σχολείου αλλά ενδιαφέρεται σε μεγάλο βαθμό και για πρακτικά ζητήματα όσον αφορά την οργάνωση του σχολείου, μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που δίνει την εντύπωση της επικέντρωσης της στον πρακτικό τομέα. Για τον παραπάνω λόγο θα υποστηρίζαμε πως το έργο της αποτελούσε εγχειρίδιο προσανατολισμού ενός εν δράσει παιδαγωγού.

Στο έργο της οι τίτλοι των κεφαλαίων αναφέρονται σε βαρυσήμαντες έννοιες τις ποίες στην ανάλυση του κεφαλαίου είτε παραβλέπει είτε δεν τις παρουσιάζει ξεκάθαρα και αυτό γιατί τις θεωρεί δεδομένες. Όμως Αναπτύσσει επιστημονικά τις απόψεις της για την παιδεία

Η Μ.Παπαδημητρίου ασχολείται με όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης καθώς και με όλες τις μεθόδους εκπαίδευσης έτσι ώστε να δίνεται στον αναγνώστη ένα πλήθος σημαντικών πληροφοριών για την παιδεία στις οποίες υπάρχει κίνδυνος να χαθεί καθώς όπως προαναφέρουμε δεν γίνεται λόγος για μία μόνο μέθοδο ή για μόνο μία βαθμίδα. Η Μ.Παπαδημητρίου στην διατύπωση(πλατιά έννοια) των θεωριών της επηρεάζεται από τον Dewey.

Επηρεάζεται επίσης από τα τέσσερα ρεύματα της Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής(Από την σκοπιά του παιδιού, σχολείο εργασίας, εξοχικά παιδαγωγεία, Ιδιάζουσα μορφή.

Δίνει μεγάλη έμφαση στο έργο της στις μεθόδους οι οποίες αντλούν από την Μέθοδο Βιωμάτων(Δάλτον, Βινέτκα, Σχολικοί Συνεταιρισμοί, Σχολικό τυπογραφείο, Μοντεσσόρι, Ελεύθερη εργασία με ομάδες.

Δίνει μεγάλη σημασία στην αυτενέργεια και την ζωντανή εμπειρία του παιδιού καθώς και στην ένταξή του στην κοινωνική ζωή. Ασχολείται ιδιαίτερα με το θέμα της πειθαρχίας των παιδιών και τον τρόπο αξιολόγησης.

Στο έργο πραγματεύεται τις αρχές και τα αξιώματα της Νέας Αγωγής, εμφανώς επηρεασμένη από τον J.Dewey. Αναπτύσσει επιστημονικά τις απόψεις της για την παιδεία όπως τα έζησε μέσα από την μακρόχρονη προσωπική της πείρα. Το έργο της είναι αποτέλεσμα εργασίας αρκετών ετών, σκληρής δουλείας και συγκροτημένης σκέψης.

Μελετώντας τους τρεις τόμους μπορεί να θεωρήσει κανείς πως επηρεάζεται από τέσσερα παιδαγωγικά ρεύματα της Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής. Όσον αφορά το ρεύμα «Από της σκοπιά του παιδιού», επηρεάζεται από της E.Key, το Decroly και την M.Μοντεσσόρη, σχετικά με το δεύτερο παιδαγωγικό ρεύμα το «Σχολείο Εργασίας» επηρεάζεται, όπως προαναφέραμε, ιδιαιτέρως από τον J.Dewey.Επιπλέον αναφορά έγινε στα ονόματα των Kerschensteiner και Gaudig τα ονόματα των οποίων συνδέονται με τα Εξοχικά Παιδαγωγία. Ακόμη κάνει μία εκτενή αναφορά στις αντιλήψεις της Αμερικανίδας παιδαγωγού Parkhurst και στο γάλλο παιδαγωγό C.Freinet , το παιδαγωγικό σύστημα του οποίου παρουσιάζει πολλά κοινά με το Σχολείο Εργασίας

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον και έκταση στο βιβλίο της λαμβάνει η Μέθοδος Βιωμάτων, οι αρχές της και τα αξιώματα της, η βάση του βιώματος και η ανάπτυξη του παιδιού μέσα από αυτά καθώς και η εφαρμογή της μεθόδου στην Στοιχειώδη και Μέση Εκπαίδευση.

Θα λέγαμε πως οι λειτουργίες του βιώματος είναι αρκετά σημαντικές για την ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη και πρόοδο των μαθητών εφόσον το βίωμα δεν είναι κάτι στατικό αλλά κάτι συνεχώς μεταβαλλόμενο και γι' αυτό το λόγο θέτει ως προϋπόθεση της αγωγής την ελευθερία των μαθητών.

Για τη Μ. Κ. Παπαδημητρίου το βίωμα είναι το βασικότερο στοιχείο για την αγωγή των μαθητών καθώς απαιτεί ελευθερία κινήσεων και μέσα από αυτό αναπτύσσονται οι εμπειρίες των μαθητών. Γι' αυτήν το βίωμα, το άτομο και η κοινωνία συμπίπτουν. Τα σχολεία που εφαρμόζουν την μέθοδο βιωμάτων στηρίζονται στην δράση των μαθητών καθώς η μέθοδος βιωμάτων είναι απαραίτητη για την αυτοέκφραση των μαθητών.

Μέσα από την έκταση που δίνει στην Μέθοδο Βιωμάτων μπορούμε να κατανοήσουμε πως έχει μεγάλη σημασία γι' αυτήν. Επίσης στο έργο της αναλύει και κρίνει τις σύγχρονες μεθόδους όπως η Μέθοδος Decroly.

Γενικά από την μελέτη των τόμων της θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς ότι παιδαγωγική αρχή της Μ.Παπαδημητρίου θεωρείται η ελευθερία κίνησης του παιδιού και η αυτενέργεια του. Πρέπει κάθε παιδί να λαμβάνεται σαν ξεχωριστή προσωπικότητα και ο δάσκαλος να το αντιμετωπίζει προσεγγίζοντας το ανάλογα με ψυχοσύνθεση του. Επίσης βασικό στοιχείο των θεωριών της μπορεί να ληφθεί η πείρα του παιδιού, δηλαδή η ζωντανή εμπειρία του από τον έξω κόσμο και γι' αυτό το λόγο πρέπει να αφήνεται ελεύθερο να γνωρίζει το περιβάλλον. Επιπλέον βασικό στοιχείο γι' αυτήν είναι η ομαλή ένταξη των παιδιών και εφήβων στην κοινωνική ζωή και γι' αυτό το λόγο απαιτούνται από το σχολείο οι ομαδικές εργασίες στις οποίες ο δάσκαλος έχει το ρόλο του οδηγού και καθοδηγητή. Επίσης στέκεται στην έννοια της πειθαρχίας των παιδιών και των εφήβων και στον τρόπο που αυτή πρέπει να επιβάλλεται. Θεωρώντας ότι το παιδί πρέπει να μάθει υπακούοντας τους νόμους της ομάδας και ότι το σχολείο δεν έχει στόχο να προκαλέσει το φόβο αλλά απλά την πειθαρχία. Ασχολείται επίσης στο έργο της, με τον τρόπο αξιολόγησης και εξέτασης των μαθητών και εφήβων και μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως επιθυμεί κυρίως την αξιολόγηση των μαθητών μέσα από ερωτηματολόγια και μέσα από καταλόγους αξιολόγησης των μαθητών από τους δασκάλους και τους καθηγητές. Η αξιολόγηση δεν πρέπει να γίνει με στεγνό

τρόπο των εξετάσεων γιατί μέσα από αυτές δεν μπορούν να γίνουν αντιληπτές οι ικανότητες των μαθητών.

Επιπλέον η Μυρσίνη Παπαδημητρίου θεωρεί ότι οι μαθητές είναι αναγκαίο να ασχολούνται με πρακτικά και χειρονακτικά μαθήματα τα οποία θα αναπτύξουν τις ζωντανές πείρες των μαθητών. Πρέπει οι νέοι να ενημερώνονται από ειδικούς για την επιλογή επαγγέλματος έτσι ώστε να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία. Επίσης πρέπει να ενθαρρύνεται η συνεργασία των μαθητών μεταξύ τους.

Η Μ. Κ. Παπαδημητρίου συμπεραίνει πως τα σχολεία της υπαίθρου μπορούν να εφαρμόσουν πιο εύκολα τη μέθοδο βιωμάτων καθώς στην ύπαιθρο οι μαθητές έχουν μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων απ' ότι οι μαθητές που ζουν στις πόλεις.

Σύμφωνα με την Μ. Παπαδημητρίου το πρόγραμμα του δημοτικού επικεντρώνεται στην αλλαγή του πνεύματος της αγωγής και το επίκεντρο είναι το πώς το παιδί μπορεί να μάθει μέσα από αυτές τις αλλαγές.

Στα βιβλία της Μυρσίνης Παπαδημητρίου ασχολείται με όλες τις μεθόδους οι οποίες αντλούν από την Μέθοδο Βιωμάτων και αναλυτικότερα με τις μεθόδους Δάλτον, Βινέτκα, τους Σχολικούς Συνεταιρισμούς, την τεχνική του Σχολικού Τυπογραφείου, την μέθοδο Μοντεσσόρη, και την μέθοδο της Ελεύθερης Εργασίας με ομάδες. Αυτές οι μέθοδοι χωρίζονται σε δύο ομάδες σ' αυτές της ατομικής αγωγής και σ' αυτές της κοινωνικής αγωγής. Όμως η γνώμη της Μ. Παπαδημητρίου είναι πως η διαίρεση αυτή δεν μπορεί να ισχύσει γιατί η ατομική εργασία συμβαδίζει με την ομαδική και γιατί όλοι οι δημιουργοί μεθόδων εργάζονται για την κοινωνικοποίηση του σχολείου και διαβάθμιση από τις συντηρητικές μεθόδους.

Όλες αυτές οι μέθοδοι σύμφωνα με την Μ. Παπαδημητρίου αν και έχουν διαφορές ασχολούνται με τις μορφές του νέου σχολείου και της νέας αγωγής και όλες δέχτηκαν την επίδραση του Dewey.

Σύμφωνα με τα παραπάνω θα μπορούσαμε να εξάγουμε το συμπέρασμα πως η Νέα Αγωγή έχει ως σκοπό να γίνει φορέας αύξησης και προώθησης του ανθρώπου και προθάλαμος της ένταξης των νέων στην κοινωνική ζωή με βάση την προσωπική πείρα κάτι το οποίο υποστηρίζει και ο Dewey ο οποίος γι' αυτό το σκοπό ίδρυσε το σχολείο του στο οποίο υπήρχαν πειραματικά εκπαιδευτήρια.

Η Μ. Παπαδημητρίου έχει ως κέντρο βάρους της θεωρίας της το παιδί και με βάση αυτό αντικρίζει το πώς πρέπει να εφαρμοστούν ή όχι οι παιδαγωγικές μέθοδοι. Κατανοούμε πως θέλει ο χώρος στον οποίο κινείται το παιδί, να είναι ευχάριστος αλλά παράλληλα και δημιουργικός, γι' αυτό το λόγο πιστεύει πως το σχολικό κτίριο θα πρέπει να χωρίζεται σε αίθουσες ευρύχωρες και να περιλαμβάνει εργαστήρια στα οποία τα παιδιά θα εργάζονται ατομικά και ομαδικά και τα οποία θα περιλαμβάνουν τα κατάλληλα εργαλεία για τις διάφορες εργασίες τους.

Η Μ. Παπαδημητρίου με το έργο της αυτό επιθυμεί να μας κάνει να αντιληφθούμε τον τρόπο λειτουργίας διαφόρων μεθόδων και εκπαιδεύσεων. Για παράδειγμα μας παρουσιάζει το ωρολόγιο πρόγραμμα ορισμένων σχολείων.

Συνολικά το έργο της Μ. Παπαδημητρίου θεωρείται ένα σημαντικό και προχωρημένο εγχείρημα για την εποχή της αλλά και για την σημερινή εποχή, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βοηθητικός και κατευθυντήριος άξονας για όσους παιδαγωγούς θελήσουν να ασχοληθούν με τη Νέα Αγωγή. Παράλληλα όμως μπορεί να θεωρηθεί ένα δύσκολο ανάγνωσμα από την άποψη των μη εμφανών απόψεων της Μ. Παπαδημητρίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα 1

1. Το σχολείο είναι η ζωή και όχι η προετοιμασία για την ζωή με τα τέσσερα βασικά σημεία: το ενεργητικό, το καλλιτεχνικό, το εφευρετικό και το κοινωνικό.

2. Λαμβάνοντας υπόψη την βιομηχανική επανάσταση δημιούργησε τρεις μορφές εργασίας α) τη βαφική και βιομηχανία του ρούχου, β) την ξυλουργική και μεταλλουργία, γ) τα οικιακά (σκεύη, τεχνικά μέσα, παραγωγή, ανταλλαγή, κατανάλωση).

3. Το σχολείο θα οργανωθεί ως κοινότητα με άμεσες επαφές με το πραγματικό περιβάλλον.

Παράρτημα 2

1) Η δομή της οικογένειας και ο ρόλος των μελών της έχει αλλάξει καθοριστικά. Στην επαρχία η εικόνα της οικογένειας έχει διατηρήσει την παραδοσιακή μορφή της. Δηλαδή όλα τα μέλη εργάζονται ανάλογα με τις δυνατότητες του καθενός και έχουν σχετικά τον ίδιο τρόπο ζωής. Αντιθέτως στην πόλη οι ρόλοι διαφέρουν ο πατέρας κερδίζει και η μητέρα διαχειρίζεται και ξοδεύει. Ο αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια είναι μικρότερος και δεν συμμετέχουν στην εργασία των ενηλίκων. Η ζωή στηρίζεται στο χρήμα και αρκετές είναι οι οικογένειες που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ανεργίας. Επιπλέον οι δεσμοί με τους συγγενείς και την γειτονιά παύουν να υφίστανται. Όλες αυτές οι συνθήκες επηρεάζουν την ψυχική εξέλιξη των παιδιών στην ηλικία 6-12 χρόνων.

2) Σημαντικές διαφορές υπάρχουν και στην δομή της κοινωνίας, η μικρή κοινωνία του χωριού είναι προσφιλής και εύκολα κατανοητή από το παιδί. Όμως η κοινωνία της πόλης παρουσιάζει ιδιαίτερη πολυπλοκότητα της οργάνωσής της που δύσκολα μπορεί να συλλάβει το παιδί. Βέβαια η πόλη προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες στον εργασιακό τομέα απ' ότι η μικρή κοινωνία του χωριού.

3) Το φυσικό περιβάλλον έχει αλλάξει. Τα παιδιά της επαρχίας έχουν την ευκαιρία να είναι σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον να μαθαίνουν από αυτό και

να διατηρούν την ψυχική τους γαλήνη. Αντιθέτως τα παιδιά της πόλης έρχονται σε επαφή με ποικίλα σύγχρονα ερεθίσματα που όμως τους διατηρούν ψυχικά.

4) Η σημερινή κοινωνία εξαρτάται όλο και περισσότερο από την επιστημονική έρευνα. Αυτό έχει επηρεάσει πέρα από την κοινωνική και οικονομική ζωή την σκέψη και το ήθος. Οι άνθρωποι έχουν χάσει τις αξίες και οι ενήλικες αδυνατούν να συμβουλέψουν το παιδί. Το μόνο που έχει απομείνει είναι η παράδοση που και αυτή πλέον κρίνεται και τείνει να χαθεί. Οι ηθικές αξίες της ζωής δεν είναι πια τόσο σταθερές όπως πριν, ούτε και παραδεκτές απ όλους. Οι άνθρωποι τείνουν γίνουν ανεύθυνοι και αυτή είναι η κρίση της εποχής.

Παράρτημα 3

1. Το κάθε πρόβλημα να παρουσιάζεται στις διάφορες μορφές του στον τόπο και στο χρόνο.
2. Να συγκρίνεται ο σημερινός πολιτισμός με τους παλαιότερου για την καλύτερη κατανόηση του.
3. Πολλά κοινωνικά προβλήματα έχουν οικονομική δράση και επιδρούν στην δημόσια ζωή.
4. Είναι αναγκαίος ο δεσμός κοινωνικών και επιστημονικών σπουδών.
5. Στο πυρήνα των κοινωνικών προβλημάτων βρίσκεται ο άνθρωπος.
6. Αν και το κάθε πρόβλημα είναι μοναδικό σχετίζεται με τα υπόλοιπα και σημαίνει αναζήτηση γεμάτη αγωνία.
7. Οι άνθρωποι και οι λαοί βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση.
8. Η ανθρώπινη κοινωνία μεταβάλλεται από τις ανθρώπινες ανάγκες και πρέπει να επαναλειτουργήσουν οι ηθικοί κανόνες που καθοδηγούσαν την ανθρώπινη κοινωνία.
9. Το άτομο όταν ζει με το λαό του μπορεί να θυσιάσει τον εαυτό του στο βαθύτερο σκοπό της ανθρωπότητας.

Παράρτημα 4

1) Η ιστορία, η οποία γίνεται ιστορία του ανθρώπου που γίνεται ιστορία του ανθρώπου. Η ιστορική κατανόηση που βασίζεται στην ιστορική συνέχεια είναι αναγκαία για την προσωπική μας αύξηση αλλά και την αύξηση μας ως πολίτες. Οι νέες αρχές που θα ακολουθήσουμε για την ύλη της ιστορίας είναι οι εξής: α) Το μάθημα της ιστορίας πρέπει να αποτελείται και από ιστορικές πείρες. β) Η εκλογή των θεμάτων πρέπει να συμβαδίζει με τα δύο είδη της ιστορικής πείρας.

2) Γεωγραφία σημαίνει την έρευνα για το πώς η ζωή του ανθρώπου προσαρμόζεται στις γεωλογικές συνθήκες και πως ήταν η προσαρμογή του στην πορεία των αιώνων. Περιλαμβάνει τρία στοιχεία α) το χώρο, β) τον λαό, γ) την εργασία του λαού και τα αποτελέσματα της. Παίρνει λοιπόν η γεωγραφία κοινωνικό χαρακτήρα.

Η πρώτη βαθμίδα στην κοινωνική γεωγραφική μνήμη είναι η γειτονιά, η δεύτερη είναι η τοπική κοινότητα, η τρίτη είναι η περιφέρεια, η τέταρτη είναι η πατρίδα και η πέμπτη είναι ο κόσμος.

3) Τα οικονομικά. Πρέπει ο μαθητής από μικρός να γνωρίσει τις σχέσεις του δούλου και λαβεινιού γιατί είναι μελλοντικός πολίτης και πρέπει να αισθανθεί την οικονομική προκοπή ή όχι του τόπου. Ο απόφοιτος της Μέσης Εκπαίδευσης πρέπει να φτάσει στην σύλληψη του οικονομικού κόσμου και να μπορεί να επισκοπεί και να αντιμετωπίζει τις οικονομικές εξελίξεις.

4) Πολιτική αγωγή. Σκοπό έχει να διαφωτίσει το μαθητή για το κυβερνητικό σχήμα και τις αρχές του. Βασικό μέσο γι' αυτήν είναι η συζήτηση και το βασικό στήριγμα είναι ο καθημερινός τύπος.

5) Η ηθική. Πρέπει να προσαρμοστεί στο έμφυτο ηθικά αισθητήριο των νέων στηριζόμενη στο συναισθηματικό τους κόσμο και στη βιολογική τους ανάγκη για την δικαιοσύνη, καλοσύνη, ευγένεια και ελευθερία.

6) Τα θρησκευτικά. Η πίστη για τους νέους είναι η πεμπουσία του εαυτού του και συνυφαίνεται με όλες τις καθημερινές εκδηλώσεις της ζωής τους. Ο κανονικά αναπτυσσόμενος νέος βρίσκει χαρά στην εκκλησία. Ο δογματισμός όμως και η τυπολατρία πρέπει να αποκλεισθεί από την Μέση Εκπαίδευση.

Παράρτημα 5

ΤΡΟΠΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

1)Τα μέσα σχολεία που εργάζονται σε εποχές πολιτισμού συνδέουν με την εποχή την βιωματική αναπαράσταση της εποχής.

2)Μέσα σχολεία που εργάζονται με κύκλου σπουδών χρησιμοποιούν το καλλιτεχνικό βίωμα με πλατύτερη έννοια.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

1. Η δόκιμη λογοτεχνία.
2. Το δόκιμο θέατρο.
3. Ο κινηματογράφος.
4. Το μουσείο, η πινακοθήκη και οι καλλιτεχνικές συλλογές και εκθέσεις.
5. Αθλητικές, ορχηστρικές και ρυθμικές επιδείξεις.
6. Οι συναυλίες μέσα στο σχολείο, έξω απ' το σχολείο και το ραδιόφωνο.

(βλ.Μ.Παπαδημητρίου,τόμος Β' σελ.218-236)

Παράρτημα 6

ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Οι αρχές για την σύνταξη του είναι:1)Να προσαρμόζεται στο μαθητή, 2)οι περίοδοι εργασίας να μην είναι μικρές 30 με 40 λεπτά, 3)να δίνει χρόνο για διάγνωση ικανοτήτων των μαθητών.

Οι αρχές αυτές εφαρμόζονται στα διάφορα σχολεία ως εξής:1)Τα ριζοσπαστικά μέσα σχολεία έχουν πολύ ελαστικό ωρολόγιο πρόγραμμα. 2)Τα μέσα σχολεία που εργάζονται σε πλατύς κύκλους σπουδών παρουσιάζουν το ωρολόγιο πρόγραμμα τους δέκα ώρες εργασίας για τον κάθε κύκλο σπουδών,.3)Τα σχολεία με μαθήματα έχουν το γνωστό ωρολόγιο πρόγραμμα με αναλογία.

Παράρτημα 7

ΟΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ ΒΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΙΣ ΠΑΡΟΥΣΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Σχετικά με την οργάνωση του προγράμματος:

1. Πρέπει να οργανωθεί το πρόγραμμα με πυρήνα, περιφέρεια και ισοτιμία της μορφωτικής αξίας.
2. Να οργανωθεί η ύλη του προγράμματος σε μεγάλα εδάφη δραστηριότητας και επιτυχιών του ανθρώπου.
3. Να επιδιώκονται οι γνώσεις αναγνωρίσεως.
4. Η σύνθεση του προγράμματος να είναι ελαστική.
5. Να δοθεί μεγάλη θέση στις ποικίλες μορφές της πρακτικής και καλλιτεχνικής
6. Πολλά απ' τα στοιχεία που είναι εκτός προγράμματος να τεθούν στο πρόγραμμα όπως π.χ. η συζήτηση
7. Να κοινοποιηθεί το πρόγραμμα
8. Να μεταβιβαστεί ο έλεγχος της δραστηριότητας της τάξης από τον καθηγητή στο μαθητή .
9. Να αντικατασταθεί το σημερινό ανταγωνιστικό πνεύμα συνεργασίας και αλληλοβοήθειας.

Σχετικά με την τεχνική της Μεθόδου Βιωμάτων

Οι υποδείξεις είναι οι εξής :

1. Να λαμβάνεται υπόψη κάθε ευκαιρία για να για να διεκπεραιωθούν πλατύτερα ή στενότερα τα βιώματα.
2. Στην αρχή κάθε τριμήνου να δίδεται στους μαθητές κάποια επισκόπηση όλου τους πλάτους της εργασίας
3. Να γίνει η δοκιμή για εργασία μετά από απόλυτη επιλογή του μαθητή
4. Να γίνει σωστή και ευρεία χρήση των σύγχρονων ακουστικών και οπτικών εκπαιδευτικών μέσων μέσα στην τάξη
5. Να οργανωθούν εργαστήρια για τους μαθητές και να χρησιμοποιείται ο κάθε ελεύθερος χώρος του σχολείου.
6. Να ενθαρρύνονται οι λειτουργίες της παιδείας για τους πειραματισμούς του και αναδιοργάνωση της Μέσης Εκπαίδευσης σε νέες βάσεις

7. Οι νέες μέθοδοι απαιτούν ένα διαφορετικό τύπο μόρφωσης για όλους τους λειτουργούς της παιδείας αλλά ιδιαιτέρως της Μέσης οι οποίοι έχουν στα χέρια τους την νεότητα του τόπου.

Για να γίνουν όλα αυτά χρειάζεται να ανυψωθεί οικονομικά και ηθικά ο δάσκαλος και ο καθηγητής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μ.Κ.Παπαδημητρίου : Η Νέα Αγωγή, θεωρία και πράξη. Τόμος Α΄, Μέθοδος Βιωμάτων στο δημοτικό σχολείο και στα ανώτερα λαϊκά σχολεία, Εκδόσεις Βιβλία για όλους, Αθήνα 1980.
2. Μ.Κ.Παπαδημητρίου : Η Νέα Αγωγή, θεωρία και πράξη. Τόμος Β΄, Η Μέθοδος Βιωμάτων στη μέση εκπαίδευση. Εκδόσεις Βιβλία για όλους, Αθήνα 1980.
3. Μ.Κ.Παπαδημητρίου : Η Νέα Αγωγή, θεωρία και πράξη. Τόμος Γ΄, Η μέθοδος Δάλτον, η τεχνική Βινέτκα, οι Σχολικό Συνεταιρισμοί, η τεχνική του Σχολικού Τυπογραφείου, η μέθοδος Μοντεσσόρι, η μέθοδος της Ελεύθερης Εργασίας με ομάδες. Εκδόσεις Βιβλία για όλους, Αθήνα 1980.
4. Γ.Ε.Πυργιωτάκης, «Ellen Key Ένα παράδειγμα της Κλασικής Μεταρρυθμιστικής Παιδαγωγικής. Στα θέματα Ιστορίας της Εκπαίδευσης, ΕΛ.Ε.Τ.Ε, τεύχ.5, Αθήνα 2005.
5. Γ.Ε.Πυργιωτάκης, «Η Κλασική Μεταρρυθμιστική Παιδαγωγική στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Αμφισβητήσεις, διαπιστώσεις, προτάσεις, προοπτικές. Παιδαγωγική Επιθεώρηση, τεύχ.41, Ιούνιος 2006.
6. Die Klassische Reformpädagogik in Griechenland. Am Beispiel fünf griechische M.Paramavros, Milt.Kountoras, Th.Kastanos und E.Sarris in <http://wiki.ews.uniheidelberg.de>.
7. Γ.Ε.Πυργιωτάκης. Παιδαγωγική του Νέου σχολείου, στο υπό έκδοση βιβλίο, Εκδ.Γρηγόρη, Αθήνα 2006.σελ.220.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000089132